

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

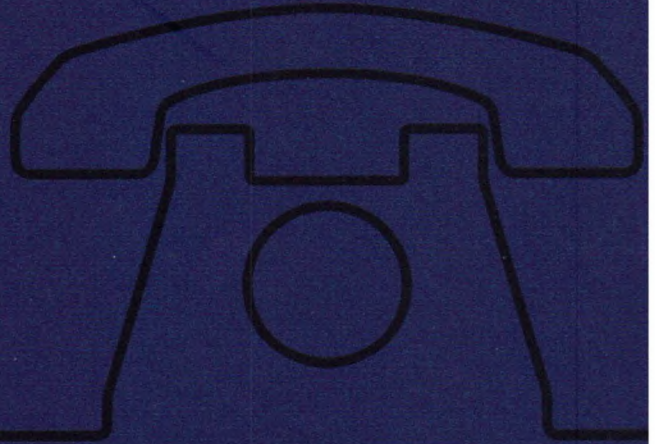
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Dag Solstad

Profesör Andersen'in Gecesi

Çeviren: Banu Gürsaler Syvertsen

YAPI KREDİ YAYINLARI

Elli beş yaşındaki saygın edebiyat profesörü Pål Andersen, evinde yalnız başına geçirdiği bir Noel akşamı pencereden dışarıyı seyrederken karşı binada işlenen bir cinayete tanık olur. Cinayeti polise ihbar etme konusunda yaşadığı ve nedenini bir türlü açıklayamadığı kararsızlık Profesör Andersen'i inandığını sandığı birçok şeyi sorgulamaya itecektir: Kendisinin toplum içindeki rolünden edebiyat ve sanatın önemine, alışageldiği inançsızlığından ahlak ve adalete dair düşüncelerine, artık hiçbir şey eskisi kadar kesin görünmemektedir.

Profesör Andersen'in Gecesi, Dag Solstad'dan varoluşçu bir cinayet romanı.

"Hitchcock'un *Arka Pencere'sinin*, Camus'nün varoluşçu bunalısının ve Larkin'de gördüğümüz toplumsal mahcubiyetin keskin bir bileşimi."

Times Higher Education Supplement

"Bütün söylentiler doğru çıktı: Solstad vazgeçilmez bir romancı."

Charles Finch, *New York Times Book Review*

"Norveç'in tartışmasız en cesur ve en zeki yazarı."

Per Petterson

ISBN 978-975-08-5075-2

9 789750 850752

14 TL

KDV'den
muafır.

PROFESÖR ANDERSEN'İN GECESİ

Dag Solstad (1941) Edebiyat dünyasına 1965'te yayımladığı öykü kitabıyla girdi. O zamandan bu yana ülkesi Norveç'in ve Kuzey Avrupa'nın en önemli yazarlarından biri olan Solstad pek çok roman, öykü kitabı, oyun ve deneme kitabı yayımladı; ayrıca 1982-1998 yılları arasında Jon Michelet'le birlikte dünya futbol şampiyonaları üzerine beş kitap kaleme aldı.

Solstad, ülkesinin en prestijli edebiyat ödülllerinden Norveçli Eleştirmenler Ödülü'nü üç kere kazanmanın yanı sıra, Kuzey Avrupa Edebiyat Ödülü'nün de sahibi olmuştur.

Başlıca yapıtları: *Irr! Grønt!* (1969), *Roman 1987* (1987), *Ellevte roman, bok atten* (1992), *Genanse og verdighet* (1994; *Mahcubiyet ve Haysiyet*, çev. Banu Gürsaler Syvertsen, YKY, 2018), *Professor Andersens natt* (1996; *Profesör Andersen'in Gecesi*, çev. Banu Gürsaler Syvertsen, YKY, 2021), *T. Singer* (1999; *T. Singer*, çev. Deniz Canefe, Jaguar Kitap, 2021), *Armand V. Fotnoter til en uutgravd roman* (2006).

Banu Gürsaler Syvertsen 1956 yılında İzmir'de doğdu. Boğaziçi Üniversitesi'nde Sosyoloji lisansüstü programını bitirdikten sonra, eğitimine Oslo'da devam etmek üzere 1981 yılında Norveç'e yerleşti. Norveç Radyo Televizyon Kurumunda radyo, TV ve daha sonra web sayfalarında haber, kültür ve çocuk programları yapımcısı ve sunucusu olarak 25 yıl görev yaptı. Çeşitli kültür projelerinde çalıştı, Türkçe öğretmeyi hedefleyen 16 dizilik "Merhaba" adlı radyo programını hazırladı, Nâzım Hikmet ve Sevim Burak'ın iki yapıtını çevirip televizyona ve sahneye uyarladı. 1991 yılından bu yana Norveççeden Türkçeye çeviriler yapıyor.

Çevirileri: Jon Fosse'den *Üçleme* (2021), Per Petterson'dan *Benim Durumumdaki Erkekler* (2020), *Reddediyorum* (2014), Hedvig Montgomery'den *Anne Baba Sihri* (2019), Ingvar Ambjørnsen'den *San Sebastian'da Hüzün* (2019), *Gece Gündüzü Düşlüyor* (2016), *Tavandaki Kukla* (2002), *İnsan Postuna Bürünmüş Köpek* (1994), *Beyaz Zenciler* (1991), Dag Solstad'dan *Mahcubiyet ve Haysiyet* (2018), Lise Öğretmeni Pedersen'in *Ülkemize Musallat Olan Büyük Siyasi Uyanışa Dair Anlatısı* (2020), *Profesör Andersen'in Gecesi* (2021), Hilde Østby'den *Aşk ve Özlem Ansiklopedisi* (2017), Axel Jensen'den *İkarus* (2015), Margit Walsø'den *Sevgili Voltaire* (2014), Selma Aarø Lønning'den *Elvira Madigan'ın Kayıp Parmağı* (2013), Levi Henriksen'den *Kar Yağacak* (2012), Knut Hamsun ve H. C. Andersen'den *İstanbul'da İki İskandinav Seyyah* (1993), Norveçli şair Johanna Swartz ile birlikte Nâzım Hikmet şiir seçkisi *Jeg levde som et menneske på jorden* (1990).

Dag Solstad'ın
YKY'deki kitapları

Mahcubiyet ve Haysiyet (2018)

Lise Öğretmeni Pedersen'in Ülkemize Musallat Olan
Büyük Siyasi Uyanışa Dair Anlatısı (2020)

Profesör Andersen'in Gecesi (2021)

DAG SOLSTAD

Profesör Andersen'in Gecesi

Roman

Norveççeden çeviren
Banu Gürsaler Syvertsen

Bu kitap NORLA tarafından verilen çeviri desteği ile yayımlanmıştır.

Yapı Kredi Yayınları - 5819
Edebiyat - 1675

Profesör Andersen'in Gecesi / Dag Solstad
Özgün adı: **Professor Andersens natt**
Norveççeden çeviren: **Banu Gürsaler Syvertsen**

Kitap editörü: **Darmin Hadzibegović**
Düzeltili: **Filiz Özkan**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Akgül Yıldız**

Baskı: Sena Ofset Ambalaj, Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. 2. Matbaacılar Sitesi B Blok
Kat: 6 No: 4NB 7-9-11 Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul
Tel: (0212) 613 38 46
Sertifika No: 45030

Çeviriye temel alınan baskı: Forlaget Oktober, Oslo, 2016
1. baskı: İstanbul, Haziran 2021
ISBN 978-975-08-5075-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2016
Sertifika No: 44719

© 1996, Forlaget Oktober AS

Bu kitabın telif hakları Oslo Literary Agency ve Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23

<http://www.ykykultur.com.tr>

e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr

facebook.com/yapikrediyayinlari

twitter.com/YKYHaber

instagram.com/yapikrediyayinlari

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rante.org>

Profesör Andersen'in Gecesi

Noel akşamıydı, Profesör Andersen gözlerini salonundaki Noel ağacına dikmişti. “Vay canına” diye düşündü. “Vay canına, demek böyle.” Sonra döndü, bir yandan televizyonda çalınan Noel şarkılarını dinlerken salonu adımlamaya başladı. “Evet, yani demek böyle” diye tekrarlardı. “Eh, ne diyebilirim ki” diye ekledi düşünceli düşünceli. Yemek odasındaki özenle kurulmuş masaya baktı. Tek kişilik mükellef bir sofra. “Bunun bu kadar derine işlemiş olması çok garip,” diye düşündü, “hem burada ironi de yapmıyorum” diye ekledi ve başını iki yana salladı. Bir an önce yemeğe başlamak için sabırsızlanıyordu. Noel ağacının altında iki hediye paketi vardı. Yetişkin iki yeğeninin verdiği armağanlar. “‘Umarım fırındaki domuz kaburgasının üzerini çıtır çıtır kızartmayı başarırım’ dersem burada hafiften bir ironi olur mu? Yok canım” diye geçirdi aklından ve “Üstünü nar gibi kızartmayı beceremezsem cinlerim tepeme çıkar, Noel akşamı falan bakmam, en galiz küfürleri savururum” diye ekledi. Çam ağacını kaidesinin üzerine yerleştirmeyi ve tam da bir Noel ağacının durması gerektiği gibi dimdik durmasını sağlayana dek aynen böyle küfürler etmişti. Tıpkı bu yıl da süs ışıklarının kablolarını ağacın dalları arasından geçirmeye çalışırken boşuna uğraştığını fark ettiğinde saydırdığı küfürler gibi. Karman çorman olmuş kablolar yüzünden minik ampulleri teker teker ağaçtan sökmesi ve işe en baştan başlaması gerekmişti. Kahretsin, demişti. Kahretsin. Bağıra bağıra, açık ve net. Ama o dündü. “Noel akşamının içimizde böyle derinden yer etmiş olması ne gariptir” diye düşündü. Yortu. Kutsal Gece. Gece saat on ikiden sonra başlayacak olan... Norveç’te pek çok insanın zannettiğinin aksine daha erken başlamaz¹, bizim kutladığımız Noel akşamı Kutsal Gece’den, Sükût Gecesi’nden önceki akşamdır. Mutfağa gitti. Fırının kapağını açtı.

1 Noel akşamı (*Julaften*): Noel, Norveç halkı ve diğer Kuzey ülkelerinin halkları tarafından dünyadaki diğer Katolik ve Protestanlardan farklı olarak 24 Aralık’ta kutlanır. Dünyada ise 25 Aralık itibarıyla başlatılır. Sükût Gecesi veya Sessiz Gece, Hz. İsa’nın doğumundan önceki bekleyiş dolu geceyi betimler. (ç. n.)

Tepsiadaki kaburga kızartmasını çıkardı. Mis gibi kokuyu içine çekti, bu nar gibi görüntüden memnundu. Diğer bütün hazırlıkları tamamladı, tepsiyi salona götürdü ve yatak odasına geçip çabucak üzerini değiştirdi. Gri şık bir takım elbise, beyaz gömlek, kravat ve pırıl pırıl cilalı siyah ayakkabılar giymiş olarak odadan çıktı. Noel yemeğini yemek üzere sofraya oturdu.

Profesör Andersen geleneksel Noel yemeğinin keyfini çıkardı. Ailesinin geldiği yörede Noel yemeği olarak sunulması âdetten olan fırında domuz kaburgasını, ekşili lahana, patates, diğer sebzeler, erik kurusu ve kekreyemiş sosu eşliğinde ve Norveç halkının çoğunluğunun Noel sofrasına oturma saatiyle uyumlu olarak saat beş ile yedi arasında yedi. Noel dışında pek itibar edilmeyen bu yağlı yemeğe âdet olduğu üzere akvavit ve bira eşlik ediyordu. Yemeğini ağır ağır ve vakur bir hava içinde yedi, düşüncelere dalmış bir şekilde içkisini içti. Yemek bitince tabakları ve tepsiyi mutfığa götürdü, kremalı sütlacı, ailesi tarafından daima tercih edilen ama kendisinin pek de sevmediği bu geleneksel tatlıyı sofraya getirdi. Onu da aynı ağırbaşlılıkla yedi. Sonra sofrayı topladı ve salona geçti. Salonda şöminenin önündeki sehpa kahve düzeni kurmuştu. Şömineyi yaktı ve koltuğa oturdu. Kahve ve konyak. “Noel kurabiyelerini es geçiyorum” diye düşündü. “İsteyene Noel kurabiyesi, bana kahveyle konyak gerek” diyerek keyifle güldü. Şöminenin yanında duran ışıktandırılmış Noel ağacına baktı. Ağaç simetriye özen gösterilerek çepeçevre sarılmış gümüş teller ve minyatür Norveç bayraklarıyla basit ama zarif bir biçimde süslenmişti. “İnsanlar ağaçlarını pek fazla süslüyor” diye söylendi Profesör Andersen. “Ama genelde küçük çocuklu aileler böyle yapıyor” diye ekledi uzlaşmacı bir tavırla. Yeğenlerinden gelmiş iki hediye paketini açtı. Armağanlardan biri Ingvar Ambjørnsen’in, diğeri de Karsten Alnæs’in bir romanıydı. “Eh, işte bu yıl da Noel’i kutlamış olduk” dedi, hafiften içini çekerek.

Profesör Andersen’in içinde bir dinginlik vardı o gece. Ruhunda dinsel olmasa da sosyal bir huzur duyuyordu. Kendisi için hiçbir anlam taşımayan bu toplumsal kaynaklı Noel ritüellerine saygıyla boyun eğmekten zevk alıyordu. Aslında Noel’i kutlamayabilirdi, ne de olsa yalnız yaşıyordu, bu âdetlere derinden ve samimi duygularla bağlı değildi, Noel ağacı süslemese de olurdu, nasılsa ziyaretine gelecek ve evde Noel ağacı bulunmamasına tepki gösterecek kimsesi

yoktu, hatta tam tersine, gelmesi muhtemel ziyaretçiler salonunda kocaman bir ağaç, boyundan bile büyük bir Noel ağacı görünce hayretler içinde kalabilirlerdi, bu vesileyle zavallı şahsına yöneltilecek şakaları düşünüp daha şimdiden sızlanmaya başlayabilirdi, bunları aklından geçirince bir gülme tuttu. Hayır efendim, Profesör Andersen'in evinde bir Noel ağacı, hatta boyundan bile büyük bir Noel ağacı vardı, bu kadarcık da olsundu. Profesör Andersen Noel Yortusu'nu kutluyordu. En çok da, bunun tersini yapıyor olmayı aklından geçirdiğinde içinde büyük bir rahatsızlık hissettiği için kutluyordu Noel'i. Noel Yortusu'na tamamen boş verip, Noel hazırlıkları ve kutlamalarına hiç takılmadan, o güne sıradan bir gün muamelesi yaparak gayet de ihtiyacı olan fazladan iş saatlerini kazanabilirdi. Kot pantolonuyla oturup, vereceği derse hazırlanıp, uzun zamandan beri geciktirdiği yazışmalarını, özellikle de bürokratik yazışmalarını yürütürdü. Mutfakta köfte ve lahana ezmesi ya da çok güzel yaptığı o makarna çeşitlerinden birini yedi. Işıl ışıl aydınlatılmış binlerce evde herkes Noel'i kutlayadursun, kendi işiyle gücüyle uğraşabilirdi. Bunları yapabileceğini ve böyle yaptığı takdirde de hiç kimseden tepki görmeyeceğini düşününce canı sıkıldı. Böyle yapmış olsaydı kendini bir bakıma duyarsızlaşmış hissederd. "Evet, aslında kendimi vurdumduymaz biri gibi hissederdim" diye geçirdi aklından kendisiyle inatlaşarak ama biraz da şaşırarak, çünkü gerçekten de durum buydu. Noel'i bir kenara atamazdı, geleneklere uymalıydı. Zira onun için doğru olanı buydu; her ne kadar yerine getirdiği âdetler ve bu yortuyu ailevi ya da herhangi bir dışsal mecburiyet olmaksızın sadece içsel bir zorunluluk hissederek ve kafasına göre kutlaması kendisi açısından içi boş bir içeriğe işaret ediyor olsa da başka bir davranış biçimini kabul edilemez bulurdu. Hazreti İsa'nın doğum günü münasebetiyle kutlanan, Hıristiyanların bu büyük yortusunu o tek başına, başka kimsenin haberi olmadan, hatta hiç kimse tarafından fark edilmeden kutluyordu ve bunu yapmakla da içsel bir huzur duyuyordu, yüksek sosyal statüsüne ve ülkenin en eski üniversitesinde görevli bir edebiyat profesörü olmasına rağmen nadiren yaşama fırsatı bulduğu bir şeyi bizzat yaşıyor ve ilk kez kendini varoluşuyla barışık hissediyordu.

Profesör Andersen şöminenin önünde oturmuş ateşi seyrediyordu. Hediye paketlerinin rengârenk kâğıtlarını şömineye atınca ateş alevlenmişti. Paketlere iliştirilmiş iki kartı atmamıştı, bunlar

her ne kadar üstünde filandan falana yazan hazır kartlar olsa da Profesör Andersen üzerine el yazısıyla isim yazılmış olması nedeniyle bunları kişisel selam kabul ediyor ve atmaya kıyamayıp biriktiriyordu. Kahvenin yanında konyasını içerken düşüncelere dalmış bir şekilde şömineyi seyrediyordu. Zaman ilerliyordu. Bir ara gidip pencereden dışarı baktı, boş sokağı, kaldırım kenarına sıra sıra park etmiş otomobilleri, karşı apartmanların ışıkları yanan pencerelerini seyretti bir süre. Bazı daireler karanlıktı, sadece Noel ağaçlarının zayıf ışıkları sızıyordu dışarı, bu da o dairelerde oturanların Noel'i kutlamak üzere ailelerinin yanına gitmiş oldukları anlamına geliyordu. Bazı dairelerinse ışıkları yanıyordu. Buranın sakinleri Noel'i evlerinde kutluyorlardı. Dört daire özellikle dikkatini çekti, burada çok sayıda kişinin bir araya gelmiş olduğu anlaşıyordu. Bir an için, Noel yemeğini yerken kalkıp, pencereye gidip karşı dairelere bakmamış olmasına hayıflandı, zira belki de bu dört aileyi aynı anda yemek sofrasına oturmuş olarak görecekti, dört dairenin dördü de görüş alanındaydı, her biri kendi dairesinin ışıklarıyla aydınlanmış dört pencere, altı üstlü ya da yan yana ama birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmış ve her ne kadar aynı olay etrafında, aynı tören bağlamında toplanmış olsalar bile birbirlerinin varlığından tamamen habersiz aileler... Ah, görebilseydi nasıl da mutlu ederdi onu bu görüntü, bir samimiyet duygusu verirdi, aynı dini duyguları paylaşan saf ve uygar bir güzellik, ama maalesef çok geç kalmıştı. Bununla birlikte, ışıkları yanan bu dört dairede şimdi gözlemleyebildiği sahneler ona garip bir beraberlik duygusu telkin edebiliyordu. Profesör Andersen karşı dairelerde silüetler görüyordu. Pencerelerin önüne yerleştirilmiş yedi kollu şamdanların titrek ışıklarının ardında veya salonlarda yanan parlak avizelerin altında ya da daha içlerdeki Noel ağaçlarının soluk ışıklarının yanında oturan mahmur insanlar. Profesör Andersen adamakıllı ısıtılmış bu salonlardaki insanların yüzlerinden ve bedenlerinden yayılan sıcaklığı hissediyordu adeta; takatsiz bırakan bir huzur, samimiyet duygusunun verdiği dinginlik gibi bedenine yayıldı. Kendini onlarla berabermiş gibi hissediyordu. Bu gece saatler on ikiye yaklaşırken, en azından kısa bir süreliğine de olsa içinde yer almayı arzuladığı o Kutsal Gece'ye girmek üzereyken, Profesör Andersen'le pencereden seyrettiği, evlerinde uykulu bir huzur içinde oturan insanlar arasında –her ne kadar o insanlar bu geceyle ilgili pek derin düşünceler

beslemeseler de ve kendisi de kişisel olarak bu ruhiyattan çok uzakta olsa da— bir beraberlik duygusu vardı, zira başkentte katılım yoğun olmasa da kökleri çok derinde olan bu kültürel merasime hep birlikte aynı yerde ve aynı zaman diliminde katılmaktaydılar.

Saat on bir suları olmalıydı; her ne kadar diğer Kuzey ülkele-riyle birlikte ülkemizde Noel akşamı ismiyle akşam saatlerinde kutlanıyor olsa da, her yıl aynı tarihte, aynı amaçla, yani Kurtarıcımız Nasıralı İsa'nın Yahudiye'nin Beytüllahim şehrinde bir ahırda doğduğu, tarihe sıfır yılı şeklinde geçen mübarek geceyi anmak üzere kutlanan ve Kutsal Gece ya da Sükût Gecesi denen gecenin başlamasına bir saat kala, Profesör Andersen pencerenin önünde durmuş caddenin karşı tarafındaki apartmanların ışıkları yanan dairelerine bakıyordu, içi bu garip samimiyet duygusuyla doluydu, çünkü o gece bütün insanlar farkında olsalar da olmasalar da bambaşka yerlere ait binlerce yıllık hayallere dalmışlardı. Profesörün zihnindeki sinema perdesinde, çağdaş takvimimizi başlatan yılın Aralık ayında Yahudiye ilindeki bir çölün üzerindeki gökyüzü belirdi. Koyu mavi gökyüzünde binlerce yıldız ışıldıyordu. Beytüllahim şehrinin kırsalında çobanlar sürülerini otlatıyorlardı. Ansızın önlerinde bir melek beliriyor ve onlara bir müjde veriyordu. Profesör Andersen hayalindeki sahnede koyunlarla çobanların önüne çıkan o meleği canlandırdı ve karanlık gecede nur saçan meleklerini görmekten mutluluk duydu. Tuhaf bir mukaddes duyguya kapılarak Tanrı'yı öven meleklerin sesini işittiğini hayal etti. Ahırda bir beşik. Beşiğin üzerine eğilmiş, uzun entariler içinde Meryem ve Yusuf, diz çökmüş çobanlar ve bu sahneyi seyreden koyunlar. Çölde gökyüzünde o büyük ve parlak Beytüllahim yıldızı. Yıldızı takip ederek develer üzerinde çölde ilerleyen üç bilge adam.² Beytüllahim şehrinin kırsalında bir ahırın kapısında duruyorlar. Doğu'dan gelmiş bu krallar beşiğin önünde saygıyla eğiliyorlar. Armağan olarak altın, tütsü yapmak üzere günlük ve mür reçinesi sunuyorlar. Ah, Profesör Andersen derin bir dini içerik yüklemeksizin, çocuksu bir keyifle bu görüntülerin çekiciliğine kapılıp gidiyordu. Günümüzden geleceğe hemen hemen hiçbir şeyin kalma ihtimalinin olmadığı zamanımızda, her

2 Hristiyan geleneğinde, yeni doğmuş İsa'ya hürmetlerini bildirmek ve çeşitli armağanlar sunmak üzere Doğu'dan geldiğine inanılan üç soylu hacı veya üç kral. Müneccimler veya Maguşlar olarak da bilinirler. (ç. n.)

şeyin gün ışığını gördükten birkaç saniye sonra kaybolup tarihin sisine karıştığı bu devirde, geleneklere duyulan ve dinle alakası olmayan bir sadakat işte, diye düşündü Profesör Andersen ve içini çekti. “Burada duruyorum, çakırkeyif ve müthiş duygusalım” diye düşündü Profesör Andersen, “ve İsa’nın doğumunu müjdeleyen öykünün³ büyüüne kapılmışım. Bilincini içindeki saflığa açmış olan elli beş yaşındaki profesör bunun sonucunda dinsel kökenli kadim hikâyelerin verdiği mesajı alabilmekte ve ruhunu bir huzur kaplamakta, diyorsam da acaba öyle mi?” diye sordu kendine. “Evet öyle olmalı” diye ekledi. “Ve öyle de olsun” diye bir ekleme daha yaptı düşüncelerinde. “Ben inançlı biri olmasam da Hristiyan kültür dünyasının bir parçasıyım ve bunu hiç de ironik bulmadan ruhuma Noel huzurunun dolmasına izin veriyorum. Kutsal Gece’nin girmesine az kaldı. Ama şükür ki benim de bazı sınırlarım var” diye geçirdi aklından. “Örneğin Bebek İsa kelimesini hiç ağzıma alamam, çünkü anında İbek-Bisa’ya dönüşür⁴ ve ben gülmeye başlarım” diye düşündü, içinden kahkahaların yükseldiğini hissediyordu. “Tek başına İsa demeyi de beceremem, illaki Nasıralı’yı ekleyeceğim. ‘Nasıralı İsa’ diyeceğim, İsa diyemiyorum işte. ‘Kurtarıcımız’ diyebilirim, ‘Mesih’ de keza. Biri bana İsa’ya inanıyor musun diye sorsa şöyle içim bir burulur, oysa Mesih’e inanıyor musun diye sorsalar, gerçeği dile getirerek ve kibarca, hayır inanmıyorum demekle bir beis görmem” diye düşündü Profesör Andersen ve caddenin karşı tarafındaki ışıkları yanan pencerelelere baktı. Işıklandırılmış Noel ağaçlarının bulunduğu salonlarda insanlar oturmuş bu iki bin yıllık hadiseyi kutluyorlardı. “Pek çoğu tıpkı benim gibi bayramlık elbiselerini giymişler, kendileri için bir anlam ifade etmeyen ama yerine getirmeden de yapamadıkları bu dinsel törene kaptırmışlar kendilerini” diye düşündü. “Çocuksu bir saflıkla. Evet, çocuksu bir saflıkla” diye tekrarladı. “Burada bu kuzey ülkesinde, karanlık ve soğuk kış mevsiminde, teknoloji bakımından gelişmiş bir ülkenin modern başkentinde, yirminci yüzyılın sonlarına yaklaşırken” diye düşündü. “Evet, bir yetişkin bu Kutsal Gece imgelerini çocuksu ruh halini koruyarak

3 *Juleevangeliet* (The Christmas Gospel): İsa’nın doğumunu anlatan ve Luka İncili’nde ikinci bölümde yer alan öyküdür. (ç. n.)

4 Harflerin yerini değiştirerek yapılan bir kelime oyunu. Profesör Andersen, “Jesus-barnet”yi (Bebek İsa) “Basusjernet” olarak okuyor. (ç. n.)

bizzat yaşayabilmelidir,” diye düşündü, “her halükârda ruhunun bu çocuksu tarafına –ya da ruhundaki bu imkâna– gülümseyerek onay vermeli ve genellikle yapıldığı üzere haddini bildirmek yerine varlığını teşvik etmelidir” diye mantıklı bir şekilde ekledi evinde penceresinin önünde durmuş Kutsal Gece’nin girmesini beklerken; yatmadan önce bu gecenin bir veya iki saatini idrak etmeye karar vermişti, işte orada bayramlık elbiseleri içinde durmuş, caddenin karşı tarafındaki ışıkları yanan pencerelere bakıyordu.

Birden pencerelerden birinde bir kadın belirdi. Gece boyunca özel olarak gözlemlediği dört pencereden biri değildi bu, aynı apartmandaki daha küçük dairelerden birine aitti, her ne kadar ışıklarının yandığını fark etmişse de buraya fazlaca dikkat etmemişti çünkü oturanlar dairenin daha iç kısımlarına çekilmiş gibiydiler, bu nedenle de onlar hakkında bir izlenim edinmemişti. Ama şimdi bir kadın duruyordu orada. Ve dışarıya bakıyordu. Profesör Andersen’in kanaatine göre güzel bir kadındı, en azından uzun sarı saçlarıyla pencerenin önünde durmuş, yüzünde ciddi bir ifadeyle gözlerini tam karşıya dikmiş bakarken öyle görünüyordu. Gerçekte güzel olması gerekmezdi ama pencerenin önündeki haliyle, bir genç kıızı andıran ince vücudu ve uzun sarı saçlarıyla çok güzel görünüyordu. “Genç,” diye düşündü Profesör Andersen, “muhtemelen bir yerde memur ya da sekreter, belki de tam veya yarı zamanlı öğrencidir.” Uzun uzun seyretmesine fırsat kalmadan odaya ikinci bir kişi girdi ve genç kadın cama arkasını döndü. Bu ikinci kişi bir erkekti, genç bir erkeğe benziyordu, gerçi Profesör Andersen bu ikinci kişiyi neden genç bir erkek zannettiğini tam olarak açıklayamıyordu. “Bazı durumlarda insan bir anda neyi gördüğünden son derece emin olur ya, işte öyle” diye düşündü. “Belki de erkeğin görüntüye zıpkın gibi girmesindendir bu.” Profesör Andersen bunları düşünürken, genç bir erkek olduğuna hükmettiği kişinin ansızın iki eliyle genç kadının boğazına sarılıp sıkıldığını fark edince dehşet içinde sarsıldı. Genç kadının havaya kaldırdığı kollarını iki yana savurarak çırpındığını, sonra da erkeğin ellerinde hareketsiz kalan gövdesinin yavaşça yere yığıldığını gördü. Erkek doğrulurken Profesör Andersen alelacele perdelerin arkasına saklandı, zira genç adam pencereye doğru yürüyordu. Profesör Andersen gizlendiği yerden baktığında karşı dairenin perdelerinin sımsıkı çekilmiş olduğunu gördü.

“Polise telefon etmem gerek” diye düşündü. Telefona doğru yürüdüysen de ahizeyi kaldırmadı. “Bu bir cinayetti, polise telefon etmem gerek” diye düşündü ama ahizeyi bir türlü kaldıramıyordu. Bunun yerine tekrar pencerenin önüne gitti. Caddenin karşı tarafındaki apartman dairesinin perdeleri hâlâ kapalıydı. Orada olağanüstü bir şeyin cereyan etmiş olduğuna dair ufacık bir belirti bile yoktu. Noel akşamı, geç saatler, perdeler örtülmüş, son derece olağan bir durum. “Ama gözlerimle gördüm,” diye inledi, “bir cinayete tanık oldum, bunu haber vermeliyim.” Perdeleri kapalı karşı pencereye gözlerini dikti. Uzun uzun baktı. Işık geçirmeyen kalın perdeler. “Neydi burada olup biten?” diye sordu kendi kendine. “Feci bir şey bu, az önce gözümün önünde cereyan etti, olayı gözlerimle gördüm, tüm ayrıntılarıyla betimleyebilirim. Polise telefon etmem gerek.” Telefona doğru yürüdü ama ahizeyi kaldırmadı. “Ne söyleyeceğim ben şimdi,” diye düşündü, “bir cinayete tanık oldum mu diyeceğim? Evet evet, böyle söylemem gerek. Eh, onlar da bana gülecekler ve hadi git yat bakalım, ayılınca yeniden ararsın diyecekler, bu bilinen bir hadisedir,” diye ekledi, “kafayı biraz çekmişsen ve de ayık gibi davranmaya çalışıyorsan, karşı taraf senin adamakıllı sarhoş olduğunu sanır, zira dilin dolaşmasın diye öylesine özen gösterirsin ki dilinin dolaşması kaçınılmaz olur. Şimdi asabım böylesine bozukken bu telefon olayı pek iyi netice vermeyecek.”

Telefon etmek yerine salonundaki ışıkları söndürüp perdenin arkasına geçti ve bir cinayet işlendiğini gördüğü pencereyi gözetlemeye devam etti. Saatlerce salonda karanlıkta durdu ve gözlerini az önce gördüğü hadiseyi saklayan karşı taraftaki o dikdörtgen yüzeye dikti. “Polise telefon etmemem çok garip” diye düşünüyordu. “Hâlâ geç kalmış sayılmam. Her ne kadar bana inanmayıp sarhoş olduğumu iddia edecek olsalar da, ben polise bildirmiş olayım, sonra ne yapacakları onlara kalsın. Bu kadar basit işte.” Ne var ki gidip telefon etmedi. Pencerenin kenarında duruyor ve dik dik bakıyordu. Karşıdaki o dikdörtgen yüzeye dikmişti gözlerini. Adam hâlâ içeride miydi acaba? Muhtemelen, çünkü karşı binanın sokak kapısından çıkan genç bir adam görmemişti. Ama Profesör Andersen telefona doğru yürüdüğünde kaçıp gitmiş olabilirdi tabii. Peki ama perdeleri niçin çekmişti? “Yok, hayır, büyük bir olasılıkla adam hâlâ içeride” diye düşündü Profesör Andersen. “Bu sıkı sıkıya örtülü perdelerin arkasında, az önce öldürdüğü bir kadının cese-

diyle aynı evde bulunan bir erkek var. Ve ben bunu biliyorum ama hiçbir şey yapmıyorum” diye düşündü. “Telefon etmeliydim, başka bir şey için olmasa da kendim için telefon etmeliydim. Çok acayip bir durum, yapmam gerektiğini biliyorum ama yapamıyorum. İşte böyle, yapamıyorum yani.”

Gözlerini perdeleri kapalı pencereye dikerek bakmaya devam etti, bu arada dikkatle karşı binanın sokak kapısını gözetliyor, katilin dışarı çıkmasını bekliyordu. Ama bu bir türlü gerçekleşmedi. Vakit çok geç olmuştu. Profesör Andersen uykusunun geldiğini hissetti. Niçin orada duruyordu ki? Perdelerin birdenbire açıldığını görmeyi mi bekliyordu? Katilin sokak kapısından çıkmasını ve kendisinin de onu görmesini mi? Niye böyle yapıyordu ki? Ne amaca hizmet edecekti bu? Az önce işlediği cinayet nedeniyle tutuklansın diye polise ihbar etmesi gereken ama bir türlü ihbar edemediği adamı görmek zorunda mı hissediyordu kendini? Ama niçin? Profesör Andersen katili görebilmeyi müthiş arzuladığını kendine itiraf etmek zorundaydı, aksi takdirde neden böyle pencere önünde dikilip sokak kapısını gözetlesindi ki, zira aklında şöyle bir düşünce belirmişti: Bu, yeniden açılacağını görme umuduyla bakışlarını karşıdaki perdeleri kapalı pencereye diktiği sürece her şeyin önceki haline döneceğine, kadının, her nasıl olacaksa, ki bunun nedenleri üzerine spekülasyon yapması gereksizdi, eski genç ve güzel haliyle pencerenin önünde belireceğine dair beslediği çılgın bir ümitten kaynaklanıyordu. Ancak gözlerinin sokak kapısına doğru yönelmesi olay yerini terk eden katili görebilmek amacıyla, yoksa genç çiftin Noel Yortusu’nun birinci günü ıslık çalarak o kapıdan çıkacaklarını hayal bile etmiyordu, hayır hayır, buna inanmıyordu, boş bir ümit bile beslemiyordu; bakışlarını sokak kapısına yöneltmesinin nedeni katilin yüzünü ve kaçışını görmektir, bunu da saplantılı bir şekilde arzu ediyordu. Ancak Profesör Andersen bu arzusundan öylesine feci rahatsız oldu ki katilin yüzünü görme yolundaki garip isteğini tatmin etmek üzere orada dikilip durmaktan vazgeçti. Gidip yattı.

Uyuyabilmişti. Huzursuzca da olsa uyumuştur. Yatakta sağa sola dönüp durmuş, ara ara uyuklayıp sonra uyanmıştı ama sonuçta uyumuştur. Sabah tuvalete gitme ihtiyacıyla uyandı. Yataktan kalkıp tuvalete gitti ve ihtiyacını giderdi. İşini bitirince sendeleyerek yatağına geri döndü, ancak dönüşte salona uğramayı ihmal etmedi,

pencerenin önüne gidip gözlerini karşı daireye dikti. Perdeler hâlâ örtülüydü. Yatağına döndü, yeniden uyandığında epey geç olmuştu.

Banyoya gitti, temizlik ve kişisel bakımını yaptı. Noel Yortusu'nun birinci günü olduğundan bir gün önceki takım elbisesini ve beyaz gömleğini, siyah ayakkabılarını giydi, kravatını taktı ve kahvaltı hazırlamak için mutfığa girdi. Yemek odasındaki masaya sofru kurarken bir ara pencerenin önüne gidip dışarı baktı. Kar yağıyordu. Lapa lapa yağan kar caddede ve kaldırımlarda birikmeye başlamıştı. Manzara o kadar huzur vericiydi ki caddenin karşı tarafındaki dairenin penceresine gözü ilişen Profesör Andersen'in yüreği hafifçe sızladı. Perdeler hâlâ örtülüydü. Noel kahvaltısını bitirdikten sonra karlı havada yürüyüş yapmaya karar verdi.

Profesör Andersen Skillebeek semtinde denize, yani Oslo Fiyordu'ndaki Frognerkilen isimli koya çok yakın, büyükçe bir apartman dairesinde yaşıyordu, ancak şimdilerde faaliyette olmayan demiryolu hattı ve kentin batısına giden otoyol nedeniyle semtin sahille bağlantısı kesilmişti. Profesör Andersen kapıdan çıkar çıkmaz temiz havanın yüzüne çarptığını hissetti, köşeyi dönüp Drammensveien'e vardığında kar tanelerinin saçlarında (başına bere giymemişti) birikmeye başladığını fark etti. Yerdeki kar seviyesi epeyce yükselmişti, anacadde olan Drammensveien dışındaki sokakları henüz kürememişlerdi, bu nedenle, caddeye açılan ara sokaklarda, Noel Yortusu'nun birinci günü olmasına ve kendilerini bekleyen ciddi görevler bulunmamasına karşın otomobillerini çalıştırmak üzere dışarıya çıkmış ancak büyük sorunlarla karşılaşmış taşıt sahiplerinin sebep olduğu yılgın fakat neşeli bir hava yaşanıyor, bu da sabaha karşı yağın tipinin eseri olan kışlık kaos ortamına gürültülü bir katkıda bulunuyordu, zahmetli ama gereksiz meşguliyetleriyle herkesin dikkatini çeken bu neşeli insanlar arasında karlara bata çıka yürüyen Profesör Andersen bu ortamı pek sosyal bulmuştu. Niels Juels gate'den geçerek Bygdøy allé'ye, oradan da Briskeby semtine doğru ilerledi, Noel Yortusu'nun birinci günü pek çok insanın yaptığı gibi sadece yürüyüş amacıyla sokaklardaydı. Ancak Briskeby'ye varmadan geri dönmeye karar verdi. Daha fazla yürüyemeyecekti, hayli sıkıntılıydı. İçinde ne rahat ne de huzur vardı. "Ah," diye düşündü, "keşke telefon etmiş olsaydım, böylece olaya bir nokta koymuş olurum. Heyecan verici, ancak benim açımdan son noktası konmuş bir hadise olurdu. Oysa

şimdi öyle mi, içimde ne rahat ne de huzur var”, bunları düşünerek dönüş yolunu tuttu.

Yine de bir an için Briskeby’ye doğru yola devam etmeyi, Briskebyveien ve Industrigata üzerinden Majorstua’ya, oradan da Jakob Aalls gate’deki Emniyet Merkezi’ne gitmeyi aklından geçirdi. “Böylece bu konu kapanmış olur. Elbette daha önce ihbar etmediğim için biraz tatsızlık çıkarabilirler, ne var ki anlayış göstermek isteyen her insanın kabul edebileceği gibi böyle bir kararsızlık herkesin başına gelebilir.” Briskeby’ye doğru yola devam ederek, Briskebyveien üzerinden Majorstua Emniyet Merkezi’ne gitme düşüncesi bir an için o kadar cazip geldi ki, bunun hâlâ mümkün olduğunu düşününce rahatladı. Ancak tam da bu rahatlama hissi içine yayılacakken, bunun asla hayata geçiremeyeceği, onu yalnızca bir an için mutlu edecek bir fikir jimnastiği olduğunun bilincine vardı, kendisini giderek çıkmaza sokacak olan –durumu kafasında böyle ifade ediyordu– bu tip varsayımlara dayalı fikirlerle oynamaktan vazgeçmesi gerektiğine karar verdi ve ani bir dönüşle Niels Juels gate yoluyla Skillebekk’e doğru yürümeye başladı. Eve doğru giderken az sonra neler göreceğinin merakı içindeydi. Apartmanın önüne gelince karşı binanın penceresine bakmamak için kendini zor tuttu, neyse ki sokak kapısını açıp merdivenleri çıkarak kendi dairesine girmeyi ve pencereye kadar gitmeyi bekleyebildi. Hayır. Bir değişiklik yoktu.

“Kendine gel” dedi ısrarla. “Noel Yortusu’nun birinci gününün sabahının yalnızca yarım saatini, saat 12:45’ten 13:15’e kadarki zamanı evin dışında geçirdin, bu kadar kısa bir süre içinde karşı pencerede bir değişiklik olabileceğini nasıl varsayarsın? Umabilirsin belki ama bu da zayıf bir ümit olur ancak. Evet, karşıda bir şeyler olacak belki ama bugün olması gerekmez. Sakin ol. Başka şeyler düşün.” Ne var ki başka bir şey düşünemiyordu.

“Biriyle konuşmalıyım” diye geçirdi aklından. “Birine telefon etmeliyim.” Arkadaşları arasından kime telefon edeceğini düşünürken, ertesi gün, yani Noel Yortusu’nun ikinci günü Nina ve Bernt Halvorsen’in evine yemeğe davetli olduğunu hatırladı. “O zamana kadar beklerim” diye düşündü. “Konuyu Bernt’le konuşurum, o bir hekim sonuçta.” Akşam saat yedide yemeğe davet etmişlerdi, bir saat önce giderse Nina mutfakta yemek hazırlıklarıyla meşgul olurken Bernt’le konuşması mümkün olurdu. Bernt’in yapacağı

tek hazırlık şarap şişesini açmak ve ideal ısını bulması için şişeyi sobaya yakın bir yere koymak olduğuna göre Bernt Halvorsen bu işlemi yaparken Profesör Andersen arkadaşına aklından geçenleri anlatabilirdi. Bunları düşünmek onu sakinleştirdi. Tek yapacağı, aklından geçenleri açıklamak üzere bir gün sabretmekti, bunu başarabilirdi, bu kadar sabredebilirdi yani. Mutfağa gitti ve buzdolabındaki *lutefisk*'e⁵ baktı. Balığı dışarı çıkarıp eliyle yokladı. En kalitelisi satın alındığı takdirde *lutefisk*'i buzdolabında bir gün saklamak mümkündür, diye düşündü ve balığı buzdolabına geri koydu. Akşam yemeğinden önce yemeyecekti. Yemek saatine kadar iyi bir kitap okuyacaktı, iyi kitap derken ne kastediyorsam artık, diye düşündü. Kitaba hafif bir içki eşlik edecekti. Akşam yemeğine ise bira ve kuvvetli bir içki. Kahvenin yanında da konyak.

Ve böyle de oldu, denebilir. Profesör Andersen ertesi sabah uyan-
dığında kendini feci şekilde akşamdan kalma hissetti. Kar yağışı
hâlâ devam ediyordu. Kar küreme araçlarının gürültüsü, özellikle
de Drammensveien'de asfaltı kazıyan aracın çıkardığı kulak tırma-
layıcı sesler her taraftan işitiliyordu. Caddenin karşı tarafındaki
pencerenin perdeleri hâlâ kapalıydı. Dikdörtgen biçimli perde tüm
pencereyi sıkı sıkı örtüyordu. Profesör Andersen önceki gün, yani
Noel Yortusu'nun birinci günü ve gecesi sık sık pencereye gidip
caddenin karşı tarafındaki binaya bakmıştı, bugün de sıkça tekrar-
lamıştı bunu. Nina ve Bernt Halvorsen'in evindeki yemek davetini
sabırsızlıkla bekliyordu. Akşamüzeri saat henüz beşte Profesör
Andersen evinden çıktı, Sagene semtine kadar yürüyerek gitmeye
karar vermişti.

Niels Juels gate'den yukarı yürüyerek Riddervolds isimli mey-
dana geldi, oradan Camilla Coletts vei ile Josefines gate üzerinden
Homansbyen semtini geçti ve Bislet'e vardı. Bislet'ten Dalsbergstien'i
takip ederek St. Hanshaugen semtine, oradan da Ullevålsveien
ve Waldemar Thranes caddelerini izleyerek Alexander Kiellands
Meydanı'na indi. Maridalsveien Caddesi'nden hafif bir tırmanışla

5 *Lutefisk*: İskandinavların geleneksel Noel yemeklerinden biridir. Atlas Okyanusu sularında avlanan ve beyaz etli bir balık olan morina balığının önce açık havada kurutulması, sonra bir süre sudkostik çözeltisine veya geleneksel olarak huş ağacı dallarının yakılmasıyla elde edilmiş küle eklenen suya yatırılarak günlerce terbiye edilmesi sonucunda elde edilen, jöle kıvamına gelmiş balık etinin haşlanması ve üzerine tereyağı gezdirilmesiyle yapılan (bazen de kızartılmış jambon kırıntılarıyla zenginleştirilen) ve haşlanmış patates eşliğinde yenen bir yemek. (ç. n.)

Vøienbrua'ya kadar geldi, Akerselva Çayı'nın karla kaplı kıyısındaki bu yokuş boyunca dizilmiş tek katlı evlerden birinde kendisini akşam yemeğine davet etmiş olan doktor çift Halvorsen'ler oturuyordu. Noel ile yılbaşı arasındaki günlerden biri olan bu karanlık ve karlı günde evinden çıkıp Riddervolds Meydanı üzerinden Bislet'e varana dek ağır ağır yürümüştü çünkü akşam yemeğine saat yedide davetliydi ve saat altıda orada olmaya karar vermişti, daha önce gitmesi uygun olmazdı. Ne var ki henüz Bislet'teyken hızlandığını fark etmişti, aklındaki düşünceleri bir an önce dile getirme arzusuyla yanıp tutuşuyordu, öyle ki St. Hanshaugen'e varıp da Alexander Kiellands Meydanı'na doğru yokuş aşağı yürürken sıcak basmıştı, aklındakileri söyleyebilmek için yanıp tutuştuğu o hedefe bir an önce ulaşmayı şiddetle arzuluyordu. Çünkü kendini niçin böyle zor bir duruma soktuğunu gayet iyi biliyordu. Başka türlü davranması olanaksızdı. Bir cinayete tanık olmuştu ama bunu ihbar etmemişti. Hayır, ihbar etmemişti. Bunu yapmak aklına gelmemişti ve sebebini de biliyordu. Çünkü bir cinayet işlenmişti. Mesele buydu, Profesör Andersen telafi edilemez bir şeye tanık olmuştu. Telafisi imkânsız bir şeyi ihbar edemezdi. Bir soyguna tanık olmuş olsaydı, karşı daireye hırsız girdiğini, hırsızların televizyonu ya da müzik setini taşıdıklarını görseydi o an polise telefon etmekte tereddüt etmezdi. Çünkü acil bir durum söz konusu olurdu. Yangın gibi, örneğin. Pencereden dumanların çıktığını görmüş ya da kokusunu almış olsaydı elbette derhal telefona sarılır, itfaiyeyi arardı. Sokakta birinin fiziksel şiddete maruz kaldığına, bir insanın öldürülmek üzere olduğuna tanık olsaydı telefona koşar ve polisi arardı. Polisin olay yerine gelmesini beklerken şiddete bir son vermek üzere müdahale etmeyi de aklından geçirebilirdi, tabii korkaklığı tutmamışsa. Evet, diyelim ki korkaklığı tutmuş ve polis gelene dek şiddete başvuran taraf diğerini öldürmüştü, o da yalnızca izlemiş olsun, böyle bir durumda üstesinden gelemeyeceği ciddi bir vicdani sorunla karşı karşıya kalacaktı, ama bu duyguyla yaşayabilirdim, diye düşündü Profesör Andersen kendisiyle inatlaşarak, ister korkaklık etsin ister etmesin ilk işi polisi aramak olurdu. Kuşkusuz böyle yapardı, çünkü bu ihbar telefonuyla telafisi imkânsız bir şeyin meydana gelmesini engelleyecekti. Ne var ki o telafi edilemez bir şeye tanık olmuştu, bu durumda yapabileceği bir şey yoktu. Telefon edip olayı ihbar etmekle durumu düzeltemeyecekti. Tanık olduğu cinayet icra

edilmiş, bitmiş bir gerçektir. “İhbar edemezdim, benim bu eylemim yalnızca katilin yakalanmasına neden olurdu.” Katil yakalanmalıydı elbette, ama bu onun, Profesör Andersen’in olaya müdahale ederek cinayeti haber vermesi neticesinde gerçekleşmemeliydi. Bu ona çok itici geliyordu.

“Ne dediğimi anlıyorsunuz, değil mi?” diye geçirdi aklından, bu soru az sonra ziyaret edeceği evin sakinlerine yöneltilmişti, o genç kadın artık bir daha pencere önünde durmayacaktı. “Belki de genç kadının pencere önünde görünmesini umuyordum iki gündür, ama hayır, görünmeyecek. Çünkü öldü o. Öldürüldü. Perdeler çekildi. Ve perdeler yeniden açıldığında, durup dışarı bakan kişi mutlaka katil olacaktır. Katilin yakalanmasına katkıda bulunmam mümkün değil. Cinayet işlemiş bir adama karşı böyle bir tecavüzde bulunmam” diye düşünürken bir yandan da bu düşüncelerinden dolayı dehşete kapıldı, ama yine de bir dostuna bunları anlatabilmek için yanıp tutuşuyordu, bu nedenle de Maridalsveien Caddesi’nde yokuş yukarı hızlı hızlı yürüyor, hatta o karlı kış gecesinde meydana gelmiş olan telafisi imkânsız şeyi kendi bakış açısından anlatabilmek amacıyla kent ışıklarını, karanlık ve karlı yolları adeta koşarak geçiyordu.

Halvorsen çiftinin kapısına gelip zili çaldığında nefes nefese kalmıştı. Kapıyı Bernt açtı. “A, geldin mi bile?” “Saat yedide gelmeyecek miydin?” diye cevap verdi Profesör Andersen masum masum. “Ama daha saat altıya çeyrek var” dedi Bernt ve güldü. “Kahretsin, saati yanlış görmüş olmalıyım” diye mırıldandı Profesör Andersen. Bernt Halvorsen sokak kapısını sonuna dek açtı ve Profesör Andersen suçlu bir çocuk edasıyla içeri girdi. Olayın böyle cereyan edeceğini tasarlamamıştı. Bernt Halvorsen kapıyı şaşkın bir tavırla açıp erken geldin dediğinde kendini şu cevabı vermeye hazırlamıştı: “Evet, biliyorum ama seninle konuşmak istediğim çok önemli bir konu var.” Öyleyse niçin söyleyememişti bunu?

Galiba çok fevri davranmak istememişti. Diğer konuklar gelene dek Bernt’le bu meseleyi konuşmak için zamanı olacaktı zaten, sohbeti doğal bir akışla bu konuya yönlendirebilirdi. Ne var ki olaylar böyle gelişmeyecekti. Tam da önceden hayal ettiği gibi Profesör Andersen ve Bernt ellerine birer kadeh içki alarak salonda karşılıklı oturmuşlardı, ancak konuya bir türlü girilemedi çünkü mutfakta yemek hazırlıklarıyla uğraşan Nina zaman zaman seslenip eşini

yardıma çağırıyordu. Bernt'in kalkıp mutfığa her gidişi, dostuna açılabilmek için yanıp tutuştuğu konuya nasıl gireceğini enine boyuna düşünmesi için Profesör Andersen'e bolca zaman bırakıyordu, ya cesaretini toplayıp doğrudan anlatmaya başlayacaktı ya da dolambaçlı bir yol tutacak, ağzından tesadüfen çıkıyormuş gibi yapacağı bir replik –bu replik ne kadar feci olursa olsun– o konuyu açacaktı. Ancak Bernt Halvorsen her defasında salona dönüyor ama o replik bir türlü tezahür edemiyordu. Saat yediye yaklaşıyordu ve diğer konuklar gelmek üzereydi. Profesör Andersen her an zilin çalmasını bekliyordu. Ne yapalım, zil çalarsa çalsın, diye düşündü çünkü artık anlamıştı. Dostu Bernt Halvorsen'e açılmayacağını biliyordu artık. Pek çok şeyi konuşabilirlerdi ama her nedense Profesör Andersen bu konuyu açamayacaktı.

Sonunda konuklar geldi. Profesör Andersen hepsini gayet iyi tanıyordu. Devlet Tiyatrosu'nda komedi rollerini mükemmel yorumlamakla ünlenmiş aktör Jan Brynhildsen ve ikinci eşi geçkince hostes Judith Berg, Şef Psikolog Per Ekeberg ve eşi Kültür Bakanlığı Daire Müdürü Trine Napstad. Bütün konuklar ev sahibi Nina ve Bernt Halvorsen çifti gibi ellili yaşlarındaydılar ve birbirlerini yıllardır tanıyorlardı. Profesör Andersen Nina ve Bernt'in masada ona eşlik etsin diye bir hanımı daha konuk olarak davet etmemiş olmasına şükretti çünkü eşi olmayan bir hanıma masada kibar davranıp durum gereği ilgi göstermektense –bu hanımın böylesine büyük bir akşamı dört gözle beklemiş olduğunu varsayabileceğimizden, Profesör Andersen'in de o kişide hayal kırıklığı yaratmamak için elinden geleni yapması gerekecekti– tüm konuklarla muhatap olmayı tercih ederdi. Masada refakat etmek durumunda olduğu, eşi olmayan bir hanım bulunmadığından, bu grupta yalnız bir erkek olarak kendini daha özgür hissediyordu, hırsını içine atmış ama yine de kibar davranan bir kavalye olarak oturmak yerine grupta deneyimli bir katılımcı rolü oynamak daha keyifliydi.

Birlikte masaya geçtiler. Sofradaki yerleri, kimin kimin yanına oturtulacağını belirleyen davet sofrası görgü kurallarına göre ve ince ince düşünülerek düzenlendiğinden, tek sayılı konuktan meydana gelen bir grup oldukları pek fark edilmiyordu, hatta bir hoşluk da oluşmuştu, zira ev sahibesi Nina'nın masada solunda Jan Brynhildsen ve sağında Per Ekeberg olmak üzere, teveccühünü kazanmak ve ilgisini çekebilmek için neşeli bir şekilde yarışan iki erkek refa-

katçisi vardı, buna karşılık ev sahibi Bernt masada tek bir hanıma, Judith'e eşlik ediyordu, Judith ise sağında Bernt'in oturuyor olmasından, solunda ise Per Ekeberg'in kendisine refakat etmesinden pek mutluydu. Yine buna benzer bir şekilde Trine Napstad masada solunda Profesör Andersen'in, sağında Devlet Tiyatrosu aktörü Jan Brynhildsen'in oturuyor olmasından hoşnuttu, zira Nina sağında oturan Per Ekebeg ile sohbete daldığında Nina'nın solunda oturan Jan, Trine'yle konuşabilecekti, böylelikle de Profesör Andersen sağındaki Trine'yle ilgilenmeye biraz ara verip eski dostu, ev sahibi Bernt Halvorsen'le birkaç kelam edecekti ya da Bernt'in refakat ettiği Judith Berg'le muhabbete dalmış olması halinde önüne bakabilecekti. Böylelikle sofrta sohbeti doğal bir şekilde akıp gidecek, ortada tartışılacak ilginç bir konu bulunması durumunda kimse masada belli bir kişiye refakat etmek zorunda kalmadan bir tema üzerine derinlemesine konuşabilecekti, tabii Bernt hariç, çünkü Bernt, bir hanıma refakat etmesi dışında, ev sahibi olarak konukların ortak söyleşiye katılmaları yolunda elinden geleni yapacaktı; böyle bir sofrta düzeni, yani katılımcıların tek sayılı bir grup olması yemekli partilerde dezavantaj değil bir avantaj oluşturuyor, diye düşündü Profesör Andersen, işte tam da bu nedenle ev sahiplerinin yemek ziyafetlerine konukları çift olarak çağırmaya özen göstermeleri çok garipti; ne tuhaf diye düşündü Profesör Andersen, davetlilerin çift sayıda olduğu ve keyifli geçen bir partide en son ne zaman bulunduğunu hatırlayamıyordu.

Sofrada başlangıç yemeği olarak *rakfisk*⁶, ana yemek olarak da keklik bulunuyordu. Balığın yanında bira ve akvavit, kekliğin yanında İspanya'nın Rioja bölgesinden kaliteli bir kırmızı şarap ikram edilmekteydi. Henüz yemeğe başlamamışlardı ki ev sahibesi Nina masadaki konuklarına menünün hazırlanması sırasında büyük bir açmaza düştüklerini bildirdi. Önden *rakfisk*, arkasından keklik ikram etmek münasipti, hatta ikisi de aynı coğrafi bölgeden, Valdres'ten temin edildiğinden gayet uyumluydu. Ancak ya içkiler? Önce bira ve akvavit, sonra şarap. Nina'ya göre hiç de uygun bir kombinasyon değildi bu, peki ama ne yapsaydılar? Acaba kekliğe

6 *Rakfisk*: Norveç'te geleneksel bir balık saklama yönteminden geçirilmek suretiyle elde edilen (tuzlanmış alabalık iki üç ay kadar otolize olmaya –biyolojide dokunun kendi kendini sindirmesi, bir hücrenin kendi enzimleriyle kendini parçalaması– bırakılır), çiğ yenen ve kendine özgü ağır bir kokusu olan fermente balık etidir. (ç. n.)

uyacak başka bir başlangıç yemeği mi seçmeliydiler? Hayır, bu mümkün değildi, evlerinde Valdres bölgesinden gelmiş *rakfisk* ve keklik mevcutken, hele hele bunlar birisi tarafından evlerine kadar özel olarak getirilmişken. Evet, elbette, keklikler özel biri, yani bizzat Bernt tarafından Valdres'te avlanmıştı, *rakfisk* ise Valdres'li bir dostları tarafından tedarik edilmişti, ev sahipleri de haliyle bunları ikram etmek durumundaydı. “O halde, değerli konuklarımız, *rakfisk*'e eşlik etmek üzere bira ve akvavit içmeye, sonra da şarapla devam etmeye katlanacaksınız, başka çaresi yok” dedi Nina kararlı bir ses tonuyla.

Rakfisk yediler. Bira bardaklarını ve akvavit kadehlerini tokuşturdular. Profesör Andersen dostları Nina ve Bernt Halvorsen'in evinde Noel yemeğindeydi. Bernt'i ilk gençlik yıllarından beri tanırdı, Oslo Fiyordu kıyısında yer alan kasabalardan birinde beraber büyümüşlerdi. Üniversiteye başlamak üzere ikisi de aynı zamanda gelmişti Oslo'ya; Bernt tıp, kendisi filoloji okuyacaktı, farklı fakültelere devam ediyor olsalar da eğitimleri süresince hep birlikte olmuşlardı. Bir süre sonra Bernt kendisi gibi tıp okuyan Nina'yla çıkmaya başlayınca o da Nina'yla tanışmıştı. Profesör Andersen ise kendisi gibi filoloji okuyan bir genç kadını eş olarak seçmişti, üniversite yıllarının sonuna doğru bu yeni evli iki çift sürekli beraber vakit geçirmişlerdi. Bunun tek istisnası, tıp doktoru çıkmak üzere olan Nina-Bernt çiftinden birinin ya da her ikisinin birden Oslo dışındaki hastanelere staja gittikleri dönemlerdi, bu dönemlerde zaten Profesör Andersen de ya bir araştırma bursuyla ya da Norveç devleti tarafından Strasbourg'a atanmış öğretmen olarak yurtdışındaydı. Çiftlerin beraberlikleri günümüzden on yıl öncesine, Profesör Andersen eşinden boşanana dek sürmüştü. O tarihten sonra da Profesör Andersen Nina ve Bernt çiftiyle tek başına görüşmeye devam etmişti. İki arkadaş hayatlarında başarılıydılar; Andersen öğretim görevlisi olarak üniversiteye girmiş, önce doktor, daha sonra genç yaşta profesör olmuştu, tıp doktoru Bernt ise hastanede parlak bir kariyer yaparak, halen görevine devam ettiği Ullevål Hastanesi'ne genç yaşta başhekim olarak atanmıştı.

Profesör Andersen, Nina ve Bernt'in dostları olan diğer konukları da gayet iyi tanıyordu. Per Ekeberg'i 1960'lı yılların başından, psikoloji bölümü öğrencisi olarak bilirdi, Trine Napstad da Blindern kampüsündeki okuma salonlarından iyi hatırladığı, kendisi gibi

bir filoloji öğrencisiydi. Ufak tefek, enerji dolu bir kızdı. Okuma salonunun sessiz ortamından çıkar çıkmaz konuşmaya başlar, kulakları tırmalayan cırlak sesiyle hiç durmaksızın konuşurdu. Profesör Andersen onun tatlı bir kız olmasına karşın bu haliyle epey sinirine dokunduğunu hatırlıyordu. Trine ise, Nina ve Bernt'in evinde, Per'in birlikte yaşadığı hanım –bu pratikte ikinci eşi anlamına geliyordu– olarak karşısına çıkmıştı, onunla tanışınca Profesör Andersen Per Ekeberg'in birinci eşini merak etmeye başlamıştı, nasıl olmuştu da Per dönem dönem kaçınılmaz bir şekilde onları endişelendirmiş olan hayat yolunun bu aşamasında huzuru ve teselliyi Trine'de bulmuştu. Per Ekeberg kamu sektöründen özel sektöre geçerek, uluslararası bir reklam ajansının Norveç ofisinin başına genel müdür olarak atanırken Şef Psikolog unvanını da beraberinde götürmüştü. Öyle anlaşıyordu ki Per Ekeberg özel sektörden de kamu sektöründen olduğu kadar memnundu, üstelik çok daha fazla para kazanıyordu, muhtemelen yeni mesleğinin ona sunduğu yaşam biçiminin yaratıcı yönlerinin de kıymetini biliyordu, işinde genel müdür titrini taşıması gerekmediğinden kendini Şef Psikolog olarak tanıtıyordu ve bu unvan da reklam sektöründe kulağa çok daha ilginç geliyordu.

Profesör Andersen'e kalsa, Jan Brynhildsen-Judith Berg çiftini Per Ekeberg-Trine Napstad çiftine tercih ederdi. Jan Brynhildsen kırk beş yaşındayken, kariyerinde kendisinden çok daha büyük başarılar kazanmış olan tiyatrodan meslektaşı eşinden boşanmış ve bir hostese deli gibi âşık olmuştu. Bu cazibesi solmaya başlamış güzel kadın kırk yaşlarındaydı ve İtalyan finans dünyasının devlerinden biriyle yaşadığı kısa maceradan doğmuş olan ergenlik çağında bir kızı vardı. Jan Brynhildsen tipik bir ikinci sınıf oyuncuydu, geçkince bir hostese âşık olması yadsınamaz bir komik unsur taşıyordu, Profesör Andersen'in zevk alma eğiliminde olduğunu inkâr edemediği kötücül bir gülünç bulma haliydi bu. Ne var ki Profesör Andersen bu aşk projesinde Jan Brynhildsen'e gizliden hayranlık beslemişti. Onu takdir etmiş ve Devlet Tiyatrosu'nda henüz figüran olan Brynhildsen'in kalbinin sesini dinlemesini dilemişti tüm içtenliğiyle. “Bir gençlik hayali olan Hostes'le yüz yüze gelince gözü kamaşmayan kişi âşık olma yeteneğini kaybetmiştir,” diye haykırırdı içinden, “her ne kadar Judith Berg gençlik hayallerindeki Hostes'e benzemese de, yorgun, sırt ağrısı çeken, ayakları

şışen, rujlu dudaklarının çevresi kırışmış orta yaşlı bir kadın bile olsa, yine de ‘Hostes’ tipinin bir temsilcisidir ve bizim de, yani benim ve Jan Brynhildsen’in de ona âşık olmamız icap eder” diye düşünürdü Profesör Andersen ta başından beri ve hâlâ da böyle düşünüyordu. “Jan Brynhildsen’in aşkı çok masumca, ona bu yüzden hayranım, önünde sonunda ödülüne kavuşacak, bundan eminim” diye düşünürdü. Gerçekten de öyle olmuştu. Brynhildsen ödülüne kavuşmuştu. Sahnede. Devlet Tiyatrosu Ana Sahne’de. Orada yakalamıştı başarıyı. Önceleri ufak rollerde oynarken güldürü yeteneğiyle tiyatroseverlerin dikkatini çekmişti. Büyük oyun yazarlarının eserlerinde öyle küçük roller vardır ki bunların güldürü potansiyelinden yeterince yararlanılmaz, bunun bir nedeni bu rollerin sıradan aktörler tarafından oynanması olabilir, ayrıca bu roller çok iyi aktörler tarafından oynandığı zaman daha büyük rollere, oyundaki bazı çok önemli sahnelere gölge düşürebilir ve böylelikle oyunun genel dramatik yapısını bozabilir. Ancak Jan Brynhildsen tam da bu noktada başarı kazanmıştı çünkü gülünç rolü büyük bir aktör gibi değil, küçük bir aktör gibi oynuyordu. Ufacık rolünü hırsla ve büyük hayallere kapılmadan, sade bir şekilde ortaya koyuyordu. Canlandırdığı karakterin komik unsurlarını sahne çalarak öne çıkarmıyordu. Sahnenin merkezinde değil kıyısında bulunuyor, o küçük rolü küçük bir aktör olarak ve ışık saçan, hassas, sesini yükseltmeyen bir komedi şeklinde oynuyordu, seyirciler de bunu sessizliğin ve komik unsurun el ele olduğu sihirli bir an olarak algılıyorlardı. Çok geçmeden Brynhildsen daha büyük komik roller üstlenmeye başladı. Ve günümüze gelindiğinde Devlet Tiyatrosu, Molière, Holberg ve Shakespeare komedilerinden birini sahneye koyacak olsa ekibin en başta gelen komedi oyuncusu olarak daima Jan Brynhildsen’e görev düşüyordu. Brynhildsen klasik güldürülerde başrol oynarken de o küçük oyuncuyu kaybetmiyor, böylelikle de oynadığı karaktere insanın yüreğine dokunan bir sevimlilik katıyordu, bir komediyi seyrederken insanın böyle duygulanması beklenir zaten, ne var ki Profesör Andersen Jan Brynhildsen’in o küçük yan rollerde daha muhteşem olduğu görüşündeydi, onun bu düşüncesini paylaşan pek çok insan vardı ancak bu uluorta dile getirilmiyor, Profesör Andersen özel konuşmalarında bile arkadaşını incitmemek için –hatta söylediklerinin onun kulağına gitmeyeceğini bilse de– bunu söylemekten kaçınıyordu.

Rakfisk yediler. Bira ve akvavit içtiler. Kadeh kaldırdılar, güldüler, neşe içinde sohbet ettiler. Hepsi aynı kuşaktandı, hatta o gece onlardan sonsuza dek ayrılmak üzereymiş gibi rahatsız edici bir duyguya kapılmış olan Profesör Andersen dahil olmak üzere hepsi birbirlerine güçlü bağlarla bağlıydı. Partiye bir saat on beş dakika kala gelmiş olmasına karşın dostuna, ev sahibi Bernt'e henüz açılmamış olmanın şokunu yaşıyordu. Sonuçlarını önceden tahmin edemediği, hatta ilk etapta onu arkadaşsız bırakma riski taşıyan bir şeye karışmak üzereymiş ve hatta çoktan karışmış gibi hissediyordu, zira içinden geçenleri tüm samimiyetiyle arkadaşına itiraf etmeye çok ihtiyacı olmasına rağmen gerçekte dostuyla yüz yüze geldiğinde ona açılmadığını yadsıması mümkün değildi şimdi. Profesör Andersen bu nedenle biraz dalgınlaşmıştı, bu dalgın haliyle kendini kolayca içinde bulunduğu ortama yabancılaştırmış hissedebilir, grubun dışına çıkarak bu yabancı insanların âdetlerini, davranışlarını bir gözlemci gibi izleyebilirdi ama öyle olmadı. Profesör Andersen istese de istemese de, yirminci yüzyılın sonlarına doğru Norveç'in başkentinde yaşayan ve hayatta başarı kazanmış elli yaş civarındaki entelektüellerden oluşan bu gruba dahildi. Bu gruptaki insanlar birbirlerine öylesine sıkı bağlarla bağlıydılar ki, örneğin Profesör Andersen Per Ekeberg veya Trine Napstad ile yakın arkadaş olmasa da onları 1960 yıllarının başlarından, Oslo Üniversitesi Blindern kampüsünden tanıyordu, o tarihlerde Per Ekeberg ile Trine Napstad birbirlerinin varlığından habersiz oldukları halde Trine Napstad Per Ekeberg'in ilk eşini tanırdı, çünkü o ilk eş Nina Halvorsen'in –Nina'nın ismi Trine Napstad ile tanıştıkları günlerde Nina Hellberg'di– yakın arkadaşıydı. Böyle böyle giderek, 1960'lı yılların başlarında Oslo Üniversitesi'ne devam etmiş olanları birbirine bağlayan rastlantısal ama güçlü ve hâlâ etkin bağlantıları ortaya çıkarmak mümkündü ve bütün bu gençler (Judith hariç, çünkü ona o zamanlar ulaşamazdı, o bir Hostes'ti) kendi çaplarında birer radikal öğrenci olmuşlardı. Jan Brynhildsen hariç hiçbiri aşırı sola kaymamış, devrimci Marksist Leninistlere, efsanevi –hatta isterseniz kötü şöhretli de diyebilirsiniz– Maoist İKP(m-l)'lilere⁷ katılmamıştı, aslında bunun nedenlerinden biri dünyaya birkaç yıl erken gelmiş

7 İKP(m-l): Maoist bir komünist parti olarak 1973 yılında Arbeidernes Kommunistparti (marxist-leninistene) ismiyle kurulmuş olan parti. İşçilerin Komünist Partisi (Marksist-Leninist) anlamına gelir ve İKP(m-l) biçiminde kısaltılabilir. (ç. n.)

olmalarıydı, ikincisi ise bu akımlar gündeme geldiğinde onların bilinçleri ve bakış açıları çoktan şekillenmişti, ancak yine de bu gençler 1960'larda NATO'ya ve 1970'lerin başında AET'ye⁸ karşı çıkmışlardı, örneğin Per Ekeberg Madserud'de Norveç ile Güney Afrika Cumhuriyeti arasında oynanan bir tenis karşılaşması sırasında, ırk ayrımı güden Apartheid rejimini protesto gösterisine katılmış ve polis tarafından kargatulumba taşınmak suretiyle oradan uzaklaştırılmıştı, Nina ve Bernt nükleer silahlara karşıydılar ve kabanlarının yakasında Atom Bombasına Hayır rozeti taşırlardı. Lisansüstü öğrencisi Andersen bu rozetlere Atom Rozeti ismini verir ve ilkokul günlerinde yüzmeyi ilk öğrenenlere takılan popüler "Yüzme Rozeti"ne gönderme yaparak, "Görüyorum ki size Atom Rozeti'ni de takmışlar" derdi, Nina ve Bernt ise bunu şakaya gelmez bir konu olarak kabul ettiklerinden gülmezler, Andersen de kimsenin gülmediği şakasından utanarak öylece kalırdı çünkü o da kendi çapında radikal görüşlere sahip biriydi. Lisansüstü öğrencisi Andersen'in radikalizmi o günlerde felsefe ve sosyal bilimlerde ege-men olan pozitivizm akımına yazılı ve sözlü saldırıda bulunanlara gösterdiği ilgide ve verdiği destekte ifade bulurdu, ayrıca sanat ve edebiyat alanında avangart akımlarla çok meşgul olması da bu bağlamda ele alınabilirdi.

Bernt Halvorsen dünyadaki nükleer silahlanma ve soğuk savaş tehdidinden ciddi olarak endişelenir ve bu konuda bir şeyler yapmak isterken, lisansüstü öğrencisi Pål Andersen öğrenci yurdundaki odasında anlayıp yorumlamakta güçlük çektiği garip şiirler okurdu. Acaba bu politik radikalizm miydi onu Bernt Halvorsen'in son derece ciddi bir biçimde hissettiği o yaşama hissine bağlayan? Evet, Pål Andersen'in avangart Fransız ve Polonya sinemasına, modern edebiyata, soyut resme gösterdiği ilgi, Bernt Halvorsen'in içinde bulunduğu ve müthiş isabetli bir şekilde savunabildiği çağdaşlığa dahil olabilme yolunda gayretkeş bir çabaydı. Çağımızı temsil eden avangart sanatı anlayabilmek üzere büyük bir uğraş veriyordu. Çoğu zaman, anlamayı başaramadığını hissetse –hatta bu başarısızlık istemediği kadar sık tekrarlansa da– ve bir parçacığını kavrayabilmek için zihninin tüm kapasitesini seferber etse de, avangart sanat Pål Andersen'de bir anlayamama, kafa karışıklığı ve

8 AET: Avrupa Ekonomik Topluluğu; Avrupa Birliği'nin eski ismi. (ç. n.)

umursamama hali yaratıyordu. Hatta çaresizliğe kapılıyor, çağdaş sanatı anlayamadığı için kendini başarısız, yetersiz bir insan olarak görüyordu, bu gibi durumlarda gerçekte anladığından çok anlıyor-muş gibi yaptığı ve etkisi aslında ruhunu üşütmek olan bir sanat eserini sahte bir coşkuyla göklere çıkardığı da reddedilemeyecek bir gerçektir. Öte yandan üzerinde uzun saatler emek verdiği bir şeyi, örneğin modernist bir şiiri ansızın anlayıverdiğinde nasıl da mutlu olurdu! Ancak en müthiş deneyim bir eseri anında, birdenbire, sezgileriyle kavramasıydı. Niçin? Çünkü o zaman sürekli arayış halindeki, huzursuz ve genellikle de uyumsuz ruhu, çağdaş yapıdaki bilinciyle rahatça kaynaşmış oluyordu. Aydınlanıyordu, hem de en üst düzeyde. Gerçeklikten etkilenmiş olmak Pål Andersen'i sessizce ve derinden tatmin ediyordu, işte o zaman tüm samimiyetiyle öğrenci yurdundaki odasına birisi gelsin ve o da konuğuna bu şiiri yüksek sesle okusun istiyordu. Bu gerçekliğin, alıştığı ve normal bulduğu gerçekliği çözüp dağıtması ve alışılmış şeylerin alışılmadık ve ürkütücü bir şekilde ve sık sık da kara bir kahkaha eşliğinde yer aldığı bambaşka, uzlaşamaz bir gerçeklik sergilemesi, deformasyonlardan ve imkânsızlıktan oluşan bu araziden endişe ve bastırılmış çığlıklar eşliğinde, sinik ve insafsız, çözülüp dağılmış, sınırları yıpranmış, bir alkol bağımlısına dönüşmüş ve mutluluğa inancı ölümcül yara almış bir halde geçmek Pål Andersen'in içinde yaşadığı çağın en üstün eserlerini anlayabildiğinde duyduğu sevince gölge düşürmüyordu, ne var ki bu genç adamın bütün bunları özümseyip aynı zamanda da ciddi ve ahlakçı bir şekilde mevcut sisteme karşı çıkan siyasi radikalizmle özdeşleşebilmesi hayli anlaşılabilir bir durum gibi görünebilir. Ama böyleydi işte. Pål Andersen'in kaotik ve dağılıp çözülmüş avangart bir sanat eserini ender de olsa anladığını hissettiğinde duyduğu o mutluluk, istikbal sahibi bir genç adam olarak kendi imkânsız hayatına dair inancını zayıflatmıyor, tersine güçlendiriyordu. Avutulmayı değil acımasızlığı seçiyordu. Görmesi ve anlaması yolunda eğitildiği düzenin değil, bu düzenin dağılmış halinin peşinde gidiyordu. Sanata yönelmesi bir şey almak için değil, sadece görmek içindi. Bir sanat eseri hakkında "insana bir şeyler veren" ifadesini kullanmak, örneğin bu kitap bana çok şey verdi, bunları öğretti demek aklından geçmezdi, ilk düşündüğü şey aydınlanmak olurdu; sanat eseri onun sahte umutlara kapılmadan görmesini sağlardı, böylece o da hayatta

olduğunu hissederdi, oysa genç erkekler yaşadıklarını hissetmek, bunun bilincinde olmak konusunda genellikle güçlük çekerler, bu da onları hayata karşı uyumsuz yapar. Aslına bakılacak olursa genç Andersen'in bir snob olduğunu görmek pek de zor değildi. Genç Andersen tüm uyumsuzluğuyla çağının bir parçası, bir unsuru olacaksa buna ancak en üst düzeyde aydınlanarak, çağımızın en üstün eserlerini anlayabilerek ulaşılabilecekti. Profesör Andersen yine de kendisine, yani bu genç adama biraz anlayışla yaklaşılmasını, özellikle de çağdaşı avangart akımlarla arasında sıkı bağlar kurma yolundaki gayretkeş girişimlerine anlayış gösterilmesini isteyecektir; zira genç adam böylesine bağlar kurmayı moderniteyle, yaşadığı çağın insanı olmakla özdeşleştiriyordu, büyük bir titizlikle Pound veya Elouard'ın, Celan ya da Prévert'in şiirlerini anlamaya çalışıyor ve sonunda anlamayı başarıyordu –hatta bazen sezgisel olarak da anlayabiliyordu– ve bu başarıyı elde ettiğinde kendi gözünde değeri hayal edilemeyecek derecede artıyor, tüm benliğini bir gurur dalgası kaplıyordu, biz de bunu hak ettiğini kabul edelim ve ona bunu çok görmeyelim; ayrıca bu genç ama tam olgunlaşmamış adam içten içe bir tatmin yaşarken bir de ufacık ümit besliyordu, birinin ziyaretine gelmesi ve içindeki doyumunu onunla paylaşabilmekti umudu, yani bu şiiri yüksek sesle okuyabileceği birinin buraya, şu basit öğrenci odasına gelmesini arzuluyordu. Şöyle bir sahne canlandırıyordu gözünde. Biri diğerine şiir okuyan iki genç; iki genç öğrenciden biri çağın en üst bilinç düzeyinin genç temsilcilerinin hayata ve dolayısıyla da geleceğe dair düşüncelerini diğerine yüksek sesle okumakta. Pål Andersen hayatın özsuynunun damarlarını patlatırcasına, gürül gürül aktığını hissedecek kadar genç sayılmazdı aslında. Kendini pek güçlü de hissetmiyordu, farkında olmadığı, her an patlamaya hazır –yaşlılar gençliğe böyle bir tipik özellik atfederler– ve kendini eylemde gösterecek bir güce de sahip değildi. Pål Andersen günde iki paket sigara içen, haftada üç dört kez, sigara dumanına boğulmuş, kalabalık ortamlarda beş altı şişe bira tüketen, haftada en az iki sabah feci bir akşamdan kalma haliyle uyanan, bu nedenle de yataktan büyük gayret göstererek kalkan ve üniversitenin Blindern'deki kampüsüne, okuma salonlarıyla amfilerde kendisini bekleyen günlük çalışmalara zorlukla gidebilen solgun benizli bir gençti, bitmek bilmeyen derin düşünceleri, takırdayan eklemleri ve gevşek bedeniyle hayatını kapalı, havasız

alanlarda geçiriyordu, ancak genç ruhu etkilenmelere açıktı ve hiç kuşkusuz ki bu etkilenmeye açıklık önünde kendisini bekleyen bir geleceğin var olmasıyla ilgiliydi. Kendisinin tam zıddı olan arkadaşı, tıp fakültesi öğrencisi Bernt Halvorsen ara sıra ziyaretine geldiğinde Pål Andersen ona şiir okurdu, örneğin Georg Johannesen'in ya da Stein Mehren'in şiirlerini. Büyük hayranlık duyduğu bu iki şair kendisinden yalnızca birkaç yaş büyüktü. Çarşafı havalandırılmayan (gerçi bu çarşafın ara sıra yıkandığı olurdu) dağınık yatağının üzerinde oturup Bernt'e şiir okurdu.

Günümüzden bakıldığında Georg Johannesen ve Stein Mehren Norveç şiirinin iki zıt kutbu olarak görünür, çünkü birincisi sol entelektüel çevreler tarafından benimsenirken ikincisi tutucu çevrelerce Wergeland'dan⁹ bu yana Norveç'in en büyük şairi olarak kabul edilerek yüceltilir, bununla birlikte 1960'lı yılların başında lisansüstü öğrencisi Andersen kitaplarını okurken bunlar yepyeni yazarlardı ve şiirleri ayrı referans çerçevesinin içinde yer alıyordu, kendisine var olduğunu hissettiren avangart akımlara tutkun bir genç adam açısından bu böyleydi en azından. Pål Andersen Bernt Halvorsen'e Georg Johannesen'den şu satırları okurken: *"Mutluyum / göremiyorum / ölümümü aynada – Resmim duvardan düştüğünde / yeniden hesaplayacağım kayıpları / ve elden geçirirken bir mirasçım evraklarımı / bembeyaz tertemiz olacak o kâğıtlar / tıpkı satın aldığım günkü gibi – Her şey yeniden yazılmalı / tıpkı ben imzamı atmadan önce olduğu gibi"* ve sonrasında Stein Mehren'den şu mısralarla devam ederken: *"Ama yamaçta duran yabancı, dinliyor / gece kentin uğultusunu. Bir şey yapamaz / O da bir seyirci. Gecenin içinden / sanki sahil kasabaları rastgele / karaya sürüklenmiş. Uzanmışlar öylesine ve kıv- / ranıyorlar tıpkı ışıktan denizaneleri gibi — Uzakta... Ta ötelerde yeni tanrılar çeviriyorlar / göksel tekerleklerin görünmez jant tellerini / Uzaklardan kentler büyük / ve hafiften titreşen halkalar gibi görünebilir / aralıksız S.O.S. mesajları gönderen"*, bu iki şairin hem biçim hem de hayata karşı tutumları açısından birbirlerinden tamamen farklı olduklarının ayırımıydı. Bu nedenle de şiirleri ra-

9 Norveç'in milli şairi olarak kabul gören Henrik Wergeland (1808-1845) yazılarında toplumsal muhalefetin sözcülüğünü yaptı ve Norveç'in Danimarka Krallığı'ndan bağımsızlığını kazanması gerektiğini savundu. Eserlerini Aydınlanmacı bir görüşle kaleme almış ve ilk kez 1833 yılında başkent Oslo'da kutlanan 17 Mayıs Milli Anayasa Bayramı töreninde yaptığı konuşmayla tarihe geçmiştir. (ç. n.)

dikal görüşlü arkadaşı Bernt Halvorsen'e okurken farklı biçimlerde seslendirmeye gayret ederdi, Georg Johannesen'i boğuk bir sesle ve kesik kesik, Stein Mehren'i ise sesini alçaltıp yükselterek ve (tıpkı radyoda Mehren'i kendi şiirlerini okurken duyduğu gibi) kendinden geçermişçesine okurdu, ancak bu iki şairin ortak bir özelliği vardı, ikisi de *onun* şairleriydiler, onun yaşama hissini güçlendiriyorlardı ve o da, şimdi yaptığı gibi, görüşünü almak üzere Bernt'e hevesle okuyordu onların eserlerini.

Ve Bernt dinliyordu. Bernt dinliyordu ancak endişeli bir şekilde arkadaşının düşüncelerini öğrenmeyi bekleyen Pål Andersen eğer kendi coşkusunun Bernt Halvorsen'de de aynen vücut bulmasını ümit ediyorduyorsa hayal kırıklığına uğramıştı denebilir. Çünkü görünürde hiç de öyle olmamıştı, aslında genç Andersen muhtemelen bunu başından biliyordu, şiirleri Bernt'in hevesle yorumlamasını beklediği için böylesine heyecanla okumuş olamazdı, bunu Bernt'in, arkadaşını böylesine ilgilendiren şeyleri samimiyetle, ciddiyetle ve kibarca dinlemesine bir kez daha tanık olmak için ve kendinden son derece emin bir şekilde varsaydığı şey, yani aynı kafada oldukları gerçeği bir kez daha doğrulansın diye yapmıştı mutlaka. Zaten aynı kafada olduklarına inandığı için arkadaşını tereddütsüz bir şekilde Georg Johannesen ve Stein Mehren gibi çok değerli bulduğu Norveçli çağdaş genç şairleri içeren avangart repertuarından şiirler okumak üzere davet etmişti, ayrıca kafa dengi olmak Pål Andersen'in boğuk sesle ve kesik kesik ya da sesini alçaltıp yükselterek ve kendinden geçermişçesine şiir okumasına Bernt'in samimiyetle kulak vermesi anlamına geliyordu. İki arkadaş doğal bir şekilde kafa dengiydiler ve bu da taraflardan birine, konuyla pek ilgisi olmayan diğer tarafa yüksek sesle avangart şiirler okuma hakkını veriyordu.

Pål Andersen kendisi pek ilgilenmese bile Bernt Halvorsen'in NATO ve nükleer silahlanma karşıtı görüşlerine katılmayı çok doğal bulurdu, bu mesele siyasi bir eylem olmaktan çok üzerinde tartışılacak bir konu olarak ilgisini çekiyordu, yine de Bernt'in örneğin 1962 yılındaki Küba krizi gibi güncel siyasi bir konuda dile getirdiği keskin argümanları dinlemeyi, çoğunlukla aynı fikirde olduğunu belirtmek şeklinde birkaç yorum yapmayı ve tartışmayı izlediğini göstermek üzere bazı sorular sormayı severdi, bu ona çok doğal gelirdi. Bernt'in, Pål Andersen Stein Mehren'den "Beklenti"

şiiirini okuduğunda “Hakikaten fena değilmiş!” demeyi ya da Georg Johannesen’in “Nesil” şiiirini “Evet, iyiymiş” diye onaylamayı doğal bulmasına eştii bu. Her ne kadar Bernt bu şiiir sečkilerini satın almayacak, kendi kendine ya da yüksek sesle Nina’ya okumayacak olsa da, ya da genç Andersen, Bernt’in hediyesi Atom Bombasına Hayır rozetini asla yakasına takmayıp öğrenci odasındaki komodininin üzerine herkes tarafından görülecek şekilde koysa da, bu doğallık hali –ister kendini ilgilendiren konulara duyduğu sevgide olsun, ister karşı tarafı meşgul eden şeylere karşı gösterilen kibarca mesafelilik veya samimiyet şeklinde tezahür etsin– onların benliklerini sarıp sarmalayan aynı yaşama hissinin, çağdaş ve sadece onlara ait olan, kendi kuşaklarının ortaklaşa sahip olduğu hayat anlayışının bir ifadesiydi. Aslında kendi kuşakları içinde belli bir gruba aitti de denebilir, çünkü gençlerin büyük çoğunluğu katı, tutucu ve belli âdetleri olan –onun çevresi bu âdetleri sevmez, hatta hor görürdü– kesime mensuptu; onlarsa bir kuşak olmaya ancak yetecek kadar ayırıcı özelliğe sahip küçük bir azınlıktı, bu konuda Bernt Halvorsen ile Pål Andersen bilinçli bir şekilde aynı doğrultuda düşünüyorlardı. NATO’ya ve nükleer silahlanmaya evet, avangart sanata hayır diyen *diğerlerine* karşıydılar. Örneğin Madserud’de Norveç ile Güney Afrika Cumhuriyeti arasında oynanan bir tenis karşılaşması sırasında ırkçı Apartheid rejimini protesto etmiş olanların muhtemelen tamamı soyut resim ya da kafiyesiz ve anlaşılmaz şiiirlere pek meraklı değildi, hatta bunlardan hiç hoşlanmıyor da olabilirlerdi, ne var ki bu sanat onlarda şok etkisi yaratmıyordu, ona öfkelenmiyor ve avangart akımdan, hatta bu akım Koreli bir piyanistin üniversite konser salonundaki konserinin bitiminde piyanoyu kırması şeklinde tezahür etse bile nefret etmiyorlardı; bu onları kızdırmıyordu, yani *diğerlerini* kızdırdığı gibi kızdırmıyordu, şu soruyu soruyorlardı yalnızca: Ya, adam sahiden kırdı mı piyanoyu?

Akşam yemeğine katılanların tümü (Judith Berg hariç, çünkü muhteşem, güzel Judith o sıralar hizmet edilmeyen ama hizmet veren bir prenses olarak, yukarılarda bir yerde, gökyüzünde uçuyordu) her biri kendine özgü bir tarzda olmak üzere bu ittifaka, radikal siyasi tavır alanlar ve avangart sanatı sevenler (en azından avangart sánatı kibarca ve samimiyetle karşılayanlar) ittifakına dahildiler, bu kişiler Yeni’yi, moderni, yaşadıkları çağın kendine

özgü modernitesini temsil eden, *diğerlerine* muhalefet etmeyi seçen ve o dağılıp çözülmüş formuyla güzel sanatları (dünya ölçülerine göre bir kasaba gibi kalan Norveç'te) savunan o çok özel azınlığın üyeleri olarak bulunuyorlardı bu ittifakın içinde.

Bütün bunlar otuz yıl öncesinde, 1960'lı yıllarda kalmıştı. Şimdi hayatlarının bambaşka bir evresini yaşıyorlardı. Önlerinde onları bekleyen uzun bir hayat yoktu artık, “ben” sözcüğünü her düşündüğünde insanın zihninde “gelecek” kavramının canlandığı o evrede değillerdi, onlar şimdi dönüp geriye bakabiliyor ve doktor, psikolog, aktör, profesör ve kültür sektörü bürokratları olarak başarı kazanmış insanlar olduklarını görebiliyorlardı. Ellili yaşlarındaydılar, çocuksuz olan Profesör Andersen dışında hepsinin yetişkin yaşta çocukları vardı. Ama sadece ev sahibi Nina ve Bernt Halvorsen çiftinin ortak çocukları vardı. Şef Psikolog Per Ekeberg'in ilk eşinden olan kızı ve oğlu Oslo Üniversitesi'nde tıpkı babaları gibi psikoloji okuyordu, Trine Napstad'nın kızı ise Volda'da iletişim fakültesinde öğrenciydi. Judith Berg'in İtalyan finans dünyasının devlerinden birinden olma kızı televizyonda sunucuydu, televizyon kanallarımızdan birinde bir eğlence programı sunuyordu. Nina ve Bernt çiftinin üç çocuğu vardı, yirmi yedi yaşındaki oğulları Morten rock müziği yapmak üzere tıp öğrenimini yarım bırakmıştı (Bernt'in deyişiyle, oğlu aslında pop müzisyeni olmuştu), yirmi beş yaşındaki oğulları Thomas tıbbi bitirmek üzereydi, on beş yaşındaki kızları Clara Eugenie ise henüz anne ve babasıyla aynı çatı altında yaşıyordu ama o gece dışarı çıkmıştı. Jan Brynhildsen'in birinci eşinden veya başka bir şekilde bir çocuğu olup olmadığı konusu biraz muğlaktı.

Acaba konuklardan biri bu partiye katılanları fotoğraflamış olsaydı, bu resimde ne görülebilecekti? Burada masanın etrafında toplanmış yedi kişi, ev sahipleri ve beş konuk, yeni basılmış bu fotoğrafa baktıklarında kendilerini derhal tanıyacaklar, ortaya konan tipik özelliklerine gülümseyecek ve hatta diğer konukların özellikleriyle hafiften eğleneceklerdi, başka bir deyişle yedi kişi de hem kendilerine hem de diğerlerine birer birey olarak dikkat edecek ve gülümseyeceklerdi. Ancak otuz otuz beş yıl sonra albümdeki aynı fotoğrafı Nina ve Bernt çiftinin oğlu Thomas o sıralar yirmi yaşına gelmiş olacak olan kendi oğullarına (dilerseniz kızlarına da diyebiliriz) gösterdiğinde muhtemelen onlar da bu kişileri tanıyıp

gölümseyeceklerdi, ancak o tarihte bu fotoğraf bir “dönem fotoğrafı” olarak kabul görecekti. Nina ve Bernt Halvorsen’in modern çağlar olarak yaşadıkları 1990’lı yılları, bulundukları çevreyi ve sosyal tabakayı temsil eden bir dönem fotoğrafı... Masanın etrafında toplanmış ve modası geçmiş giysiler içinde garip pozlar veren bu yedi kişinin fotoğrafına bakan –her ne kadar bu fotoğraf aslında spontane bir şekilde çekilmiş ve bu kişiler o an fotoğraflarının çekildiğinden habersiz olsalar da– Nina ve Bernt’in vârisleri şöyle diyeceklerdi: Nasıl da hizaya geçmiş, düzene sokulmuş görünüyorsunuz. Oysa burada fotoğraflanan kuşak, özellikle de ortak bir tarihe ve gelişmeye sahip bu sosyal tabakanın üyeleri, girdikleri bütün ortamlarda gerek bireysel gerekse grup olarak doğal, rahat ve hatta spontane görünecek davranışlar içinde olmaya çok önem verirlerdi, ama zamanı bir an için dondurmak böyledir işte; hizaya geçmiş, düzene sokulmuş şeyler daima ön plana çıkar; bu hizaya geçmiş, doğal olmayan, düzene sokulmuş şeyler muhtemelen fotoğrafın çekildiği yıllarda egemen olan ve insanların da farkına varmadan içinde acımasızca hapsedildikleri zamanın tipik ruhunu temsil etmekteydiler, bunlar şimdi, yani otuz otuz beş yıl ilerideki bir tarihte fotoğraftan taşarak, bakanların yüzünde “tatlı bir tebessüm” yaratan bir ışık saçıyorlar, aslında o tatlı tebessüm eski zamanlarda çekilmiş fotoğraflara baktığımızda hepimizin yüzünde belirir, buna “bir şeye aşına olduğumuzu anlayınca gülümsemek” adını verebiliriz çünkü Bernt ve Nina’nın henüz doğmamış torunları Noel Yortusu’nun ikinci gününde Sagene semtindeki dede evinde verilen bir davette çekilmiş bu rastgele fotoğrafa baktıklarında 1990’lı yılların tipik özelliklerini derhal tanıyabilecekler. Ne var ki Bernt Halvorsen bu fotoğrafta kendisine bakar bakmaz başını iki yana sallayacaktı, çünkü özel hayatının dışında tutmayı bir türlü beceremediği, doktorluk mesleğiyle ilgili birtakım alışkanlıklarını –bu bağlamda kötü alışkanlık da denebilir bunlara– hemen tanıyacaktı; Bernt bu durumu gülünç buluyordu ama hayatının bu noktasında bunu düzeltmek için vakit geçti, örneğin bir elini öbür elinin üzerine koyma pozisyonu aslında hastayı rahatlatmayı amaçlıyorsa da artık onun tipik bir davranışı haline gelmişti, bu nedenle de, Noel Yortusu’nun ikinci gününde kendi evinde verdiği bu davette pes etmiş bir şekilde başını sallamaktan başka bir şey gelmeyecekti elinden, sonra fotoğraftaki diğer konukları incelemeye

alacaktı, eşinin fotoğrafta belirgin bir şekilde görünen eğilimleri ve Per Ekeberg'in öne eğilmiş hali, Profesör Andersen'e kendini beğenmiş havası veren o geriye yatırılmış başı, işte Pål'ün en tipik hali, diye düşünecek ve gülümseyecekti çünkü biliyordu ki o hafifçe geriye yatırılmış baş onun elli beş yıllık hayatı boyunca kurtulamadığı çok derin özgüvensizliğini kamufle etmek üzere uydurulmuş ve kurgulanmış bir pozisyondur ve Bernt'in torunları da, örneğin 2029 yılında, Profesör Andersen ile dedelerinin bu fotoğrafına baktıklarında "Ah, ne kadar da tipik" diyeceklerdi. Ancak onları görür görmez "Ah, tipik dedemiz" ya da "Tipik Profesör Andersen" demek yerine "Bakın işte, elleri böyle üst üste koymak, başı da şöyle tutmak 1990'ların tipik pozuydu" diyecekler. Zamanın ruhu böyle davranır işte, tutsağı olarak içinde yaşayanlardan gizlenir, başka zamanlarda çekilmiş fotoğraflara bakarak bizleri dışarıdan gözleyenlere gösterir kendini.

Her ne kadar gerek ev sahipleri gerekse konuklar aralarındaki bireysel farklılıkları ortaya koyacak şekilde ve spontane davranmış olsalar da, başarılı bir doktor çiftin Noel Yortusu'nun ikinci gününde Oslo'daki evlerinde verdikleri bu davetin parmakla işaret edilip "Ne kadar da tipik 1990'lı yıllar" şeklinde yorumlanmasına neden olacak özel bir tarafı olmalıydı. Kimsenin uğraşmak, kafa yormak istemediği bu özelliğin ne olabileceğine dair konukların bir hüküm vermeleri (imkânsızdı demeyelim ama) çok zordu ve tabii ki acı vericiydi (imkânsızlığı da burada yatıyor zaten) ama Profesör Andersen birdenbire kendini son derece garip bir içsel (ve dışsal) varoluşun ortasında bulmuştu, bu durum onun grup içindeki konumundan rahatsız olmasına (aslında grubun ortak kodlarını, yani davranış biçimlerini, mizah anlayışını iyi bildiğinden kendini burada evinde hissedirdi) ve kısmen de kendini hapsedilmiş gibi hissetmesine neden oldu, öyle ki mümkün olsa müthiş bir irade gücü göstererek oradan kaçıp kurtulacaktı.

Onların kendine özgü ve tarihteki yeri kolayca teşhis edilebilecek bir grup olarak görünmesine sebep olan neydi? Diğer bir deyişle, onları diğerlerinden ayıran özellik neydi? Bireysel hayatları ve bireysel gelişimleri, birçok yönden, ait oldukları sosyal tabakada daha önceki dönemlerde kaydedilmiş gelişime benzer bir şekilde seyreliyordu. Başarı onları topluma intibak ettirmişti. Güzel yemekler ve içecekler, geniş, ferah evler, yazlıklar, dağ evleri, arabalar ve tekneler gibi bazı

maddi kazanımlar bunların tadını çıkaran ayrıcalıklı kişilerin –ister radikal görüşte olsunlar ister olmasınlar– üzerinde apaçık bir iz bırakır. Ancak kendi ayırıcı özelliklerini ait oldukları kuşağın ayırıcı özelliklerinden daha üstün görmeye hakları olduğunu düşünen –ki böyle düşünmekte muhtemelen haklılar– bu kuşağın ya da daha doğru bir deyişle aynı yaş grubu içindeki bu küçük azınlığın ayırıcı bir özelliği mevcuttur diyeceksek ve onları 1950 ila 1970 yılları arasında radikal görüşleri savunmuş olan ellili yaşlardaki profesörler, başhekimler, takdir toplayan aktörler, daire müdürleri ve şef psikologlardan farklı kılan ufacık ama önemli bir ayrıntı mevcutsa, o da şudur: Onlar sisteme, toplumsal yapıya destek verenler¹⁰ olmayı hep reddetmişlerdi. Kendilerini toplumsal yapının destekçileri olarak görmeye şiddetle karşı çıkıyorlardı. Çünkü kullanma hakkına sahip oldukları güçten, daha doğrusu görev zorunluluğundan ve ait oldukları sosyal tabakadan hoşnut değillerdi. Oldukları şeyi inkâr ediyorlardı. Başhekim, şef psikolog, daire müdürü, takdir toplayan aktör, edebiyat profesörü oldukları halde her biri kendi içinde görevlerinin gerektirdikleriyle şeklen uyuşmadıklarını hissediyorlardı. Aralarında ufak ayrıntılar dışında pek de bir fark bulunmayan *diğerlerine* hâlâ karşıydılar, örneğin daire müdürü veya profesör olarak görevlerinin başındayken blucin ya da Levi's dedikleri kot pantolonlar giyerlerdi, hatta Profesör Andersen üyesi olduğu Devlet Tiyatrosu Yönetim Kurulu toplantılarına blucinle katılırdı. Egemen güçlere karşı ve içten içe muhalif olmakla birlikte aynı zamanda konumları itibarıyla Devlet'in verdiği emirleri yerine getiren, toplumsal yapının destekçileriydiler. Kendileri (ve 2020 yılında açılıp bakılan eski fotoğraflar) haricinde, dışarıdan bakan hiç kimse onlarla Devlet'i temsil eden devlet memurları arasındaki farkı göremezdi, çoğunun seçimlerde hükümetteki partiye oy vermeleri de (oylarını ziyan etmemek ve bu şekilde sağ partileri iş başına getirmemek için böyle yaptıklarını savunurlardı) kendilerinden başka hiç kimseyi şaşırtmazdı. Ne var ki ikiyeüzlülük yapmıyorlardı. İkiyeüzlü değillerdi ve nihayetinde özleriyle temelden uyumluydular.

Başka bir ayırıcı özellikleri de hayatın maddi kazanımlarıyla aralarındaki ilişkiydi. Sosyal statülerine uygun bir şekilde yiyor,

10 *Samfunnsstøtter*: “Sistemi, toplumsal yapıyı taşıyanlar, destek verenler” anlamına gelen bu kavram Henrik Ibsen'in *Samfundets Støtter* isimli oyununda ele alınır. (ç. n.)

içiyor, yaşıyorlardı, yazlık evleri, arabaları, tekneleri vardı, refah seviyeleri giderek artıyordu ancak bunların kendileri için hiçbir şey ifade etmediğini söylüyorlardı ve haklıydılar da. Maddi zenginlik hayalinin peşinden gitmemişlerdi, geleceğe dair kurdukları hayallerde zenginlik sahnenin dekoru bile olmamıştı. İşte bu nedenle de maddi kazanımlar sanki tesadüfen hayatlarının bir aksesuarı olmuş gibi davranıyorlardı. Maddiyat onları hiç ilgilendirmiyordu, onlar kendilerini tadını çıkardıkları ve herkesin gözü önünde olan bu maddi kazanımlarla özdeşleştirmiyorlardı. İçlerinden biri çok pahalı ya da çok göze batacak kadar güzel bir şey satın aldığında –hayatın sunduğu maddi kazanımları büsbütün reddetmedikleri için zaman zaman bu olabiliyordu– bu özellikleri daha da belirgin hale geliyordu. Bu gibi durumlarda bu kişisel bir sapma olarak tanımlanıyordu, bizzat bu çok pahalı veya çok dikkat çekici nesneyi satın alan kişi bunun kişisel bir sapma olduğunu açıklıyordu. Örneğin Per Ekeberg’in hızlı ve çok güzel bir arabası vardı, Per bu durumu açıklarken içinde bir “sürat âşığı cin” yaşadığından ve ondan bir türlü kurtulamadığından bahsederdi. Bernt Halvorsen’in Vestfold ilindeki gösterişsiz yazlık evinin önünde, rıhtımda muhteşem bir yelkenli demirli dururdu, Bernt bununla Vestfold’da küçük bir kasabada geçen çocukluğu arasında bağlantı kurar, bunu rüzgâra ve yelkene karşı anormal da denebilecek psikolojik bir saplantı duymak şeklinde açıklardı, Profesör Andersen de aynı kasabada doğup büyümüş olmakla birlikte o aynı nedenle kendine bir yelkenli satın almamıştı. Ne var ki Profesör Andersen’in başka bir tutkusu vardı: İtalyan malı takım elbiseleri çok severdi. Gardırobunda ince yünlü kumaştan İtalyan malı beş takım elbise vardı, bu elbiseleri edebiyat konferanslarına katılmak üzere gittiği İtalya seyahatlerinde satın almıştı, “Buradaki sıradan bir takım elbiseden bile ucuza geliyor oradan aldığım için” diye açıklama yapardı ama bu feci bir yalandı, Andersen’in İtalya’dan aldığı takım elbiseler Norveç’te satılan İtalyan malı takım elbiselerle tastamam aynı fiyattaydı, ancak şu da bir gerçektir ki onun İtalya’dan aldığı takım elbiselerin aynısı Norveç’te satışa sunulmuş olsaydı mutlaka iki üç bin kron daha pahalı olurdu, bunu şöyle de ifade edebiliriz, o İtalya’dan bir takım elbise satın almakla Norveç’te Adelsten mağazasında satılan iki adet takım elbisenin fiyatına denk bir miktar tasarruf yapmış oluyordu. Profesör Andersen bu İtalyan malı takım elbiseleri çok

sık giymezdi, nadiren de olsa giydiği zamanlardaysa bundan müthiş zevk alırdı. Şık giyimli olmak istediği zamanlar, örneğin bir davete, resmi bir resepsiyona katılacağı ya da konferans vereceği günlerde üzerinde mutlaka bu takım elbiselerden biri bulunurdu. O geceki yemekte de üzerinde, Noel akşamı ve Noel Yortusu'nun birinci günü giydiği sade gri takım elbise vardı, gündelik hayatındaysa kot pantolonla dolaşırdı. Ancak ara sıra canı gerçekten de bu şık takımlarından birini giymeyi çekerti, işte o zaman uygun bir vesile olup olmadığına bakmadan dilediğince giyinirdi. İşte böyle bir günde, en şık yünlü takımlarından birini giymiş bir şekilde Blindern'e, üniversiteye gittiği olurdu. İster lisansüstü düzeyindeki bir seminerin açılış konuşması olsun, isterse ofisinde bir tez öğrencisiyle yapacağı görüşme olsun, öğrencilerinin karşısına böyle çıkmaya bayılırdı. Bunu öğrencilerini etkilemek üzere değil kendini etkilemek amacıyla yapardı. Üzerinde bu takım elbiselerden birisinin olmasının kendisinde özgürlüğün verdiği sarhoşluk etkisine yol açtığını deneyimlemişti. Sonrasında çok da pahalı olmayan bir lokantaya gider, pencere kenarındaki bir masada oturup tek başına yemek yemenin keyfini çıkarırdı.

Para ve mal düşkünü olmayan zarif bir adam İtalyan malı takım elbisesiyle pencere kenarında bir masada oturmakta. Elli beş yaşındaki Profesör Andersen, kendi yaş grubu –bu grup haklı bir şekilde çok farklı bir kuşak olduğunu iddia edebilirdi– içindeki ufakık bir azınlığın temsilcisi. Davranış ve düşünme biçimlerindeki ayırıcı özellik belki de gençliklerinde, 1960'lı yıllarda onları yıldırım çarpmışçasına etkisi altına almış olan ve ömür boyu sürececek bir modernite sevdasından kaynaklanıyordu. Avangart. Siyasi radikalizm ile avangart sanat arasındaki, geleceğe dönük bu yüce ittifak. Bu, ruhlarının derinliklerine kadar işlemişti, yıldırım çarpmışçasına, ömür boyu sürececek bir sevda gibi. Radikal siyasi görüşlerinden günümüze ne kalmıştı, bunu söylemek biraz zor olacak. Norveç'in AET'ye –şimdilerde AB diyoruz– girmesi konusunda yapılan ikinci referandumda, bu masa etrafında toplanmış bulunan yedi kişi ortadan ikiye bölünmüştü. Dördü hayır, üçü evet oyu vermişti. Profesör Andersen'e göre kim evet demiş kim hayır demiş çok da önemli değildi, evet de demiş olsalar hayır da demiş olsalar bu kararlarının gerekçesi gençliklerindeki yaşama hissine veya moderniteyle aralarındaki ilişkiye dayandırılabilirdi.

Profesör Andersen referandumda hayır oyu vermişti çünkü ülke halkının çoğunluğunun karşı olduğu bir şeye evet demek için bir neden görmüyordu, Norveç'in Avrupa Birliği dışında kalması geniş bir coğrafyaya serpiştirilmiş o تنها yerleşim birimlerinde yaşayan çiftçiler, balıkçılar ve TIR şoförleri için çok önemli olduğuna göre Profesör Andersen onların kararlarına karşı çıkmayı savunamazdı. Öte yandan çoğuna üniversitede hocalık da etmiş olduğu istikbali parlak bir sürü genç bürokrat ve politikacının Brüksel'deki AB kadrolarında muhteşem görevlere atanma fırsatını kaçırmaması onu çok eğlendirmişti, bunlar gerçekten de hem çok kazançlı hem de prestiji yüksek muhteşem görevlerdi, ikinci kez yapılan referandumdan da AET'ye hayır sonucu çıktığında Profesör Andersen'in aklına hemen bu kişiler gelmişti, özellikle de öğrencisi olarak tanıyıp hatırladığı gençler, tıpkı 1972 yılında yapılan ilk referandumda AET'ye hayır kararı çıktığı günlerdeki gibi pek keyiflenmiş ve gülmüştü, 1972'deki karar sonucunda ne de olsa o da diğerleri gibi birazcık duygulanmıştı ama bu kez daha da candan, yürekten kahkahalar atmıştı. Per Ekeberg evet oyu kullanmış ve Profesör Andersen'in hayır oyu verme kararını esneklikten yoksun, kemikleşmiş bir tavır diyerek aşağılamıştı.

Nina ve Bernt Halvorsen doktor çiftinin Noel Yortusu'nun ikinci gününde evlerinde verdikleri bu davette masa etrafında toplanmış bu kadın ve erkekleri anlayabilmek için Per Ekeberg'i ve ondaki kendine güven duygusunu anlamak gerekecek. Çünkü aralarında yalnızca Per Ekeberg gençliğindeki yaşam hissine sadık kalmıştı. Dış görünüş itibariyle aralarında en fazla değişim geçirenin Per olduğu göz önüne alındığında bu bir çelişki gibi durabilir. Per Ekeberg kamu sektöründeki psikoloji bölümü şefliği görevini terk etmiş ve büyük ticari şirketlerle iş yapan bir reklam ajansına genel müdür olmuştu. Ancak kendini genel müdür olarak değil Şef Psikolog olarak tanıtıyordu, ansızın aklına gelen bu fikri yeni iş-yerine kabul ettirmeyi başarmıştı ve reklam sektörü açısından çok yaratıcı bir unvan olduğu anlaşıldığından bu fikir etkili olmuştu, ayrıca Per Ekeberg'in ekonomik yönden çok daha kazançlı yeni hayatını nasıl algıladığının yüksek sesle ifadesiydi bu unvan. Aslında farklı bir şey yaptığı yoktu, aynı işlevi daha yeni ve heyecan verici bir çerçeve içinde yerine getiriyordu yalnızca. Kamu sektöründen serbest piyasada istihdam edilmeye geçiş çok da temel bir

değişiklik sayılmazdı. Sosyal demokrat bir terapistten kapitalist bir oyuncu olmaya geçiş çok da temel bir değişiklik sayılmazdı. Per Ekeberg, Profesör Andersen'in onunla tanıştığı 1962 yılından bu yana herhangi bir konuyu nasıl şevkle tartıştıysa bu görüşü de aynen, öyle sağlam argümanlarla ve ateşli bir şekilde savunuyordu. Per Ekeberg geleceği temsil ettiğini ve bunun da onu radikal görüşlü biri yaptığını söylüyordu, çünkü bu onun yeni sorunlara önyargısız ve eski tip prestij hisleri taşımadan bakabildiği anlamına geliyordu; Profesör Andersen arkadaşını haksız bulup bulmadığından çok da emin değildi. Zira belki de onların radikalizmi aslında moderniteye karşı duydukları büyük ve gerçek aşkın rastgele bir ifadesiydi. Per Ekeberg asıl kendisinin radikal olduğunu, Profesör Andersen'inse kaybolup gitmiş bir gençliğin küflenmiş fikirlerine saplanıp kaldığını iddia ederek arkadaşının üzerine giderken bunu müthiş bir özgüvenle ve düşüncelerinden çok emin olarak yapardı. Profesör Andersen kendi görüşünü ya da ne kadar radikal olduğunu asla böyle savunamazdı. Çünkü her ikisi açısından da mesele radikalizm değil moderniteydi. Başarılı ve zengin reklam ajansı genel müdürünün kendinden son derece emin olması ve Profesör Andersen'in üzerine giderken gösterdiği özgüven, Per Ekeberg'in eskisi kadar radikal olmadığını bilmekle birlikte tıpkı eskisi kadar modern olduğuna inanmasından kaynaklanıyordu. Per Ekeberg kendini radikal buluyordu ve bu kanaatinin çıkış noktası ona hayatı boyunca yoldaşlık etmiş olan moderniteydi, oysa AET'ye ikinci kez hayır diyen Profesör Andersen ile masadaki diğer üç konuğun görüşlerinin modası geçmişti ve eskimiş bir radikalizmi temsil ediyordu. Profesör Andersen arkadaşının bu yargısına karşı kendini savunmakta güçlük çekiyordu, konu AET'ye karşı olması değildi de bu yargıya iliştilmiş ve Per Ekeberg'in isim koymakta zorlanmadığı bir şeyin varlığıydı. İtiraf etmeliydi ki Per Ekeberg'in içindeki inancı ve hayatının parlak modern çizgisini bulmanın ona verdiği sevinci kısıkanıyordu. Andersen'in kalbini kıran, arkadaşının "Artık gerçek radikal görüşleri savunamayacak durumdasın" diyerek onu aşağılaması değildi, bu sözler onu çok derinden yaralıyordu çünkü Profesör Andersen Per Ekeberg'in "Artık gerçek radikal görüşleri savunamayacak durumdasın" şeklindeki suçlamalarını—kendinde ömür boyu sürececek bir sevda ve asla yitirmeyeceği bir özellik olarak gördüğü—moderniteyi kaybettiği şeklinde bir iddia

olarak anlıyor, bu da çok ağırına gidiyordu. Profesör Andersen kendini Per Ekeberg'le karşılaştırdığında eskilerde takılıp kalmış elli yaşlarında bir erkek olarak hissediyordu. Eski görüşlerine hâlâ sıkı sıkıya sarılıyordu ancak artık onları sevmiyordu ve mümkün olsa daha modern görüşlerle değiştirmek isterdi.

Konuklar masada yemeklerine devam ediyorlardı. Başlangıç yemeği bitmiş, sıra ana yemek servisine gelmişti. Keklik. Nina garnitür bezelyenin Norveç'te çok ender bulunan Rus bezelyesi olduğunu bildirdi. Aslını söylemek gerekirse Rus bezelyesi Oslo'da sadece tek bir markette satılıyordu ve satın alabilmek için önceden ısmarlamak gerekiyordu. Profesör Andersen cevaben Nina'nın sözünü ettiği yeri bildiğini, kendisinin de oradan balık aldığını ve oradayken pek çok müşterinin de Rus bezelyesi peşinde olduğunu işittiğini bildirdi. Diğer konuklardan bunun hangi market olduğunu tahmin etmelerini istedi. Profesör Andersen bunu, sohbeti başlangıç yemeği yenirken sofrada, hatta yemek öncesinde ellerinde kadehlerle kapı ağzında dururlarken konuşulmaya başlanan konudan uzaklaştırıp başka konulara geçmek üzere yapmıştı. Olay şuydu, Judith Berg'in kızı Ingrid Guida Norveç ulusal televizyon kanalı NRK-TV'de kendi ismini taşıyan yeni bir eğlence programı sunmaya başlamış, Noel Yortusu arifesinde, yani birkaç gün önce "Guida"nın prömiyeri yapılmıştı, öncelikle konuklardan birinin kızı olması nedeniyle, ayrıca program çok iyi eleştiriler de aldığı için kapıdan içeri girdikleri dakikalardan itibaren bu konudan söz edilmiş, ellerindeki kadehler kaldırılarak Judith Berg yürekten kutlanmıştı. Ne var ki bu eğlence programı muhabbeti başlangıç yemeği yenirken de devam etmişti, programı herkes izlemiş olsaydı bu durum bir dereceye kadar kabul edilebilirdi ama yalnızca Per Ekeberg, Trine Napstad ve Judith Berg izlemişti, Profesör Andersen ile Nina ve Bernt izlememiş, Jan Brynhildsen o gece Ulusal Tiyatro Ana Sahne'de bizzat oyun sergilediği için izleme olanağını bulamamıştı; bu demekti ki konuklardan yarısından fazlasının izlemediği, hakkında bir görüşe sahip olmadığı bir TV eğlence programı üzerine konuşulmaktaydı. Ancak Per Ekeberg, Trine Napstad ve Judith Berg diğer konukların katkıda bulunma imkânı olmadan konuya seyirci kalmasına pek de aldırış etmiyor, hararetli hararetli muhabbete devam ediyorlardı. İşte bu nedenle Profesör Andersen sohbeti başka bir konuya yöneltmek üzere konuklardan Oslo'daki hangi marketin Rus bezelyesi sattığını

tahmin etmelerini istemişti. Jan Brynhildsen kısaca Fjellberg dedi ve sohbet “Guida” üzerine devam etti, çünkü Trine Napstad’nın bu TV eğlence programı üzerine söylenecek sözleri bitmemişti, keza Per Ekeberg’in de. Judith Berg’in en çok istediği şey de TV programı sunucusu kızının başarısının övülmesine, bilhassa da entelektüel övgülere kulak vermektir. Bernt Halvorsen ev sahibi olarak istese sohbeti başka konulara yönlendirebilirdi ama bunu yapmadı. Programı maalesef izlememiş biri olarak, izlemiş olanlara yönelttiği bir soru vasıtasıyla, izlememiş olanlara bu TV programı muhabbetinin devam edeceğinin işaretini vermiş oluyordu ki bu durumda izlemeyenlerin yapacağı tek şey sohbe mevcut şartlar uyarınca ellerinden geldiği kadar katılmaktı. Bernt bunu mutlaka Judith’i düşünerek yapmıştı, ev sahibi olarak başka bir konuya geçerek Judith’i hiçe saymak ve onun bu büyük gecesini berbat etmek istememişti. Profesör Andersen, Bernt’in böyle yapmayı kabalık olarak değerlendirdiğini düşündü. Belki de Bernt, o gece sahne de olduğu için seyredemediğini söyleyen Jan Brynhildsen’e Trine Napstad’nın “Ama daha sonra videoda izlemediniz mi?” şeklinde bir soru sorması ve Judith’in bu soruya verdiği cevap üzerine böyle yapmaya karar vermişti. Judith TV programını videoya kaydetmediklerini söylemiş, “Çünkü kızımın işi gücüyle ilgilenmemin de bir sınırı olmalı diye düşünüyorum” demişti. Profesör Andersen ve muhtemelen Bernt Halvorsen de bu cevabı beğenmişti çünkü bu cevap Jan Brynhildsen’in eşinin, yani Judith’in, kocası dışında başkaları tarafından fark edilmeyeceği bir alanda bile gösterilmiş bir alçakgönüllülük ve nezaket ifadesiydi. Judith elbette ki müthiş gurur duyuyordu, bütün gece gözleri ıslı ıslıydı, yine de kızının başarısını göğsüne çıkarma dürtüsünü bir şekilde yenebilmişti. Profesör Andersen ve programı izlememiş olan diğer üç konuk, Per Ekeberg ile Trine Napstad’nın övgü dolu sözleri, iyi dilekleri ve programın bir sonraki cuma nasıl devam edeceği yolundaki samimi soruları aracılığıyla Ingrid Guida’nın nasıl bir program yaparak başarıyı yakaladığı konusunda bir izlenim edinmişlerdi, öyle ki Profesör Andersen ve programı izlememiş olan diğer üç konuk da soruları, yorumları ve teşvik edici sözleriyle sohbe mevcut şartlar uyarınca ellerinden geldiği kadar katılmaktı. Bernt bunu mutlaka Judith’i düşünerek yapmıştı, ev sahibi olarak başka bir konuya geçerek Judith’i hiçe saymak ve onun bu büyük gecesini berbat etmek istememişti. Profesör Andersen, Bernt’in böyle yapmayı kabalık olarak değerlendirdiğini düşündü. Belki de Bernt, o gece sahne de olduğu için seyredemediğini söyleyen Jan Brynhildsen’e Trine Napstad’nın “Ama daha sonra videoda izlemediniz mi?” şeklinde bir soru sorması ve Judith’in bu soruya verdiği cevap üzerine böyle yapmaya karar vermişti. Judith TV programını videoya kaydetmediklerini söylemiş, “Çünkü kızımın işi gücüyle ilgilenmemin de bir sınırı olmalı diye düşünüyorum” demişti. Profesör Andersen ve muhtemelen Bernt Halvorsen de bu cevabı beğenmişti çünkü bu cevap Jan Brynhildsen’in eşinin, yani Judith’in, kocası dışında başkaları tarafından fark edilmeyeceği bir alanda bile gösterilmiş bir alçakgönüllülük ve nezaket ifadesiydi. Judith elbette ki müthiş gurur duyuyordu, bütün gece gözleri ıslı ıslıydı, yine de kızının başarısını göğsüne çıkarma dürtüsünü bir şekilde yenebilmişti. Profesör Andersen ve programı izlememiş olan diğer üç konuk, Per Ekeberg ile Trine Napstad’nın övgü dolu sözleri, iyi dilekleri ve programın bir sonraki cuma nasıl devam edeceği yolundaki samimi soruları aracılığıyla Ingrid Guida’nın nasıl bir program yaparak başarıyı yakaladığı konusunda bir izlenim edinmişlerdi, öyle ki Profesör Andersen ve programı izlememiş olan diğer üç konuk da soruları, yorumları ve teşvik edici sözleriyle sohbe katılır hale gelmişti. “Guida” yirmi üç yaşındaki sunucunun kişiliğini öne çıkaran ve Norveç’in siyaset, finans, kültür ve eğlence dünyasından ünlülerin konuk olduğu, sunucu tarafından sahneye konmuş bu acayip

oyunda birer figüran olmayı kabul ederek sunucuya boyun eğdikleri bir programdı. Guida rahipleri alllı pullu giysiler içinde Oslo Katedrali'nin orta yerinde ya da doktorları bir hastane koridorunda peşine takıp dans ettiren bir sunucuydu. Toplumsal yapının destekçilerini alışılmış rollerinden çıkaran ve bu rollere karşı saygısızlık etmelerini sağlayan bir baştan çıkarıcıydı. Guida'nın hükümetteki bakanlara kendileriyle dalga geçen kostümler giydirip, birçok insana "Ama bu pozları verdirmekle bu kişileri ifşa ediyor" dedirten tuhaf pozlar verdirdiği programına, Profesör Andersen, programı izlememiş de olsa konukların bu pozları kendi iradeleriyle vermelerini ihtimal dahilinde bularak, "Ama ortada böyle anlaşmalı şeyler dönüyorsa program iğneleyici olmaktan çıkıyor, öyle değil mi?" diye söylendi. Bernt Halvorsen'in aşağı yukarı her duyduğu söze yaptığı "Yok canım, olamaz" şeklindeki yorum Per Ekeberg, Trine Napstad ve Judith Berg'i pek eğlendirmişti, gülerek programı izlediklerini ve bunun gerçekten de mümkün olduğunu söylediler, kuşkusuz her şeyin mümkün olduğunu ilan ettiler. Oysaki Bernt'in "Yok canım, olamaz"ı sohbeti kibarca devam ettirmek üzere söylenmiş bir şeydi, izlemediği ve hatta bir sonraki hafta da izlemeyi düşünmediği bir programı fena halde merak ettiğinin ve anlatılanlara inanamamasının bir ifadesi değildi. Per Ekeberg ise Profesör Andersen'in çıkışmasını sertçe cevapladı: "Bunun iğnelemeyle hiç alakası yok, burada bir hayat tarzının teşhir edilmesi durumu var."

Ana yemeğin, nefis bir av eti sosu eşliğinde ve Rus bezelyesi garnitürüyle sunulan kekliğin sonuna gelinmişti. Tam bu sırada ev sahibesi Nina konuklara bir açıklama yaparak kekliğin yanında Rioja şarabı ikram etmenin doğruluğu konusunda hâlâ şüpheleri olduğunu bildirdi. Tamamen yanlış değildi elbette ama bir Burgonya şarabı galiba daha uygun düşerdi. Ama hayır, Burgonya şarabı gibi çok pahalı bir şarap sunmak gösteriş yapmak gibi algılanabilirdi, biraz ucuz Burgonya şarapları ise çok da iyi sayılmayab... aman boş verelim canım, Rioja içiyoruz işte, nasılsa fikir değiştirmek için çok geç. Haydi şerefe, diyerek güldü, konuklar da kadehlerini kaldırdılar ve kekliğin yanında zayıf bir Burgonya şarabı yerine Rioja şarabı sunmanın mükemmel bir seçim olduğunu belirttiler. Jan Brynhildsen komiklik olsun diye, Vinmonopol'ün¹¹ logosundaki V

11 Vinmonopol: Norveç Alkollü İçkiler Tekeli ve satış mağazaları. (ç. n.)

harfi Kral Beşinci Olav'ın Olav V şeklindeki armasına çok benzediği için Vinmonopol'ün logoyu değiştirmeye karar verdiğini anlattı; Per Ekeberg'in de benzer bir hikâyesi vardı, çok uzun yıllardır ucuz kırmızı şarap etiketlerini süsleyen Paris köprülerini gösteren resim Prenses Sonja'nın V. Olav ile evlenerek kraliçe olmasından sonra değiştirilmişti. Derken Bernt hevesle, o yıl Noel akşamını nasıl geçirdiklerini anlatmaya başladı, bu anlatıya Nina da gönülsüzce yardımcı oluyordu, domuz pizolası, *lutefisk*, kesilen elektrikler, her boy ve her yaştan on iki konuk, kulakları işitmeyen baba tarafından dede, gözleri görmeyen anne tarafından dede, Bernt bütün bunları Nina'nın pek de hevesli olmayan yardımlarıyla tipik bir doktor üslubuyla hikâye etti. Parti ortamı canlanıp neşelenmeye başlamıştı. Profesör Andersen belli etmeden saatine baktı. Sıra tatlı olarak kremşantili *multe*'ye¹² gelmişti. Bu yabani yemişler de Bernt ve Nina'nın dağ evlerinin bulunduğu Valdres dolaylarından toplanmıştı. Tiz ve yüksek sesle konuşan Trine Napstad yavaş yavaş havaya giriyordu, onun sesi benim karnımdan konuşuyormuşum gibi çıkan boğuk sesime tam bir tezat oluşturuyor diye düşündü Profesör Andersen. Aslında o da çok keyifli bir ruh hali içine girmek, muhabbet meraklısı neşeli konukların seviyesine gelebilmek isterdi, ancak ne kadar çabalarsa çabalasın bunu bir türlü başaramıyordu. Tatlılar yenilip bittikten sonra da masada oturmaya ve içmeye devam ettiler. Profesör Andersen masadan kalktığı takdirde ardında kocaman bir boşluk bırakmış gibi hissedeceğini bildiğinden, bir an önce hep birlikte salona geçilsin istiyordu, böylece gruptan ayrılmanın daha kolay olacağını düşünüyordu. Ne var ki kahve ikramı da sofrada yapıldı. Yanında konyakla birlikte. Bernt isteyenler şarapla devam etsinler diye birkaç şişe şarap daha açtı ve masaya, konyak şişesinin yanına koydu. Profesör Andersen saatine baktı. On biri geçiyordu. Vaktin bu kadar ilerlemesine şaşırmıştı, bir an önce evine gitmeyi çok istiyordu. Gece yarısına gelmeden evinde olmalıydı. Kafasını toplayabilmek üzere tuvalete gitti. Çıktığında Bernt ile Nina'ya kalkmak istediğini söyledi. Diğer konuklar şaşırarak baktılar ama ev sahipleri şaşırmış görünmüyorlardı. Profesör Andersen kendini bütün gün pek iyi hissetmediğini, belki de bir grip başlangıcı

12 Multe (*Rubus chamaemoru*): Kuzeyde soğuk ülke ormanlarında yetişen bodur bir çalının böğürtlene benzer kavuniçi rengindeki meyvesi. (ç. n.)

olduğunu söyledi ve Bernt'ten bir taksi çağırmasını rica etti. Bernt yerinden kalkıp telefon etmeye gitti. Profesör Andersen başıyla Jan Brynhildsen, Judith Berg, Per Ekeberg ve Trine Napstad'ya selam vererek veda etti ve hole doğru yürüdü, Nina ardındaydı. Profesör Andersen erken kalktığı için Nina'dan özür diledi, Bernt taksinin dışarıda beklediğini haber vermek üzere yanlarına gelince aynı özrü tekrarladı. "Belki de grip başlangıcı değildir de," dedi, "düşüncelerimdir beni bu kadar yoran. Son günlerde zamanın edebiyatı aşındırdığını ve yıkıma uğrattığını düşünüyorum, bunlar muhtemelen yeni düşünceler ama her halükârda ağır düşünceler" dedi. Ev sahipleri onu anladıklarını, insanın kafası böyle ciddi meselelerle meşgulken davetten erken ayrılmanın anlaşılır bir şey olduğunu, canını sıkmamasını söylediler. Ah, Nina ile Bernt'in yüzüne bakarken nasıl da kederli hissediyordu kendini, zira saat on biri geçmişti ve içinde misafirliğe devam edecek huzuru bulamıyordu. Kendinden bıkmış, umudunu kesmişti adeta. Sokak kapısının camından baktığında taksinin evin önüne gelip durduğunu gördü. Profesör Andersen kapıdan çıkıp taksiye yürüdü, kapıda bekleyen ev sahiplerine el sallayarak geçip arka koltuğa oturdu.

Şoföre adresi verdi, Noel ışıklarıyla süslenmiş karlı Oslo caddelerinden geçtiler. Kar yağışı durmuştu ancak caddelerde araçla yol almak çok güçtü. Taksi karla kaplı caddelerde ağır ağır ilerliyordu, caddenin ortasında tekerlekler gidip gelerek karı eritmiş, adeta bir tren hattı oluşmuştu, bu nedenle karşı karşıya gelen araçların birbirini beklemesi gerekiyordu. Kar küreyici çeşit çeşit aracın sarı ikaz ışıkları yakılmış halde hummalı bir faaliyet içinde oldukları gözlemleniyor, motor uğultuları her taraftan işitiliyordu. Pakistan asıllı şoför, aracı karla kaplı ama aydınlatılmış yollarda dikkatle ve güvenli bir şekilde kullanıyordu. Caddelerde, örneğin az önce geçtikleri anacadde Bogstadveien'de çok az yaya vardı. Profesör Andersen gergin bir şekilde taksinin arka koltuğunda oturuyor, bir an önce eve varmak için sabırsızlanıyordu. Nihayet taksi Skillebeek semtindeki apartmanın kapısı önünde durdu, Profesör Andersen taksinin parasını ödedi ve arabadan indi. Ana kapının kilidini çabucak açtı, merdivenleri çıkarak kendi dairesinin önüne geldi, içeri girdi, antrenin ışığını yaktı ve paltosunu çıkarıp astı. Salona girdi, ışıkları yakmadan pencereye doğru yürüdü, caddenin karşı tarafındaki binaya baktı. Perdeler açılmıştı. İçeride ışık yanıyor-

du. Nihayet! Artık görebilecekti. Profesör Andersen salonunda karanlıkta, perdenin ardına yarı gizlenmiş bir vaziyette durmuş dışarı bakıyordu. Odadan geçen belirsiz bir şekil dikkatini çekti. Profesör Andersen elinden geldiğince dikkat kesilerek baktıysa da odanın içinde çok da süratli olmadan yürüyüp geçen ne olduğunu anlayamamıştı. Bir erkek olabilirdi bu ama emin değildi. Profesör Andersen bekledi. Az önce görünen kişi kaybolmuş ya da onun göremeyeceği bir köşeye çekilmişti ama o bekledi. Sonunda şahıs aydınlık odanın gerilerinden pencereye doğru yürüdü. Bir çehre pencereden dışarı bakıyordu, Profesör Andersen katilin yüzünü görüyordu şimdi. Her ne kadar yüz hatlarını sokakta görse tanıyacak kadar seçemediyse de karşısındaki genç bir erkekti.

Acaba hayal kırıklığına mı uğramıştı? Odadan geçen kişinin her şeye rağmen bir kadın olmasını mı istemiş, şu anda pencereden bakan kişinin sarışın genç kadın olmasını mı arzulamıştı? Profesör Andersen bilemiyordu. Bunu ümit etmişti, onu pencere önüne çakılı kılan, hem hayalindeki hem de gerçek olan bu görüntünün karşısında tutan şey umuttu, aslında ümidi hiç gerçekçi değildi, hatta bir mucize için yakarmak gibiydi de denebilir. Daha doğrusu Profesör Andersen kritik durumlarda duyularına, özellikle de görme duyusuna güvenemeyeceğini, gördüğünü zannettiği şeyin bir göz yanılgısı ya da hayal olabileceğini düşünerek bunun böyle olması için mi yakarıyordu? Ama bu, son tahlilde aklının başında olmadığı anlamına da gelebilirdi. Yoksa şu an karşısında gördüğü, görmeyi ümit ettiği şey, yani katilin yüzü müydü? Profesör Andersen bilemiyordu, derken birden ağlamaya başladı, gözlerinden yaşlar değil ağzından sözcükler dökülüyordu. “Ağlıyorum” dedi kendi kendine ve orada pencere önünde dururken kendini bu basit cümleye kaptırarak defalarca tekrarladı, bu arada karşı penceredeki genç adam başını öbür yana çevirmiş, odanın iç kısımlarına doğru yürüyerek Profesör Andersen’in görüş alanından çıkmış, bir daha da görünmemişti.

Ertesi gün Noel Yortusu’nun üçüncü günüydü, mağazalar, ofisler, postane ve bankalar açılmıştı. Profesör Andersen bir süreliğine uzaklara gitmeye karar verdi. Küçük bir valiz hazırladı, Britannia Hotel’e telefon edip bir oda ayırttı. Sonra bir meslektaşına telefon edip bu hafta sonunu Trondheim’de geçireceğini, ertesi gün orada buluşabileceklerini söyledi. Bir taksi çağırdı ve Fornebu

Havaalanı'ndan Trondheim'e kalkan ilk uçağa bindi. Bulutlu hava nedeniyle, kuzeye doğru giden uçağın penceresinden baktığında hiçbir yeri göremedi. Værnes Havaalanı'ndan kalkan servis otobüsüyle Britannia Hotel'e kadar geldi ve kaydını yaptırdı. Uçaktayken tüm gazeteleri taramış ve tam da tahmin ettiği gibi, tanık olduğu cinayete dair bir haber kırıntısı bile bulamamıştı. Aranana ve onun tanık olduğu olayla bağlantısı kurulabilecek hiçbir kayıp kadın yoktu. Otelden çıktı, Trondheim sokaklarında dolaşmaya başladı. Erkeğin adı Henrik Nordstrøm'dü. Trondheim'e gitmeye karar vermeden önce keşfetmişti bu ismi. Caddeden karşıya geçmiş, apartmanın dış kapısının önünde durup zillerde yazan isimleri incelemiş ve tam karşısına gelen dairede oturan ve önceki gece yüzünü gördüğü katilin ismini okumuştur. Trondheim'e her gidişinde yaptığı gibi bu kez de 12. yüzyıldan kalma katedrali gezdi, bu yapı Norveç'te Ortaçağ'dan kalmış ve yüksek bir kültüre işaret eden tek eserdir. Yine âdeti olduğu üzere Erichsens Pastanesi'ne gitti, bir fincan kahveyle bir dilim pasta yedi. Sokaklarda gezinirken meslektaşının eski eşiyle karşılaşınca durup iki çift laf etmek durumunda kaldı, onu görmezlikten gelmek mümkün olamazdı. Kadına "Yarın eski eşinle randevum var" demedi. Britannia'ya döndüğünde lobide onu beklemekte olan erkek yerinden kalktı ve yanına geldi. Telefonda konuştuğu meslektaşısıydı bu. Ertesi günü beklememişti, zaten yapacak bir işi de yoktu. Profesör Andersen buna pek memnun oldu, meslektaşısını odasına davet etti.

Odaya girdiklerinde konuğunu koltuğa oturttu ve çok isabetli bir şekilde Trondheim Kjøpmansgate'deki Vinmonopol'den satın almış olduğu viski şişesini açtı. Mini bardan buz ve maden suyu çıkardı, maden suyunun sarı değil mavi şişelisini seçmeye özen göstermişti. Bir keresinde Skien'de Høyers Oteli'nde kalırken maden suyu şişesini rengine dikkat etmeden açmış, böylelikle viskisine limonlu maden suyu karıştırmıştı. "Lanet olsun. Berbat olan şuydu," dedi Profesör Andersen masanın üzerindeki bardağa mavi şişedeki maden suyunu ve buz eklerken, "mini barda yalnızca sarı şişeli maden suyu vardı. Artık ne biçim bir otelse!" "Herhalde konuklar odalarında kalıp kendi viskilerini içmesin, aşağıdaki bara gelip orada içsin diye böyle yapıyorlardır" dedi meslektaşısı. "A elbette, ama yine de iyi bir konukseverlik sayılamaz bu." İkisi de kendi bardaklarına viski doldurdular ve bu beklenmedik bir araya

gelişin şerefine kadeh kaldırdılar. Profesör Andersen meslektaşının orada oturmuş onu Noel Yortusu'nun hemen ardından Trondheim'e getirenin ne olabileceğini düşündüğünü bildiğinden sözü fazla dolandırmamaya karar verdi. "Hiç düşündün mü," diye söze girdi, "ne kadar da kısa bir tarih hafızamız var. Büyükanne ve büyükbabanı hatırlayabiliyor musun?" "Elbette," dedi meslektaşı şaşırarak, "onları gayet iyi hatırlıyorum." "Ben de öyle," dedi Profesör Andersen, "her ne kadar benimkiler ben doğmadan önce ölmüş olsalar da. Ancak onlardan o kadar çok söz edildiğini işittim ki, tarihi açıdan onları tanıyorum denebilir. Peki ama ya dedelerinin, ninelerinin anne ve babaları?" Meslektaşı sessiz kaldı, düşünüyordu. "Doğru, onları çok az tanıyorum." "Sekiz tane büyük dede ve ninen var" dedi Profesör Andersen ciddiyetle. "Ve onların en büyüğünün doğum tarihiyle seninkinin arasında muhtemelen yüz yıl var. Ve onlar senin bilincinden tamamen silinmiş durumdalar, hatta daha da kötüsü senin bilincinde hiç yer edinmediler." Meslektaşı afallamıştı. Biraz kendini toparladıktan sonra "O kadar da kötü değil," dedi, "bir şeyler biliyorum işte. Hatta bir tanesinin fotoğrafını bile gördüm. Fredrikstad'da bir kunduracıymış." "Peki o fotoğraf şimdi nerede?" "Hımm, bilmiyorum" "Ve de sen buna dedenin, ninenin anne ve babasına dair bir bilgi diyorsun ha." Meslektaşı yine afallamıştı. "Haklısın" dedi. "Çok garip, bunu daha önce hiç düşünmemiştim." "Çok garipten de öte" dedi Profesör Andersen. "Utanç verici. Hatta korkutucu. Şimdi biz ikimiz Noel Yortusu'nun ertesinde burada Trondheim'deki bu otel odasında oturmaktayız ve de bilincimizin titrek ışığı iki kuşak öncesinden ötesini aydınlatmaya yetmiyor. Daha gerisi silikleşiyor, alacakaranlıkta kalmış bir anı var şurada, kaybolmuş bir fotoğraf ötede... Sonrası karanlık. Üstelik ikimiz de edebiyat profesörüyüz." "Evet ama bizim dalımız edebiyat, tarihçi değiliz biz" diye kendini savundu meslektaşı. "Ayrıca bizim bir de farklı bir hafızamız var ki aile tarihimizin gerisine uzanır, örneğin işimiz bağlamındaki şeyleri hatırlarız, bizim açımızdan bu edebiyattır. Sen Ludvig Daae ile ilgili de pek çok hikâye biliyorsundur. Ya da Lorentz Dietrichsson ve hatta Jonas Colett'e dair hatıraları canlandırabilirsin sanırım" dedi meslektaşı muzaffer bir tavırla. "Haklısın," dedi Profesör Andersen, "ne var ki bu sekiz büyük dede ve nine sana genlerini verdi, altmış yetmiş yıl önce onlar gençtiler ve genlerini, bu genleri daha sonra sizlere taşıyacak olan anne

babalarınıza verdiler ama senin hafızanda onlara dair hiçbir şey yok, bu şey... değil mi..." Meslektaşı sözünü kesti, "Elbette, garip. Ama utanç verici değil. Korkutucu da değil." Profesör Andersen "Benim için korkutucu" diye devam etti konuşmasına. "Nedir bunun anlamı? Bu tüm insanların paylaştığı bir şey mi, yani insanın tarihsel bir varlık olduğu konusu aksi iddia edilemeyecek kadar açık olduğundan bizlerin kayda almaya zahmet etmediğimiz insani bir özellik mi? Yoksa aynı kültürel çevreyi paylaştığımız zamanımız insanının ayırt edici bir özelliği mi? Ya da biz halk tabakasına mensup olanlar için mi geçerli sadece? Bilemiyorum ama zamanımızla bir ilgisi var bunun. Öyle bir şey ki bizden önce olup bitenlerle pek de fazla ilgilenmememize –ilgileniyormuş gibi yapıp çok da fazla ilgilenmememize– neden olmakta. Modern kavramıyla ilintili bir şey. Epey eskilerde başlamış olmalı bu, zira anne babalarımız bize anlatmaya hevesli olmuş olsalardı bizler de büyük dede ve ninele-rimize ait daha fazla şey bilebilirdik, ama anlatmadılar, şayet onlar anlattı da biz unutmadıksa yani. Bizim ayakları yere basan anne babalarımız, plastik eşyaları ve radyoda hava raporlarını dinlemeyi seven, eskilerde takılıp kalmış bu insanlar temel bir moderniteyi taşıyarak bize ulaştırmış olmalılar, öyle ki ne kendileri ne de bizler bunun farkına varabilmişiz. Çok yakın bir zamanda ilk kez şunun ayırımına vardım ben: Benim aydın bilincim iki kuşaktan daha öteye gitmiyor, ondan sonrası tam bir karanlık." "Ama bir dakika, şimdi sözünü kesmeliyim" dedi meslektaşı hevesle. "Söylediklerine şu cevabı verebilirim, dünyada çok az ülkede bizim ülkedeki kadar tarih merakı vardır, özellikle de mikro tarihe. Hatırlasana, bu ülkede her bir köyün, her bir kasabanın yerel tarihçesi yazılmıştır, hem de üç cilt halinde. Ve her kuşak bu yerel tarihçeyi yazmaya baştan başlar, üç cildi tamamlar. Yani bunu kabul etmek durumundasın. Bir de aile tarihçesi yazma merakını ele alalım. Ve de aynı soya-ğacına ait olanların her yaz yaptıkları grup toplantıları..." "Evet, tabii, bu dediklerin doğru. Ayrıca biz ikimiz için geçerli değil bu, ne de olsa bizler edebiyat profesörüyüz. Ne var ki *bizim* genel toplum bilincimiz bu garip soyağacı araştırmacılarından veya yerel tarihçilerden etkilenmemekte. Üniversite kütüphanesinin okuma salonunda yanımızda oturup tarih içinde sülalesinin izini süren bu kendine özgü tiplere saygı duyduğumuzu belirtelim öncelikle, aslında bu kişiler bize ümit vermeli çünkü yaygın anlayışın dışına

çıkıyor, tutkuları ve kararlı kişilikleri sayesinde kendi yollarından yürüyorlar, ancak biz her ne kadar onların araştırma alanlarına ve amaçlarına iyi niyetle ve anlayışla yaklaşırsak da onlar ortak bilincimize bir katkıda bulunmayı başaramayan garip tipler olarak kalacaklar. Ana çizginin dışındalar ve hep dışında olacaklar. Bize ve düşünme biçimimizi belirleyen ortak yapımıza ve toplumsal formasyonumuza ulaşamıyor bu kişiler. Evet, bu beni korkutuyor” diye tekrarladı. “Beni gerçekten korkutuyor. Çocuksuz olduğum gerçeğinin beni korkuttuğundan daha fazla korkutuyor.” Sözüne burada ara verip sustu. Meslektaşı da bir şey söylemedi. Profesör Andersen’e baktı, sanki bir şeyler söyleyecek gibiydi, bir şey söylemek isteyen ya da söylemesi gereken ama bundan da çok emin olamayan ve sonunda söylememeye karar veren bir insanın yaptığı gibi yerinde hafifçe doğruldu ve oturduğu yerden meraklı gözlerle Profesör Andersen’e bakmaya devam etti.

Bir süre sessizlik oldu. İki beyefendi, Profesör Andersen’in Britannia Hotel’deki odasında oturmuş viskilerini yudumluyorlardı. İyi de içiyorlardı, öyle ki saat henüz öğleden sonra üçe bile gelmeden şişenin yarısından fazlası boşalmıştı. Dışarıda hava kararmaya başlamıştı. Meslektaşı Profesör Andersen’den biraz daha gençti, elli yaşına henüz basmamıştı ama yaklaşıyordu. İkinci kez evlenerek yeni bir hayata başlamıştı, eşi kendi öğrencileriyle yaşıt genç bir kadındı. Profesör Andersen bunu biliyordu ama henüz bundan söz etmemişlerdi, aklını sürekli kurcalayan konuya –bu konu nedeniyle Trondheim’e gitmek aklına esmiş ve meslektaşına Fornebu Havaalanı’ndan telefon etmişti– doğrudan girmiş olduğundan meslektaşı da anlatmaya fırsat bulamamıştı. Profesör Andersen bardağına biraz daha viski doldurup şişeyi meslektaşına uzatırken, başlattığı akıl yürütme sürecinde biraz ilerlemesi gerektiğini, aksi takdirde bunu yapamayacak kadar sarhoş olacağını düşündü, çünkü aldığı fazla alkolün etkisiyle takılıp kalacağını ve sürekli aynı argümanları tekrarlayacağını biliyordu.

“Son zamanlarda kendime başka bir gözle bakmaya başladım” diye devam etti Profesör Andersen. “Önceleri tüm kaynaklarını tam ve sonuna dek kullanmış bir insan diye bakardım kendime ve doğrusunu söyleyeyim pek de iftihar ederdim bununla. Şimdi anlıyorum ki ufkum hiç de geniş değilmiş ve bunu daha önce fark etmemiş olmak beni şaşırtıyor. Düşünsene, şimdiye dek kendimi

aydın ve bilinçli, hatta tarihi iyi kavrayan biri diye tanıtılarak geziniyordum etrafta, oysa gerçekte ailemin üç kuşak önceki bireylerine dair hiçbir şey bilmiyordum ve daha da kötüsü bunları bilmiyor olmak beni hiç rahatsız etmiyordu. Büyük bir utanç bu” diye sesini yükseltti ve yumruğunu masaya vurmasıyla mavi maden suyu şişesi (ikinci şişeydi bu) devrildi, bardağındaki viski çalkalandı. “Çağımızda insan ruhu budur” diye devam etti, cebinden çıkardığı mendille sehpanın üzerini silerken. “Her ikimiz de bunun gayet bariz ve mükemmel temsilcileriyiz. Ciddi bir şekilde yüzleşemediğimiz bu şeyde bir ilkelik var. Korkuyorum,” dedi, “kendi cahilliğimden korkuyorum. Yaşım elli beşi buldu, yeni bir öğrenme sürecine girmeye pek de hevesli değilim.” Sustu. “Ama eğer öyleyse,” diye söze girdi meslektaş hevesle, “bütün bu söylediklerin sanatın ve edebiyatın zorunluluğunu gayet güzel savunuyor.” “A, bak bundan çok emin olma” dedi Profesör Andersen acı bir gülümsemeyle, kendine dışarıdan bakacak olsaydı bu gülümsemeyi kötücül olarak betimlerdi.

Yavaş yavaş kafasının dumanlandığını hissettiğinden bu soh-bete devam etmemeye karar verdi. Meslektaşına hal hatır sordu, o da kendisiyle ilgili bir şeyler anlatmaya başladı. Şişenin içindeki viski tehlikeli bir azalışa geçmişti, Profesör Andersen telefon edip biraz daha buz ve iki adet mavi şişeli maden suyu sipariş etmek zorunda kaldı. Profesör Andersen’in meslektaşının anlattıklarına yarım buçuk kulak verdiğini inkâr etmek pek mümkün olmayacak. Meslektaş aslında Profesör Andersen’i Trondheim’e getiren nedeni çok merak ediyordu, özel bir sebebi olmadığını, hatta ertesi gün için kararlaştırılmış randevuları da olmadığını öğrenince Andersen’i evine yatıya davet etti. Profesör Andersen bunu kibarca reddetti. Seyahatleri sırasında otellerde kalmayı tercih ediyordu. “Eh, ekonomik gücün buna yetiyorsa elbette” dedi meslektaş, biraz bozulmuş gibiydi. “Buna kaynak ayırmayı tercih ediyorum” diye cevap verdi Profesör Andersen ve seyahatleri sırasında otellerde kalmak üzere kaynak ayırdığını söylemekten gurur duyduğunu fark etti. Meslektaş ayağa kalktı ve telefon etmeye gitti. Telefonda konuşurken akşam yemeğine bir konuk getireceğini söylemesinden Profesör Andersen onun eve, genç eşine telefon ettiğini anlamıştı. Telefonun öteki ucundan itirazlar yükseldiğini duyar gibi oldu. “Tamam tamam, sorun olmaz” dedi meslektaş telefonun ahizesini yerine koyarken ve yüzünde bir mutluluk ifadesiyle Profesör

Andersen'i akşam yemeğine, evine davet etti. Bir süre sonra viski şişesi tamamen boşalmıştı. İki beyefendi keyifli bir şekilde Britannia Hotel'den ayrıldılar.

Dışarı çıktıklarında meslektaşı yolun kenarına park etmiş bir aracı göstererek "Bak işte arabam, günün ortasında bu kadar içeceğimi tahmin etmemiştim doğrusu" dedi. Sokakta yürümeye devam ettiler. Profesör Andersen nereye gittiklerini sordu. "Bize gidiyoruz" dedi meslektaşı. "Ama otobüse binmemiz gerekecek, ev yürüyüş mesafesinde değil." "Bir taksiye binsek?" dedi Profesör Andersen. "Taksi mi?" diye sordu meslektaşı. "Elbette, binebiliriz taksiye. Bunu düşünmemiştim." Bir taksi çevirdiler, araç kısa bir süre sonra Trondheim kent merkezine bakan bir tepedeki evin önünde durdu.

Profesör Andersen taksinin ücretini ödedi, inip eve girdiler. Meslektaşının genç eşi kucağında bir bebekle onları karşıladı. Ortamdan çekinmeksizin bebeği emzirmeye devam etti. Yemekte mezgıt köftesi var sadece, dedi. Profesör Andersen, Atlantik cinsi mezgitten yapılmış köftenin tadına, özellikle de bu işin çok iyi yapıldığı Trondheim kentinde bakmak üzere sabırsızlanıyorum, dedi. Genç eş ve yeni anne yanıt olarak balık köftelerinin ülkenin her tarafındaki süpermarketlerde satılan cinsten hazır balık köfteleri olduğunu söylediye de Profesör Andersen tadına bakmakta sabırsızlandığını ısrarla tekrarladı. Bebeğin ismini sordu ve sözü meslektaşı ve eşinin çok komik bulduğu, üniversite hayatından bir anekdot anlatarak bağladı. Genç eşi balık köftelerini hazırlamak üzere mutfaka gittiğinde, "İşte gördüğün gibi, ben ikinci devreye başladım" dedi meslektaşı Profesör Andersen'e. "Eşim hâlâ öğrenci" diye sürdürdü sözünü. Akşam yemeği çok lezzetliydi. Evet, aslında Profesör Andersen böyle bir aile ortamında mutfakta oturup, hazır alınmış balık köftelerini sos, ktırır soğan, haşlanmış patates ve havuç rendesi eşliğinde yemekten çok hoşlanmıştı. Hoşuna gitmeyen tek şey yemekte küçük bir şişe birayı bölüşmek zorunda kalmalarıydı.¹³ Zaten kafası dumanlı olan Profesör Andersen'e bu miktarda bira yeterli gelmedi. Yemekten sonra kahve ikramı sırasında meslektaşı

13 Norveç'te resmi tatil günlerinde, dini tatillerde, pazar günleri ve hafta içi saat 18:00'den sonra süpermarketlerde ve (içkili restoranlar haricinde) hiçbir yerde bira satılmaz. Şarap zaten diğer alkollü içkilerle birlikte sadece Norveç Alkollü İçkiler Tekeli satış mağazalarında satılır, onlar da hafta içi sınırlı saatlerde açık, hafta sonları kapalıdır. Evde yedek bulunmadığında içki satın almak mümkün olmaz. (ç. n.)

bir şişe çıkardı. “Bu elimdeki içki viski ya da konyak olmasa da,” dedi, “bence daha iyi bir şey, Trønder işi *karsh*.”¹⁴ Şişeden kahvelerine bir miktar boşalttılar. Karıştırıp içtiler. “Bebegin şerefine” dedi Profesör Andersen, meslektaşı ve genç eşi başlarını dostça sallayıp gülümsediler, taze anne kahvesine alkol karıştırmamış olsa da fincanını kaldırdı ve teşekkür etti. Meslektaşı Profesör Andersen’in Noel tatilini ve hafta sonunu Trondheim’de geçirmeyi arzu etmesinden büyük memnuniyet duyduğunu söyledi, genç eşi de ona katıldı. Bunun ardından onu arkadaşlarının evinde kutlayacakları yılbaşı partisine davet ettiler, Profesör Andersen bu pek uygun olmaz sanırım dediğinde, meslektaşı kalkıp partiyi verecek olan ev sahiplerine telefon etti, Oslo Üniversitesi’nden Profesör Andersen’i yanlarında konuk olarak getirmek istediklerini söyledi, ahizeyi yerine koyarken ev sahiplerinin Pål Andersen’in de aralarına katılmasına sevineceklerini söylediklerini bildirdi. Meslektaşı ertesi gün Profesör Andersen’le birlikte kayağa gitmek istiyordu. Ancak Andersen’in yanında kayak takımı yoktu. “Ayarlarınız bir şeyler” dedi meslektaşı ve bodruma indi, geri geldiğinde elinde bir çift eski kayak vardı. Meslektaşı Profesör Andersen’e uygun olduklarından emin olana dek kayakları, batonları, botları, botları kayaklara bağlayan şeritleri denetti. Ayrıca eski anorağını ve golf pantolon tarzı kayak pantolonunu da ödünç verdi. Gerçi bunlar yeni moda şeyler değildi ama Profesör Andersen herhalde Trondheim’e yılın kayak kıyafetlerini tanıtmak üzere gelmemişti. Ha ha ha... Meslektaşının genç eşi dikiş takımlarını eline aldı, biraz daha büyükçe beden olan anorak ve golf pantolonunda gerekli tadilatı yaparak Andersen’in üzerinden düşmeyecek hale getirdi. Profesör Andersen vakit çok geç olmadan meslektaşı ve eşiyle vedalaştı. Çok keyifliydi. Otele döndüğünde odasındaki mini barda alkol oranı yüksek bir içki aramaya koyuldu, neden sonra aklına Norveç otellerindeki mini barlarda bira ve şaraptan başka bir içki bulundurulmadığı geldi. Bunun üzerine kat servisine telefon ederek iki viski soda ısmarladı, uyumak için buna ihtiyacı olacaktı, ayrıca her ne kadar az içmiş olsa da ev yapımı *karsh* epeyce başına vurmuştu, onun etkisi azalsın istiyordu.

14 *Karsh*: Trøndelag bölgesine has bir kokteyl. Ev yapımı (kaçak) alkole kahve ve şeker karıştırılarak içilir. (ç. n.)

Ertesi gün öğleye yakın saatlerde Profesör Andersen'le Trondheim'li meslektaşı kayağa gittiler. Meslektaşı onu aracıyla popüler bir kayak alanı olan Bymarka isimli bölgeye götürdü. Kayaklarını ve batonlarını aracın tepesindeki bagaj taşıma çitalarından indirdiler ve kayakların altını yağlamaya başladılar. Hava müthiş kapalı ve iç karartıcıydı. Soğuk ve griydi, tam bir sulu kar havasıydı. Meslektaşı kayakları yağlama işini çok ciddiye alırdı, yanında getirdiği termometreyi kara batırarak ısıyı ölçüyor ve kullanacağı krem şeklindeki yağın cinsini tayin ediyordu, Profesör Andersen'e astar olarak yeşil etiketli Swix sürmesini, üzerine de bir kat mavi etiketli Swix'ten çekmesini önerdi. Profesör Andersen öneriyi uygun bulduğunu söyledi. Her ne kadar bütün Norveçli bebekler ayaklarında kayakla doğmuş olsalar da ben doğalı epey oldu, diyerek sakın bir tempoda gitmek istediğini belirtti, meslektaşı da buna itiraz etmedi. Trondheim Bymarka yöresinde ayaklarında kayaklarla ağır ağır ilerliyorlardı.¹⁵ Arazide bayır aşağı kaymak gerektiğinde meslektaşı hiç tereddütsüz kendini bırakırken Profesör Andersen yokuşun başında durup uzun uzun durum değerlendirmesi yapmadan kendini bırakmıyordu. Meslektaşı esneklik ve direnç göstererek yokuş yukarı tırmanırken, Profesör Andersen kendi temposunda ağır ağır çıkıyordu. Düz arazide ise yan yana yol alıyorlardı. Bir süre sonra kayakçıların dinlenmesi için yapılmış bir kulübeye ulaşılar ve içeri girip sıcak siyah kuşüzümü şerbeti içtiler. Profesör Andersen tıpkı bir gün önceki gibi fırsattan istifade ederek, aklını sürekli kurcalayan konulardan söz etmeye başladı. Gelecekte korkuyordu. Kendi geleceğinden, yani bir edebiyat profesörü olarak geleceğinden korkuyordu. Edebiyat bizim zannettiğimiz aksine çok uzun ömürlü olmayacak. Edebiyatın hayatta kalması biçimsel bir şey, bu da artık yeterli değil. Coşku çağdaş bir fenomen ve zamanımızda ticaretçi anlayışın kitlelerin gönüllerine hitap etme ve coşku yaratma konusundaki benzersiz yeteneği çağdaşlık sayılıyor. Profesör Andersen nihai bir yenilgiye uğramış olduklarından endişe duyuyordu. Başka bir şey için değilse bile sırf ruhlarını huzura kavuşturmak üzere insanlar bu gerçekle yüzleşmeliydiler. Profesör Andersen kitlelerin kendilerine sunulan kültürel dışavurum biçimleri karşısında

15 Burada sözü edilen kayak tarzı Alpin olmayıp Norveç'te *langrenn* adıyla bilinen (İngilizcede *cross-country*), ayaklarda kayaklarla yarı yürür yarı kayar bir şekilde, düz veya az engebeli arazide yol alınan kayak tarzıdır. (ç. n.)

gösterdiği coşkuyu paylaşmıyordu, bunlarla coşku duymanın nasıl mümkün olabileceğini anlayamıyordu, ancak pratikte tam da bu konuda haksız çıktığını görüyordu. Bunların kalitesi konusunda ise bir şey söylemek istemiyordu, özellikle de meslektaşına, zira o da aynı şeyleri görüyordu. Profesör Andersen sefil bir zaman diliminde yaşadığını düşünüyor ve bu görüşünü gizlemeye çalışmak istemiyordu. Bu çerçevede içinde çok mutsuz olmakla birlikte ortaya bir alternatif koyamıyordu. “Çünkü bizler zamandan bağımsız entelektüeller değiliz, ticaretçi anlayışın hâkim olduğu bir çağda yaşıyor ve kitlelerin gönüllerine hitap eden şeylerden etkileniyoruz. Kitlelerin gönüllerine hitap eden şeyler aslında bizim kendi yetersizliğimizin bir sonucudur. Bu kadar basit. En son ne zaman bir Yunan tragedyası izledin veya okudun ve derinden sarsıldın? Sarsıldın diyorum, ta içinden, en derinden. Şöyle beğenerek kafa sallamaktan, yani için için hissedilen, dışa vurulmayan bir hazzan söz etmiyorum, elbette hem senin hem de benim açımdan bu için için hissedilen hazzın da bir değeri vardır, bunu göz ardı etmiyorum. Ama sarsılmak... Çağdaş bir roman okuduğunda nasıl sarsılıyorsan öyle, demek istedim. Sanırım burada önemli bir noktaya değiniyorum. Her ne kadar tersini söylesek de, her ne kadar vazgeçilemez değerlerden söz ederken buna ciddi inanıyor olsak da, geçmişle aramızdaki ilişkide belirleyici olan şey derin bir kayıtsızlıktır. Vazgeçilemez değerler diyoruz ama aslında zorunlu bir değer verme durumu bu. Öyle görünüyor ki bilincimiz, bedenimizin ruhsal ölümsüzlük talebini gerçekleştirecek donanıma sahip değil. Bunu ben bir edebiyat profesörü olarak sana, meslektaşına söylüyorum. Tarihsel bilince sahip olmamak konusunu düşündüğüm an sinirlerim tepeme çıkıyor çünkü yaşadığımız zaman diliminin bizimle birlikte kaybolup gideceği anlamına geliyor bu, halbuki Ulusal Tiyatro’da Ibsen’in sahnelenmesi sinirleri yatıştırıyor çünkü ülkenin en görkemli binalarından birinde halka açık ve hemen her gece dolu bir salonda, geçen yüzyıldan bir oyunun oynuyor olması gelecek kuşakların da bizimle aynı şekilde ilişki kurabileceğini gösteriyor. Ancak bizim sahneye koyduğumuz şey Ibsen’in eseri değil, Ibsen’in şöhreti. Esere neredeyse kayıtsız kalıyoruz, evet öyle yapıyoruz işte, hem de yazıldığı tarihin üzerinden topu topu yüz yıl geçmişken. Yönetmen Stein Winge’nin ya da Kjetil Bang-Hansen’in çalışmasını izliyoruz sahnede. Winge’nin eseri, Ibsen’in şöhreti.

Yüz yıl yaşayacak kadar büyük bir şöhret mevcut değil şeklindeki bir düşünceyi aklından geçirdiğinde insanın karnından itiraz gurgultuları yükseliyor. Ölümsüz eserler istiyoruz, ancak var mı böyle eserler? Ibsen'in en iyi oyunları topu topu yüz yıldan biraz eski ve biz bunlara ebedi diyoruz, ama öyleler mi acaba? Daha şimdiden kendimizle bu eserler arasında bağlantı kurmamızın ne denli zor olduğunu görebiliyoruz. Sahneye koyarken, çağımıza yaklaştırmak üzere ve biz bu eserlerdeki büyüklüğü görebilelim diye –ki genellikle de başarılı olamıyor bu– modernize ediliyor oyunlar. Ya tiyatro oyunu olarak okunmaları? Oyun olarak okunduklarında ne derece ölümsüz bu eserler? Örneğin ben *Hayaletler*'i ciddi bir biçimde okuyup inceledikten sonra şöyle düşünebiliyorum: Hepsi bu mu? Yok mu başka bir şey yani? 1880'li yılların ortaya koyabildiği en üstün eser, 19. yüzyıl Avrupası'nın sergileyebildiği, düşüncenin ve sanatın en üstün tecellisi bu mudur? Tabii ki iyi şeylerdir ama en üst düzey icraat mıdır? Görünüşe göre öyledir ama ben ısrarla soruyorum: Hepsi bu mu? Yok muydu başka bir şey yani? *Hayaletler*'i yıllarca inceledim, üzerinde çalıştım ve mükemmel olduğunu biliyorum, bu eserin böyle mükemmel olması beni hep etkiledi ve hâlâ da etkilemekte, ama yine de soruyorum: Hepsi bu mu? Yok muydu başka bir şey yani? Sarsılmıyorum. Titremiyorum. Çağdaş bir fenomen olarak ilk sahneye konduğu tarihte seyircileri sarstığı kadar sarsmıyor beni. O günlerde gerçekten sarsıcı olan etki devam ederek bana kadar ulaşamadı, buna göre ben toplumsal görevimi nasıl yerine getireceğim ve bu eseri yeni kuşaklara nasıl aktaracağım? Kuşkuluyum, şu zamanda kendi işlevimden öylesine müthiş kuşku duyuyorum ki daha fazla dayanamayacağım. Zamanın dişleri parçalıyor, öğütüyor beni. Zamanın dişleri düşüncenin ve sanatın en üstün tecellisini bile paramparça ediyor, solduruyor, eskitiyor.” “Ama zamanla yüzeyde bir patina oluştuğu gerçeğini kabul etmelisin” dedi meslektaşı birdenbire.

Meslektaşı Profesör Andersen'in taşıp köpürmelerine o dakikaya dek sesini çıkarmadan kulak vermişti, söylediklerinin yüreğinin derinliklerinden kopup geldiğini bildiğinden dostunun sözünü kesmek istememişti. Ama artık susmayacaktı. Böylelikle iki beyefendi arasında patina konusunda bir tartışma başlamış oldu. Sanatın insanı sarsıcı etkisi ile bunun karşıtı olarak için için hissedilen, dışa vurulmayan haz verici etkisi meselesini tartışıyorlardı, edebi-

yat profesörleri olarak görevleri öğrencilere sarsıcı etkiyi mi yoksa için için hissedilen hazzı mı aktarmaktı, buna açıklık getirmek istiyorlardı. Meslektaş görevinin için için hissedilen haz duygusunu aktarmak olduğunu iddia ediyordu, sarsıcı etki ise, Profesör Andersen'in de işaret ettiği gibi, sanat eserinin ortaya konduğu tarihsel bağlam içinde kalmış ve kaybolmuştu. Önemli olan, yaratıldığı yüzyıldan daha sonraki dönemlere kalabilmeyi başarmış bir sanat eserinin üzerindeki o soylu patinanın varlığını fark etmek ve bundan memnuniyet duymaktı. "Tarihsel bilinçtir bu aynı zamanda. Bundan fazlasına da muktedir değiliz ve bu da yeterlidir" dedi meslektaş. "Bu, bizden geriye ne kalacak şeklindeki endişelerimizi yeterince yanıtlıyor sanırım." Dante'nin *İlahi Komedya'sı*, hatta eserdeki Cehennem tasvirleri bile onun üzerinde sarsıcı bir etki bırakmıyordu, böyle bir etkiyi özlediği de yoktu zaten. Ancak 13. yüzyıl Floransası'nda geçen bu eseri okumaktan gerçek ve için için hissedilen, dışa vurulmayan bir haz duyuyordu, bunun da iki nedeni vardı; birincisi, 20. yüzyılın sonlarında yaşayan bir Norveçli olarak bu esere ulaşabiliyordu, ikinci neden ise hem kendisinin hem de Profesör Andersen'in içinde yaşadıkları koşullar öylesine şekillenmişti ki aldıkları ciddi eğitimin sonucunda bu eserle aralarında bir bağ kurulması ve hatta eseri anlamaları mümkün oluyordu. Tazeliğini kaybetmiş olması önemli değildi, onun açısından patinanın soylu ağırlığı bu eksikliği dengeliyordu. Profesör Andersen meslektaşının onun nereye varmak istediğini ve meselenin canını ne kadar sıktığını tam anlayamadığını iddia etti. Profesör Andersen bu soylu patinanın varlığını küçümsemedi, ancak böyle kanonik bir eserin incelenmesi ve okunması sürecinde çağdaş bir sarsılma etkisinin oluşmamasının yaratacağı sonuçlara işaret etmek istiyordu sadece, ki kanaatince bir tabuya dokunmanın veya yıkmanın yaratacağı korkunç sonuçlara –yani böyle bir şey yapan kişide çaresizlik, ümitsizlik duygusunun oluşmasına– yaklaşıyor gibiydiler. Evet, her ne kadar argümanları meslektaşına çok mantıklı ve tutarlı gelse de Profesör Andersen kendini bu şekilde ifade etmek durumundaydı, zira düşünceleri henüz tam berraklaşmamıştı, bununla birlikte çok canını sıkmaktaydı. Şu soruyu da sormadan geçemeyecekti, meslektaşının sözünü ettiği için için hissedilen haz, tarihle aramızda kurduğumuz ilişkinin, tarih karşısında eli kolu bağlı kalışımızın bir ifadesi olamaz mıydı? Burada bir vazgeçmişlik hali, bir teslimiyet

vardı, evet Profesör Andersen bunu anlayabilir, buna saygı duyabilir, hatta buna katılabilir ve endişelerini törpülemeye çalışabilirdi. Ama insanoğlunun bilincinin çağının ötesine, geleceğe kalacak bir eser yaratmakta yetersiz olduğundan kuşku duyuyor ve içindeki bu endişeyi köreltmeye gücü yetmiyordu artık. Bilincin zaman karşısındaki beyhude mücadelesi. “Patina bu korkunç durumun üzerini örtmek için gerekli maalesef, işte ben bundan korkuyorum” dedi Profesör Andersen. “Yapmaya muktedir olmadığımız şeyleri şiddetle arzuluyor ama bu muktedir olamama halimizle yüzleşemiyoruz. Yüzleşemiyoruz çünkü bunu yapmak bilinci ve bilinçle birlikte insanlık onurunu da boğacak. Anlamsızlık insana zaten yeterince ağır geliyor, üstelik ölümsüzlüğün var olduğuna inanan ve bunun, çağının ötesine geçebilen, zamanın öğütücü dişlerine direnebilen, düşüncenin ve sanatın en üstün tecellisi aracılığıyla mümkün olabileceğini düşünen bir dünyada... Ah ne müthiş bir görüş, nasıl da mutlu bir bilinç haline işaret ediyor. Evet, belki de kişisel yaşamlarımızla ve neler deneyimleyeceğimize dair iyimser umutlarımızla karşılaştırabiliriz bunu. Bizler yaşları ilerledikçe daha bir akıllanan insanlar olmayı arzuluyoruz ama bu doğru mu? Benim açımdan doğru değil. Ben yirmi beş yaşındaki halimden daha fazla akıllanmadım, yaşlandım sadece. Deneyimlerim kendimden başka kimsenin işine yaramıyor. Deneyimlerimin ileriye, gençlere taşınamayacak kadar değersiz şeyler olduğu gerçeği sadece ve sadece benim taşıyacağım bir yük. Deneyimlerimi, yaşımın farkında olmamı sağlayan ve beni ‘genç gibi’, ‘genç ruhlu gibi’ sevimsizce davranmaktan –sevimsiz olduğunu dile getirmekten kaçınmıyorum– alıkoyan engeller olarak görmek durumundayım.” “Şimdi nereye varmak istediğini anlamaya başlıyorum” dedi meslektaşı. “Ve evet, bu mesele pek iç karartıcı. Sen kuşkulanılabilecek her şeyden kuşkulanıyorsun, ancak itiraf etmeliyim ki benim şu andaki hayat şartlarım senin bu görüşlerinin aklımı çelmesine izin vermiyor. Ama hayır, sevgili Pål, karanlık basmadan aracımıza ulaşmak istiyorsak şimdi elimizi biraz çabuk tutmalıyız.”

Kalktılar. Kayakçıların dinlenmesi için yapılmış bu tıklım tıklım dolu kulübede saatlerce oturmuş, sohbet etmişlerdi. Dışarıda hava kararıyordu, Aralık ayında burada, kuzeyde günler çok kısa olur. Kulübede ilkin altı kişilik bir masada yer bulmuşlar, daha sonra iki kişilik bir masa boşalınca oraya geçmişlerdi. Uzun söylevler ve

görüş alışverişiyle geçen sürede Profesör Andersen iki kez kalkmış, kahve almak üzere sıraya girmişti. İkinci kahveyi alırken yanında iki parça milföy pasta da alıp masaya getirdi. Kayakçı kulübesinden içeri sürekli yeni kayakçılar giriyor, beraberlerinde bu havasız mekâna serin bir rüzgâr ve kar kokusu taşıyorlardı. Döşemeye pat pat vuran kayak botları, kayak yağlama kreminin, yün berelerin ve eldivenlerin kokusu. Profesör Andersen ve meslektaşı gitmek üzere kalktıklarında kulübeye gelenler de azalmaya başlamıştı.

Kayaklarını ayaklarına geçirip bağladılar, batonlarını ellerine aldılar. Meslektaşı yerde oluşmuş kayak izlerini takip ederek gümüşi renkli kasvetli çam ağaçlarının arasından yokuş aşağı hızla inişe geçti, sonra durdu ve henüz tepede oyalanmakta olan Profesör Andersen'i bekledi. Profesör Andersen tepede dikilmiş nasıl kayacağına kestirmeye çalışıyordu, mümkün olduğunca geniş virajlar alacaktı, sonra yaptığı bu hesaplamalar doğrultusunda inişe geçti, sendeleyerek ama düşmeden yol alıyordu, her ne kadar antrenmansız da olsa bedeninde kalıtsal bir kayma hissi vardı. Aşağıda kendisini bekleyen meslektaşıyla buluştu ve birlikte düz arazide zahmetsizce ilerlemeye devam ettiler, meslektaşı çok da hızlı olmayan bir tempoyla yol almasına karşın önden gidiyor, Profesör Andersen hafiften nefes nefese onu takip ediyordu. Hava giderek kararıyordu, nihayet otoparkı aydınlatan ışıklar uzaktan görüldü. Meslektaşı bu son etabı biraz daha hızlı kayarak bitirmek istediğini söyleyerek uzaklaşırken Profesör Andersen normal, hatta belki de ağır bir tempoda ilerlemeye devam etti. Otomobilin yanına geldiğinde meslektaşını kayaklarını çıkarıp aracın tepesindeki bagaj taşıma çıtalarında yerleştirmiş, esneme hareketleri yaparken buldu. Eve akşam yemeğine gitmek pek güzel olacak şimdi, dedi meslektaşı, konunun yemekte onlara katılmayacağını varsayan bir tonlama mıydı bu acaba diye düşündü Profesör Andersen. Bu nedenle de “Ben yemeği otelde yerim” gibisinden bir şeyler söyledi. Meslektaşı şiddetle karşı çıktı. “Olur mu hiç, Mette bütün gün mutfakta yemek yaptı” dedi. “Sana ev yapımı gerçek bir *trøndersodd*¹⁶ tattırmak istiyor. Bundan kaçamazsın yani!” Profesör Andersen anlamıştı,

16 *Trøndersodd*: Norveç çorbası. Kuşbaşı kuzu eti, kuzu kıymasından yapılmış, zencefil ve küçük hindistanceviziyle çeşnilendirilmiş küçük köfteler, patates ve havuç içeren geleneksel çorbaya *sodd* ismi verilir. Trondheim yöresinde yapılanı da *Trøndersodd* olarak bilinir. (ç. n.)

arabaya girdi, ön koltuğa, meslektaşının yanına oturdu, birlikte eve, akşam yemeği yemeye gittiler.

İçeri girdiklerinde meslektaşının genç eşi Mette'yi salonda be-beğini emzirirken buldular. Mette onları gülümseyerek karşıladı. Sonra yatak odasına geçip bebeği yatırdı. Birlikte sofraya oturdular. Ev sahibi bir şişe bira açıp Profesör Andersen ile kendi arasında bölüştürdü. "Uzun ve keyifli bir kayak gününün sonunda eve gelip sıcak *trøndersodd* kaşıklamak kadar güzel bir şey olamaz dünyada" dedi mutlulukla içini çekerek. Profesör Andersen de aynı fikirde olduğunu söyledi. Mette gülümsedi ve bir gün önce hazır balık köftesi sunduğu için bugün akşam yemeğinde ev yapımı bir şeyler çıkarmak istediğini söyledi. Katedral ve başpiskoposluğun bulunduğu kente yakışan bir yemek olmalıydı bu. Yemekten sonra kahvelerini içtiler, Profesör Andersen kahvesine bir miktar *karsk* eklenmesine ses çıkarmadı. Ortam çok sıcak ve keyifliydi. Profesör Andersen altta kalmak istemediğinden dostlarını ertesi akşam Britannia Hotel'in ünlü lokantası Palmehaven'de yemeğe davet etti. Mette'nin buna çok sevindiği belliydi, o akşam kimin çocuk bakıcısı olacağı konusunu eşiyle konuşmaya başlamıştı bile. Oturmuş oradan buradan sohbete devam ederlerken Profesör Andersen ayağa kalktı ve oteline dönmek üzere izin istedi. Meslektaşından bir taksi çağırmasını rica etti. Otele döndüğünde kat servisine iki viski soda ısmarladı, ardından kentte kısa bir tura çıktı. Önüne çıkan kalabalık bir lokantanın kapısından içeri baktı, sonra girip bir bira içti, otele dönünce bara uğradı ve erkenden yattı.

Ertesi sabah henüz etraf aydınlanmadan uyanmıştı. "Henrik Nordstrøm." O isim. Penceredeki adamın isminin Henrik Nordstrøm olması gerekmiyordu elbette. Cinayet işlendiğine tanık olduğu daireye ait olan kapı zilin üzerinde Henrik Nordstrøm yazılıydı. Daire kısa ya da uzun süreliğine başka birine kiraya verilmiş de olabilirdi, kısa süreli olması daha muhtemeldi zira zilin üzerine kimse yeni kiracının ismini bir bantla yapıştırmamıştı. Ya da Noel tatilinde bir dosta orada kalması için ev sahibi Henrik Nordstrøm ya da onun kiracısı tarafından emaneten verilmiş olabilirdi. Daha da kötü bir olasılıkla, asıl kiracı genç bir kadındı, Noel Yortusu'na girilen gece yarısı camın önünde gördüğü o kadın. Profesör Andersen ürperdiğini hissetti. Kalktı, ışığı yaktı ve saate baktı. Altı buçuk. Derhal Oslo'ya dönmeliydi. O adamın peşini bırakmamalıydı. Ya

adam ortadan kaybolduysa? Resepsiyona telefon edip hesabını çıkarmalarını istedi. Hazırlandı. Hiç kendinde değildi. Böylesine bir seyahate çıkmakla onarılması mümkün olmayan bir hata yapmış gibi hissediyordu kendini. Resepsiyon görevlisinden havaalanına telefon edip ilk kalkacak uçaktan kendisine yer ayırtmasını istedi. Bütün bunlar bittikten sonra Profesör Andersen bir taksinin arka koltuğuna oturmuş, Værnes Havaalanı'na doğru yol alıyordu.

Værnes Havaalanı'na vardığında meslektaşına telefon ederek, beklenmedik bir haber aldığını ve acilen geri dönmek zorunda kaldığını bildirdi. Geldiğim yere dönüyorum, diye ekledi kendisinin duyacağı bir sesle. Uçak yolculuğu süresince günlük gazeteleri inceledi. Hiçbir haber yoktu. Uçağın penceresinden dışarı baktı. Hiçbir şey görünmüyordu. Sulu kar yağıyordu. Gri. Beyaz. Dışarı bakmaktan gözleri yanıyordu. Derken türbülansa giren uçak sarsılmaya başladı. Yağışlı tipik Norveç havası. Meslektaşına ve genç eşine karşı mahcup olduğunu itiraf etmek zorundaydı. Dostlarını Palmehaven'de akşam yemeğine davet etmiş, onlar da daveti memnuniyetle kabul etmişlerdi, Profesör Andersen de onlar, özellikle Mette adına çok sevinmişti, çünkü Mette bu davete ne kadar sevindiğini açıkça göstermişti. Birden aklına Palmehaven'deki üç kişilik masa rezervasyonunu iptal etmediği geldi. Oslo'ya varınca bunu yapmayı ihmal etmemeliydi. Meslektaşına biraz üzülmüyordu, ekonomik durumunun çok parlak olmadığını tahmin edebiliyordu, bir edebiyat profesörü için bile ikinci bir aile hayatına başlamak epey masraflıydı, özellikle de meslektaşının eski eşini tanıdığından dolayı ve ilk evliliğinin bitiminde oluşan mal bölüşümü faktörünü dikkate aldığında böyle bir varsayımda bulunuyordu. Bu nedenle de Oslolu cömert meslektaşla (Profesör Andersen) güzel bir akşam yemeğine çıkmak onlara çok cazip gelmişti. Çocuk bakıcısı bile ayarlamışlardı ve o, Profesör Andersen, birden ortadan kaybolmuştu. Bu iyi bir şey değildi. Hayır, iyi bir şey değildi bu.

Fornebu Havaalanı'ndan Skillebekk'e giderken takside biraz sakinleşmeye çalıştıysa da başaramadı. Çok gergindi. Anahtarla apartmanın sokak kapısını hızla açtı, merdivenleri çıkarak kendi dairesine ulaştı. İçeri girince derhal pencerenin önüne gitti. Perdeler açıktı ancak karşıdaki dairede birileri varmış gibi görünmüyordu. Yani beklemesi gerekecekti. Her ne kadar beklerken bulaşıkları yıkamak, çamaşır makinesini çalıştırmak, Thomas Mann'dan çok

sevdiği *Yusuf ve Kardeşleri* isimli kitabı okumak gibi bazı rutin işleri yapmaya çalıştıysa da bu süre ona uzun, çok uzun geldi, bu hiç bitmek bilmeyecekmiş gibi hissedilen bekleyiş, Trondheim’de o sabah uyandığında içine düşen şüphenin doğrulanabileceğinden duyduğu dayanılmaz endişe, hatta paniğe varan korku nihayet bir rahatlama hissiyle sonuçlandı, Profesör Andersen öğleden sonra, ışıkları henüz yakılmamış odada bir kişinin hareket eden gölgesini görmüştü. Daha sonra dairenin ışıkları da yandı. İçeride kimin dolaştığından tam emin olamasa da, bu kişinin Noel Yortusu’nun ikinci akşamı pencere önünde beliren genç erkek olabileceğini düşünüyordu, yine de adam pencere önüne gelmedikçe bundan emin olamayacaktı. Derken adam göründü ve aynı kişi olduğu anlaşıldı. Bu demekti ki genç erkek oradaydı ve Profesör Andersen artık derin bir soluk alabilirdi. Ne var ki tam o sırada derin bir endişeye kapıldı. Profesör Andersen’in derinlemesine düşünen bilinci ansızın devreye girmiş ve endişe tüm bedenine yayılmıştı. Ona neler oluyordu? Az önce kapıldığı rahatlama duygusu ürkütücüydü. Aslında bunun tam tersi olmalıydı. Katilin orada, hâlâ evin içinde olması onu rahatlatmıştı. Ya o sabah Trondheim’de aklına düşen şüphe doğrulansaydı! Yani adam kaybolup gitse, bir daha görünmeseydi, daireyi Noel tatili için ödünç almış ve şimdi de terk etmiş olsaydı, kısacası Profesör Andersen’in hayatından silinip gitseydi daha büyük bir rahatlama olmaz mıydı? Olayın böyle değil de tam tersi bir şekilde gerçekleşmesi Profesör Andersen’i derin endişelere sürüklemişti. Kendisi için endişeleniyordu, o âna dek kendisi için hiç böylesine derinden endişelendiğini hatırlamıyordu. Öylesine endişeliydi ki titrediğini ve ter döktüğünü hissetti. “Mahvoldum ben” diye düşündü. “İşte olan oldu. Bu süreci yaşayamam ben.” Yine de kendini durdurmayı başaramadı. Kendini derinlemesine inceleyen bilinciyle, adeta şeffaf bir cilt tabakasından içeriye bakıyormuş gibi kendini incelemeye başladı. Bu zardan içeri bakmak suretiyle gördüğü kendini tanıyamıyordu. Şeffaf cildin altındaki kendisiydi, ahlaki açıdan çökmüş bir adam. Trondheim’den Noel’in beşinci günü dönmüştü, o günden itibaren yılbaşını izleyen hafta sonuna kadar karşıdaki apartmanın penceresini ve orada bulunan ve ortadan kaybolmasından korktuğu kişiyi –öyle ya, adam daireyi Noel tatili için ödünç almış olabilir, yortunun ikinci gününün sabahı elinde küçük bir bavulla terk edebilirdi– gözlemlemeye

odaklandı. Varlığından dünyayı haberdar etmekten geri durduğu bu katile böylece bağlanmış oldu.

Profesör Andersen yılın son günlerini apartman dairesinde tek başına ve yiyecek içecek, gazete almak, postaneye gitmek gibi küçük dışarı çıkışlar dışında hep evde kalarak geçirdi. Caddenin karşı tarafındaki pencereyi sürekli gözlem altında tuttu. Adamı tanıyordu artık, onu evin dışında da görmüştü, genç adam sokak kapısından dışarı çıkmış, kaldırımında yürüyerek uzaklaşmış ve Drammensveien'in köşesinde gözden kaybolmuştu. Neyse ki valiz ya da başka bir seyahat çantası yoktu elinde. Bu olay defalarca tekrarlandı. Genç erkek saatlerce ortadan kaybolursa da mutlaka geri dönüyordu. Profesör Andersen salonun ışıklarını yakmıyor, gündüzleri havanın aydınlık olduğu saatlerde de ortalıkta dolaşmaya özen gösteriyordu. Ancak caddenin karşı tarafındaki apartmanda ışıklar yandığında buradan, bu pencereden gözlüyordu karşı tarafı. Zamanının çoğunu ışıklarını yaktığı çalışma odasında geçiriyorduysa da sık sık karanlık salona, perdenin arkasına geçiyor, caddenin karşı tarafındaki apartmanın penceresine bakıyordu, havanın aydınlık olduğu saatlerde kuşkuları üzerine çekmemek için fazla hareket etmemeye çalışıyordu, hava karardığında ise o kadar dikkatli olması gerekmiyordu. Oturduğu geniş apartman dairesinde karanlık salondan, karanlık yemek odası yoluyla ışıkları açık çalışma odasına gidiyor, orada biraz oturup bir şeyler okuyormuş gibi yaptıktan sonra kalkıyor, kara kara düşünerek ve kendini derinlemesine inceleyerek –ne yapmakta olduğunu gayet iyi biliyor, yine de bunun ne kadar anlaşılmasa bir şey olduğunu düşünerek sarsılıyordu– evin içinde odadan odaya dolaşmasına devam ediyordu.

“Polise haber vermemiş olmam değil endişemin nedeni, yoksa o mu?” diye sorguladı kendini. “Her ne kadar bunu açıklayabilsem de... Ama niçin Bernt’e fikir danışmadım?” diye düşündü. “Niçin onu veya bir başkasını bu meseleye dahil edemedim? Nedeni bu işte, sebep burada yatıyor. Bu sefilliğin, bu garip durumun sebebi. Düşündüğümünden de ürkütücü. Kimim ben? Burada oturan, duran, yürüyen, ne yapacağını bilemeyen biri, aslında hiçbir şekilde meşgul olmak istemediğim suçlu bir adamı gözden kaybetmemek için takip etmeye odaklanmışım. O gözden kaybolursa ben yeniden özgürlüğüme kavuşacağım. Ne var ki ben özgürlüğüme kavuşmak

istemiyorum, bunun bir anlamı olmalı ama ne?” diye uzun uzun düşündü.

“Bunu kendi rızamla yaptığımı inkâr edemem” diye geçirdi aklından. “Her ne kadar beni böyle yapmaya çeken bir şeylerin olduğunu hissetsem de. Düşünmekten bile ürktüğüm bir suça, perdenin kapatılmasının ardından o dairede yaşananlara takılıp kaldım adeta. Ceset nerede? Kan ve pislik, kadından kalan. Genç olduğunu zannettiğim o sarışın kadından kalan. İçeride ne yaptı ö zavallı insan? Eyleminin sonucuna tahammül edebilmek için. Cesetle baş başa. Kan (mutlaka o silmiştir kanları, bütün o pislikle beraber). Ceset nerede? Perdelerin açıldığına ve genç beyefendinin şehirde dolaşıp işini gücünü –her ne ise o artık– gördüğüne bakılırsa ceset ortadan kalkmış olmalı.”

“Çağımızda hayat aslında fazla uzadı” diye düşündü. “Tüm şartlar göz önünde bulundurulduğunda bir insanın yaşam süresi elli beş yıl olmalıdır denebilir, o takdirde insan hayatın bütün etaplarından pek de fazla yıpranmadan geçmiş olacaktır. Çocukluk, gençlik, olgunluk ve bir miktar da sonuç etabı. Bu kadarı yeterli olmalıdır, bundan ötesi sıkıntı ve çile. Bir insan elli beşine geldiğinde öyle bir olgunluğa erişmiştir ki artık sona doğru gittiğinin bilincine varmalıdır. Bunu kabullenmelidir. Hayatın doğal akışıdır bu, ilerleme adeta bir virüsmüş gibi bu akışın kökünü kazımış ve bizleri hem ruhsal hem de bedensel açıdan gülünç derecede çocuksu ve kendini beğenmiş bir hale getirmiştir” diye düşündü Profesör Andersen. “Ömrümüz fazlasıyla uzun, bu hem çocukluk, hem gençlik, hem de olgunluk çağımız için böyle. Bunun sonrasında sıkıntılar, çileler bizi bekliyor olacak. O sona doğru gidişin upuzun dramı hiç bitmeyecekmişçesine ağır aksak ilerleyecek, hayatı ne kadar kendini beğenmiş biri olarak yaşamışsan o kadar uzun sürecektir bu son perde, Yirminci Yüzyıl’ın asıl modernitesi. Başka bir deyişle benim ömrüm” diye ekledi Profesör Andersen.

“Karşıma çıkan fırsattan yararlanabildim mi?” diye sordu anıların kendi kendine. “Bu muydu yaptığım? İhbar etmemeye karar verdiğimde yaptığım bu muydu? İhbar etmemek çok feci bir şeydi, bunu anlayamadım. Pervasızlık gözümü kör etmişti. Hâlâ da öyle” diye ekledi. “Toplum bir insanın içinde yer alan müthiş bir güç, her ne kadar öğrencilerime bu yolda öğütler vermiş olsam da, aslında ben bunu anlamamışım. Niçin topluma bu şekilde karşı çıktım?

Neydi görmek istediğim? Kendimde? Ya da onda, cinayet işlediğine tanık olduğum adamda?”

“Bunu savunmam mümkün değil” diye düşündü. “Mesele bu. Yaptığımla hiç gurur duymuyorum ama başka türlüünü de yapamazdım. Bir katil bile olsa o adamı ihbar etmek düşüncesi içimi kaldırıyor, kabulleneneğim tek gerçek bu. Bunu anlıyorum ve bundan vazgeçmem. Peki ama niçin Bernt’e ya da başka birine anlatamadım? Neydi beni korkutan? İşte bunu anlayamıyorum. Bernt’in itirazlarından ve beni kınamasından mı korktum? Sanmıyorum çünkü aleyhteki argümanları biliyorum ve kabul de ediyorum. Hiçbir uygarlık bir cinayete tanık olan kişinin bu olaydan toplumu haberdar etmemesini kabul etmez ve savunmaz. En kadim suçtur bu. Bir baba bile oğlunu ihbar etmek zorundadır ve eder de. İhbar etmediği takdirde benim içinde bulunduğum vicdan azabından daha da beterini çeker. Bütün bunları biliyorum, kabul etmiyorum da diyemem ama aynı zamanda onu ihbar da edemem. O zaman da edememiştim, şimdi de edemem. Acaba ben sınırsız bir insaniyetten mi mustaribim, yani ucu bucağı olmayan bir merhamet hissinden? Katille birlikte ben de acı çekiyor ve bunu sürdürmek mi istiyorum? Peki ama ya maktul? Genç kadın öldü! En kadim suça maruz kaldı ve hayatını kaybetti. Katil yaşıyor ve yaşamaya devam edecek. Benimle birlikte. Peşine kimse takılmaksızın, sırrını ele vermeden. Katil ve onun sessiz tanığı; katil bu sessiz tanığı ve onun tarafından gözetlendiğini bilmiyor. Ne zaman karşı karşıya geleceğiz? Nedir bütün bunlar? Niçin bu adamın hayatımdan çıkmasını istemiyorum? Niçin hayatımdan çıkmasından korkuyorum?”

Profesör Andersen huzursuzca odadan odaya dolaşıyordu, kendisine bir an bile rahat vermeyen düşüncelere dalmıştı. Ne kadar düşünürse düşünsün sorularına yanıt bulamıyordu. Sürekli bir telaş içindeydi sanki, yaşadığı sade hayatta karşılaştığı ufacık bir düzensizlik, örneğin peynir bıçağını koyduğu yerde, mutfak çekmesinde bulamamak, daha sonra buzdolabının üzerinde durduğunu fark etmek sinirine dokunurdu, sinirlendiği kişi kendisiydi çünkü tek başına yaşıyordu ve peynir bıçağını bulamadığında kabahati başka birinde bulması mümkün değildi. Yılbaşı gecesi. Caddenin karşısındaki dairenin ışıkları yanıyordu. Profesör Andersen yalnız geçireceği yılbaşı gecesi için yiyecek içecek alışverişi yapmıştı. Bonfile. At eti. Kaliteli bir şarap. İtalyan şarabı, Barolo. Caddenin

karşı tarafındaki apartman dairesinde oturan adamı gözlem altında tutmaya devam ederken kendine güzel bir ziyafet çekecekti. Ünlü şair ve yazar Edvard Hoem tarafından yapılan son Shakespeare çevirisini okumaya niyetlenmişti, özellikle de çeviride ya da şiirin yeniden yaratılmış versiyonunda ne tür yanlış anlamalar bulunduğunu görmek için okuyacaktı bu kitabı. Profesör Andersen Rönesans dönemine ait İngilizce bir metnin 20. yüzyıldaki sebatkâr bir azınlık diline¹⁷ çevrildiğinde ortaya çıkacak yanlışları incelemenin ona çok şey öğreteceği kanısındaydı. “Hımm, hımm” diye mırıldandı, ansızın içine beklenti dolmuş, keyfi yerine gelmişti. Derken, ansızın dairenin ışıkları söndü. Karşı taraftaki dairenin yani. Profesör Andersen çalışma odasında yan gözle o pencereyi izleyebiliyordu. Yerinden kalkıp hızla karanlık salona doğru yürüdü ve perdenin arkasına gizlendi. Kısa bir süre sonra şık giysiler içindeki genç erkeğin sokak kapısından çıktığını gördü, ayağında kösele ayakkabı, üzerinde yün bir palto ve boynuna gelişigüzel dolanmış zarif beyaz bir atkı vardı. Kendisini bekleyen taksiye girip oturduğunu gördü. Bu görüntü Profesör Andersen’i sinirlendirmiş, fena halde canını sıkıyordu. Kendisi yılbaşını yapayalnız, ışıkları yanmayan bir salon- da geçirmek zorunda kalırken, *öteki adam* dışarı çıkacak, keyfine bakacaktı. “Ama eğlenemeyecek” diye düşündü Profesör Andersen. “Bundan böyle eğlenmesi mümkün olamaz. O zavallı insan için artık bu imkânsız; hayatın hiçbir şey olmamışçasına devam etmesi için sahnelemesi gereken bir oyun bu.”

Aslında *öteki adamın* dışarı çıkmasına sevinmişti. İsmi muhtemelen Henrik Nordstrøm olan şahsın yani. Bu, Profesör Andersen’in huzurlu bir yılbaşı gecesi geçireceğine işaret etti. En azından gece yarısını bir süre geçene dek sürekli pencereye gitmek zorunda kalmayacaktı, bundan emindi, ama gece yarısını ne kadar geçene döneceği konusunda şüpheleri vardı, niçin o kadar zaman uyuymayıp adamın eve gelmesini bekleyecekti ki, adamın bu gece ortadan kaybolacağını tahmin etmiyordu, belki ertesi gün, daha ertesi

17 Yazar burada Edvard Hoem’in Yeni Norveççe yazdığı gerçeğinin bilindiğini varsayarak Yeni Norveççe demek yerine azınlık dili demiştir. Norveç’te Bokmål (Kitap Dili) ve Nynorsk (Yeni Norveççe) olmak üzere iki resmi yazı dili vardır. Nynorsk ülkede konuşulan farklı diyalektlerin birleştirilerek standart hale getirilmesiyle oluşmuştur (1929). Bokmål’ün tarihi daha gerilere, Norveç’in Danimarka tarafından yönetildiği yüzyıllara gider. Bokmål Danca geleneğinden gelen ve 1929 yılına dek resmi dil kabul edilmiş Riksmål’ün yeniden düzenlenmiş halidir. (ç. n.)

gün kaybolabilirdi ama bu gece eve dönecekti, çünkü giysileri ona göreydi. Profesör Andersen'in yılbaşı gecesi sakın geçecekti. Yemek odasındaki masayı kurdu ve saat 20:30 civarında yemeğe oturdu. Sonra çalışma odasına geçip kahve ve konyak eşliğinde Hoem'in Shakespeare çevirisine verdi kendini. Kitaplarının arasından Shakespeare'in İngilizce orijinalini, Riksmål çevirisini ve Hoem'den önce Yeni Norveççeye çevrilmiş bir versiyonunu çıkardı. Bunları Hoem'in çevirisi ya da şiirin yeniden yaratılmış versiyonu ile karşılaştıracaktı. Bu okumanın derinlerine dalabildiğine çok memnun olmuştu. Hoem'in yaptığı birkaç şeye kuşkuyla yaklaştı, burada ne demek istemiş diye düşündü, aslında Hoem'in bulduğu çözümler hoşuna gitmişti ama şair bu çözümlerini nasıl savunurdu acaba ve bu savunma ne derece sağlam olurdu diye de merak etti. Evet evet, bir gün Hoem'le buluşup Shakespeare çevirilerini tartışmak çok ilginç olacak, diye geçirdi aklından. Böyle bir gecede –en makul bir yaklaşımla– ne kadar keyifli olması istenebilirse o kadar keyifli bir ruh hali içindeydi. Saat on ikiye yaklaşırken Profesör Andersen dışarı çıkmaya karar vererek koltuğundan kalktı, limandaki gemilerin sirenlerini duymak ve atılacak havai fişekleri seyretmek istiyordu.

Bir süre sonra Drammensveien Caddesi'ne varmıştı. Bir kış gecesiydi, yağan kar sokak lambalarının aydınlattığı ağaçların üzerinde birikmiş ve donmuştu. Kaldırımlar cam gibi buzla kaplıydı, kaygandı. Hava soğuktu ama Profesör Andersen sıkı giyinmişti, yalnızca başı açıktı. Şapka edinmemişti kendine, bere giymeyi ise asla düşünmezdi, bu nedenle kulaklarının üşümeye başladığını hissetti. Hızlı adımlarla Tinkern Parkı'na doğru yürüdü, parkın içindeki patikayı izleyerek Skillebekk'i sahile bağlayan ve otoyolun üzerinden geçen köprüye vardı. Etraf çok kalabalıktı. Herkes aynı amaçla toplanmıştı buraya. Profesör Andersen kalabalığın arasında yerini aldı ve çok geçmeden Belediye Binası'nın çanları on ikiye çalmaya başladı, aynı anda Oslo limanındaki gemiler ve teknelerden sirenler, sokaklardaki bütün taksilerden de korna sesleri yükseldi. Profesör Andersen insanların birbirlerine iyi yıllar dilediklerini işitti, art arda şampanyalar patlıyordu. Başkentteki bu otoyol yaya geçidi köprüsünün üzerindeki manzara eşsizdi, kentin tüm mahallelerinden, Skillebekk'ten, Frogner'den, Akerbrygge'den ve limandan ateşlenen havai fişekler buradan çok güzel görünüyordu. Karanlık

kış gökyüzünde çıtırtılar, patırtılar, ısığa benzer sesler duyuluyor, havaya fırlatılan havai fişekler vızıldayarak göğün sonsuzluğuna karışıyordu, insan tepesinde vınlayarak yükselen bu küçük sarılı kırmızılı şimşeklere bakarken bile –hatta burada başlangıç aşamasındayken, fişekler patlayıp rengârenk ışıklı şekillenmeler halinde gökyüzüne yükselmeden önce bile– uzayın sonsuzluğuna dair bir fikir edinebiliyor, bu soğuk gecenin göğünde gürültülü patırtılı, muhteşem renkleriyle bir havai fişek şölenine tanık olunuyordu. Bu çok eğlenceli bir gösteriydi, en azından herkes çok eğlenceli bulduğu için eğlenceliydi, diye düşündü Profesör Andersen gülümseyerek. Eve gitmeden önce bayram havasındaki insanların arasında biraz daha oyalandı. Saat yarımı gösterirken evine dönmüş ve kadehine esaslı bir konyak doldurmuştu, hem kalite hem de miktar itibarıyla esaslı diye düşündü, koltuğuna oturup sessizlik içinde tefekküre dalmadan önce. Esaslı bir konyak daha koydu kadehine, hem kalite hem de miktar itibarıyla esaslı diye düşündü, sonra bir daha... Saat bir buçuğu bulmasına karşın Profesör Andersen’in canı yatmak istemedi ve bir gece turuna çıkmaya karar verdi.

O gece Profesör Andersen ikinci kez dışarıya çıkıyordu. Skillebekk semtinin sokaklarını dolaşmaya başladı, havai fişek atan kimse kalmamıştı etrafta. Hava epey soğuktu, ayaklarına kalınca bir şeyler giymemiş olduğunu fark etti, kalın tabanlı ayakkabılarını değil, sıcak tutan botlarını giymiş olması gerektiğini düşündü. Çevrede şaşılacak kadar çok apartman dairesinin ışıklarının hâlâ yanmakta olduğunu gördü. “Yılın en büyük eğlence gecelerinden biri bu gece,” diye düşündü Profesör Andersen, “şampanya görevini öylesine güzel yerine getiriyor ki kimsenin canı kalkıp gitmek ya da uyumak istemiyor. Herkes neşe içinde” diye düşündü. Drammensveien’e gelmişti, Skarpsno yönüne doğru ilerliyordu. Saat iki civarıydı, cadde kalabalıklaşmaya başlamıştı, yanından sürekli taksiler geçiyordu, taksi bulamayan insanlar evlerine gitmek üzere caddede yürümekteydi. Drammensveien boyunca dizilmiş büyükelçilik binalarının önünden geçiyordu şimdi. Rus Büyükelçiliği, Fransız Büyükelçiliği, bir malikânede yerleşik olan İngiliz Büyükelçiliği, Mısır, İran, İsrail, Venezuela, Brezilya Büyükelçilikleri. Acaba bu gece buralardan da havai fişekler atılmış mıydı? Profesör Andersen bunu merak etmişti ve öyle olmuş olmasını umuyordu, zira bu her şeyin üzerine uzlaştırıcı, barıştırıcı bir cila çekecekti, “Yıllar

geçtikçe daha da önemsiyorum bunu” diye düşündü. Skarpsno Parkı’nın bitimine geldiğinde geri dönmeye karar verdi. Kendilerini eve götürecek bir taksi bulabilme amacıyla sürekli sağa sola bakınan insanlar hızlı hızlı yürüyerek yanından geçiyorlardı. Ancak taksi-ler hep doluydu. Apartmanının önüne geldiğinde durdu ve saatin iki buçuğunda soğuk havaya rağmen sokakta bulunuyor olmanın keyfini çıkardı bir süre. Tam o sırada kaldırıma bir taksi yanaştı ve içinden o, yani öteki adam indi. Katil eve dönüyordu. Genç erkek yürüyerek yanından geçti, Profesör Andersen onun yüzünü ilk kez yakından görüyordu. Bir iki saniye kadar sürdü bu, derken adam caddenin karşısına geçti, sokak kapısını aydınlatan lambanın ışığında kapının kilidini açtı ve apartmanına girdi. Profesör Andersen adamın kilidi açarken anahtarla biraz fazlaca oyalandığını fark etti ama yalpalamıyordu. “Sarhoş da denemez, sarhoş değil de denemez” diye düşündü Profesör Andersen. Antipatik bir tip değildi, tersi, yani sempatik bir tip olduğu da söylenemezdi. Olay biraz garip ama o kadar, diye düşündü, fazlası yok. Boştu sanki. Yine de evinin merdivenlerinden çıkarken dizlerinin titrediğini hissetti.

Yeni yılınız kutlu olsun Profesör Andersen! 1 Ocak’ta yeni bir güne uyanıp Viyana’da gerçekleştirilen Yeni Yıl Senfonik Müzik Konseri’ni ve Garmisch-Partenkirchen’de yapılan kayakla atlama yarışlarını televizyonda naklen izlemek nasıl da büyük bir zevktir... Üniversitede işbaşı yapmasına az kalmıştı, günler de uzamaya başlamıştı. Adamın ismi Henrik Nordstrøm’dü. Noel Yortusu’nun ne ilk, ne ikinci, ne de üçüncü günü, elinde örneğin iki valizle evi terk etmemişti. Yani o apartman dairesi onun eviydi. Henrik Nordstrøm. Profesör Andersen öğretim görevlilerine özgü uzun Noel tatilinin ardından 3 Ocak günü Blindern’de, üniversite binasındaki ofisinde göreve başladı. İlk gün meslektaşlarıyla selamlaştı, gelen lisansüstü öğrencilerini kabul etti. 9 Ocak’ta vereceği derse hazırlanmaya başladı. Gazetelerde onun tanık olduğu cinayetle bağlantısı olabilecek bir kayıp kadın haberi görememişti. Henrik Nordstrøm’ü ise zaman zaman evinden çıkmış, tramvay durağında kent merkezine giden tramvayı beklerken görüyordu. Profesör Andersen caddenin karşı tarafındaki dairenin penceresine göz atmayı alışkanlık haline getirmişti ama artık perdenin arkasına gizlenmekten vazgeçmiş, salonun ışıklarını da normal bir şekilde yakmaya başlamıştı. Ancak Henrik Nordstrøm’ün yalnızca sabahları tramvay durağında beklemesi

de dikkatini çekiyordu. Diğer zamanlarda orta büyüklükte araç olarak sınıflandırılan bir otomobile binip uzaklaşıyor, bazen de taksiyle gidiyordu. Aracını genellikle oturduğu apartmanın önünde park ediyordu, tam apartmanın önünde değil de sokağın ilerisinde bıraktığı da oluyordu, park yeri bulmanın zorluğundandır, diye düşünüyordu Profesör Andersen. Haftalar haftaları kovaladıkça Profesör Andersen'in şaşkınlığı da artıyordu. Zira cinayetle bağlantısı kurulabilecek tek bir kayıp kadın haberine henüz rastlamamıştı. Öldürülen genç kadın kayıp olarak belirtilmiyordu. Sarışın genç kadını kimsenin arayıp sormadığı çok açıktı. Neden acaba? Yokluğu hiç fark edilmeden böylesine ortadan kaybolmak mümkün olabilir miydi? Profesör Andersen bunu çok garip buluyordu, düşündükçe genç kadının Henrik Nordstrøm'le evli olduğuna ya da bir şekilde yakın ilişkide olduğuna hükmetti, bu yakınlık nedeniyle adam onun kayboluşunu çevresinden saklayabiliyordu muhtemelen. Eğer öyleyse –bu gibi durumlarda kullanılan deyimle– katilin ağa düşmesi fazla gecikmeyecekti. Kendisi de bunu biliyordu mutlaka, genç kadının niçin ortalıkta görünmediğine dair aileye, arkadaşlarına ve varsa meslektaşlarına karşı uydurduğu bahaneler, yaptığı açıklamalar şeklindeki cephaneliği tükenmeye yüz tutmuştu ya da öylesine yıpranmıştı ki gerisi çorap söküşü gibi gelecekti ve genç kadının arkadaşları veya ailesi durumdan kuşkulanmaya başlayacaklardı. Adamın yakalanması an meselesiydi. Profesör Andersen başından beri bu varsayımdan yola çıkmış, buna hep olacak gözüyle bakmıştı, bu meselenin onda uyandırdığı tüm duyguların, bu bağlamda onu böyle davranmaya yönelten nedenler konusunda kendine sorduğu tüm soruların gerisinde bu vardı. Muhatabı, işlediği suçtan kaçan ama çok geçmeden yakalanacağını da bilen, umutsuzluk içinde bir adamdı. Ocak ayının bitip Şubat'ın girmesine karşın katilin yakın çevresinde Henrik Nordstrøm açısından ciddi sonuçlar doğuracak bir şüphe oluşmamıştı.

Profesör Andersen başlangıçta, Noel Yortusu'na girilen gece, oturduğu evin karşısındaki apartmanın bir dairesinde pencerede gördüğü genç kadının Henrik Nordstrøm'ün eşi değil de herhangi bir kadın, belki de bir arkadaşı olduğunu varsaymıştı. İçinden böyle geçmişti ve bunu bir daha sorgulamamıştı. Bu kadının Noel'i izleyen ilk bir iki hafta içinde, yani Ocak ayının ortalarına doğru kayıp olarak aranacağını varsaymıştı, Profesör Andersen arama çalışma-

larının yavaş yavaş Skillebekk semtindeki bu daireye doğru ilerletildiği yolundaki haberleri gazetelerden takip edecek, tıpkı caddenin karşısındaki dairesinde Henrik Nordstrøm'ün heyecanlanması gibi Profesör Andersen de heyecan içinde bu insan avını izleyecekti. Peki ama ceset neredeydi? Aslında Profesör Andersen'in tahminlerine göre günün birinde kendisi gözlem noktasında durmuş karşı pencereye bakarken caddenin öbür tarafındaki apartmandan içeri iki polis memuru girecek ve Henrik Nordstrøm'ün kapısını çalacaktı. Işıkların yanıyor olması halinde Profesör Andersen karşı dairede üç kişiyi bir arada görecekti, üniformalı iki polis ve zavallı Henrik Nordstrøm'ü yani. Peki ama ceset neredeydi? Şüpheler er ya da geç polisi Henrik Nordstrøm'e götürecekti, ancak ortada ceset olmayınca ne yapacaklardı? Muhtemelen çok az şey yapabileceklerdi. Olup biteni gören yalnızca tek bir kişi vardı, Profesör Andersen, onun da ağzı sımsıkı kapalıydı. Niçin? "Adamın ortalıktan kaybolmasından endişe ederek niçin alelacele Trondheim'den, Hotel Britannia'dan geri döndüm peki?" diye sordu içinden ve defalarca sordu bu soruyu kendine.

Ancak zaman geçtikçe pencerede duran o genç kadının herhangi bir kadın, bir arkadaş değil de Henrik Nordstrøm'ün öldürdüğü eşi olması Profesör Andersen'e daha makul bir ihtimal olarak görünmeye başlamıştı. Bu, Henrik Nordstrøm'ün durumunu daha da güçleştiriyor, genç kadının kaybolması şüpheleri üstüne çekmeye başlayınca adamın yakalanmamak için tek şansı kalıyordu: Eşini polise kayıp olarak bildirmek. Kayıp kadını polise bir başkası haber verdiği takdirde işi bitikti. Ortalıkta ceset olmasa bile. Genç kadın polise kayıp olarak bildirildiğinde, gerçekten kayıp olduğu anlaşılacaktı ve böylelikle Henrik Nordstrøm'ün neden polise başvurmadığı sorgulanacaktı. Bu açıdan bakıldığında adamın yakalanması an meselesiydi ve Profesör Andersen'in polise haber vermemiş olması çok ciddi sonuçlar doğurmayacaktı. O ağzını açmış olsa da olmasa da adamın işi bitikti.

Ocak ayının sonuna gelinip Şubat'ın başladığı günlerde Profesör Andersen olayı böyle görüyordu, bu da bir aydır üzerinde hissettiği baskıyı biraz hafifletmişti. Artık Oslo Üniversitesi'ndeki öğretim üyeliği görevine odaklanabiliyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse bu görevi yerine getirmenin bazı koşulları vardı ki bunlar Profesör Andersen'i pek de mutlu eden şeyler değildi. Evet, kendini bir

parçası olarak gördüğü bu koşullar varlığını ve ruhunu son yıllarda giderek artan bir şekilde karartmaktaydı. Son tahlilde Profesör Andersen tüm hayatını yok olmaya mahkûm bir şeye harcamış olduğundan ciddi bir biçimde kuşkulanıyordu. O bir edebiyat profesörüydü ve hayatını kazanmak üzere bu mesleği seçtiği yıllarda mesleğe atfettiği kadar değerli değildi artık profesörlük. Hele hele hem görev için hem de zevk alarak yaptığı edebiyat profesörlüğü. O bir Ibsen araştırmacısıydı. Genç yaşta *Kongsemnerne*¹⁸ oyunu üzerine çok beğenilen bir doktora tezi vermişti, ancak son yıllarda daha çok Ibsen'in 1880'lerde ve 1890'larda yazdığı eserlerle, yani Büyük Henrik Ibsen'le meşgul olmaktaydı. Bir de hiç şüphe götürmeyen bir gerçek vardı ki, Henrik Ibsen 1880 yılında 52 yaşında ölmüş olsaydı bugün ismi unutulmuş bir oyun yazarı olacaktı. 20. yüzyılda muhtemelen Norveç dışında dünyanın hiçbir yerinde *Peer Gynt* ve *Brand* sahnelenmeyecekti. Yazarlığının belkemiği olan *Hayaletler*, *Yaban Ördeği*, *Rosmersholm*, *Hedda Gabler*, *Yapı Ustası Solness*, *John Gabriel Borkman*, *Biz Ölümler Uyanınca* gibi tiyatro oyunları olmasaydı Ibsen'in *Bir Bebek Evi* oyunu eski, modası geçmiş bir eser muamelesi görecekti. Kendisinin *Kongsemnerne* oyunu üzerine hazırladığı doktora tezi bir gariplik olarak karşılanacak ve bu konuyu ele almaması tavsiye edilecekti, zira uzmanlar 1860'lı yıllarda Norveç tiyatro sanatının Bjørnson'un tarihi dramlarından hareketle incelenmesinin hem tarihi hem de edebi açıdan çok daha ilginç olacağına inanıyor olacaktı. Bu nedenle de Profesör Andersen son on, yirmi yıldır kendini Büyük Ibsen'i incelemeye vermişti, yani objektif bir bakışla unutulmuş bir eser denebilecek *Kongsemnerne* üzerine doktora tezi hazırlamasına imkân veren ve bunun sonucunda da edebiyat profesörü olarak görev almasını sağlayan Ibsen'i. Bunları düşünürken dudaklarında muzip bir gülümseme belirmişti.

Profesör Andersen, Henrik Ibsen'in 1880'lerde ve 1890'larda yazdığı dramları tanıtırken bu eserlerin büyüklüğü kalıcı olsun ve ışık saçmaya devam etsinler diye tüm hayal gücünü ve entelektüel becerisini kullanırdı. Bir hoca olarak bunu yapmayı görev kabul etmişti. Bununla birlikte, bilgi birikimini bu yolla aktarmaya çalıştığı öğrencileri, hocalarının bu eserlerin gerçekten böylesine

18 *Kongsemnerne*: İngilizceye *Pretenders* olarak çevrilmiş bu Ibsen oyununun ismi Norveçcede "Kralın tahtına talip olanlar" anlamına gelir. (ç. n.)

büyük olup olmadıkları konusunda kuşkular taşıdığını bilmiyorlardı. Profesör Andersen yorumlarını geniş bir perspektiften bakarak yapmanın gerekliliğine inanıyordu, zira Ibsen'in büyüklüğünü geniş bir perspektiften göremediği takdirde kişi kendine, bir ulusun kaynak ayırması normal olan tarihsel araştırmalar dışında –ki Bjørnson araştırmaları buna örnektir– geçen yüzyılda yazılmış bu oyunlarla meşgul olmanın bir anlamı olup olmadığı sorusunu sormalıdır, diye düşünüyordu Profesör Andersen. Ama yine de aramızda kendilerini Henrik Ibsen'in büyüklüğünün ebediyen devam edeceğine ikna etmeye son derece hevesli insanlar yaşıyor ve bu amaçla da tiyatrolara koşup çağımıza uyarlanmış Henrik Ibsen'i seyrediyorlar. İnsanlar zavallı oyun karakteri Oswald'ı çeşit çeşit kılıklara sokulmuş olarak, örneğin seks oyuncağı şişme kadın, plastik kaplı dev erkeklik organı, neo-Nazi, uzun saçlı bir punk, barış için uluslararası arabuluculuk yapan AIDS hastası diplomat, memleket iznine gelmiş Bosna'da görevli BM askeri olarak görmeyi içlerine sindirebiliyorlar, tek istedikleri Ibsen'in ebedi ruhunun çağdaşımız bu genç adam kanalıyla soluk alıp verdiğini hissedebilmek. Oysa Profesör Andersen'in bir hoca olarak görevi Ibsen'in yazdığı metinlere işaret etmek ve Ibsen'in büyüklüğünü bu yazılarda aramaktı. Ne var ki öğrencileri Ibsen'in ebedi ruhunun nefesini hissetmeyi şiddetle arzuluyorlardı. Bunlar gençliklerinin en güzel iki yılını Ibsen'in metinlerini derinlemesine incelemeye adanmış yüksek lisans öğrencileriydi. Acaba bunu niçin yapıyorlardı? Profesör Andersen bu soruyu zaman zaman kendine sorardı, doğrusunu söylemek gerekirse de genellikle kinayeli bir şekilde sorardı bunu. Yirmi üç yaşındaki Bærumlu cici bir genç kız niçin oyun kahramanı Rebekka West'ten müthiş etkilenecek bu konuda upuzun bir tez yazmaya niyetlenir, Profesör Andersen'in akli bunu bir türlü almıyordu, üstelik genç kız bunu cesaretle itiraf ediyordu, doğrusu kendisi olsa apaçık itiraf edemezdi, ne var ki genç öğrenci feci derecede ölüm saplantısı içindeki bu durgun kadına olan ilgisini hem üniversitede hem de Oslo'nun zengin banliyösü Bærum'daki yakın çevresinde coşkuyla dile getirmekteydi. Acaba Henrik Ibsen'in ebedi ruhunun kadın kahramanı kanalıyla soluk alıp verdiğini hissetmenin, yani gençliğinin bir buçuk yılını bu kadını betimlemek üzere harcamanın ona garip şekilde çekici gelmesiyle bir ilgisi olabilir miydi bunun? Evet böyleydi muhtemelen,

bu da Profesör Andersen'i kinayeli yorumlarını gizlemek zorunda bırakıyordu. Gerçek şuydu ki Henrik Ibsen'in yüz yıl önce yazdığı dramlarla meşgul olmayı şiddetle arzulayan gençler vardı ve bu gençler şevkle Profesör Andersen'in kürsüsü etrafında toplaşıyorlardı. Gençler hocalarının vereceği dersler aracılığıyla Henrik Ibsen'in büyüklüğü konusundaki düşüncelerini teyit edecek ve konunun derinine inecek, böylelikle de gelecek kuşakların gözünde Ibsen'in kalıcılığının sağlanmasına katkıda bulunacaklardı; her ne kadar Profesör Andersen gençlerin görmeyi şiddetle arzuladıkları bu büyüklüğe kendisi inanmasa da bunun varlığını öğrencileri nezdinde teyit etmek üzere elinden geleni yapıyordu; kader birliği yaptığı ve saatin tik taklarını paylaştığı insanlar için değildi yaptığı bu çalışma, çünkü Profesör Andersen kültür kaynaklı ihtirası ve kibri kendisi, çağı ve insanlık adına ayıkladıktan sonra, bu eserlere karşı kalplerde duyulan gerçek coşkuyu inceleyip o kalplerde hâlâ yanmakta olan bir ateş var mıdır diye baktığında böylesi bir ateşi bulamayacağından neredeyse emindi. Ancak kuşkularını öğrencilere bildirmemeye de özen gösteriyordu, zira içinin kararmasına neden olan bu analizlerinde bazı temel hatalar yapmış olabilirdi.

Kendisi Ibsen'in dünyasına önce öğrenci, sonra araştırmacı, daha sonra da profesör olarak girmişti, ancak Ibsen'in tiyatro oyunları onun üzerinde çığır açıcı bir etki yaratmamıştı. Ibsen'in büyüklüğünü bir gerçek olarak kabul etmiş ve bu gerçekten hareketle üzerinde ciddi çalışmalar yapmıştı. Lisansüstü tezini *Kongsemnerne* oyunu üzerine hazırlamış (daha sonra genişletilmiş haliyle doktora tezi olarak çok takdir toplayacaktı), eseri satır satır, sayfa sayfa incelemiş, ölçmüş biçmiş, karşılaştırmalar yapmış, adeta ezberlemişti, öyle ki geceleri rüyalarında görür olmuştu. Bütün bunlar kariyer adına yapılır, denebilir. Profesör Andersen Ibsen'i seçmişti çünkü bu Norveç'te edebiyat araştırmaları alanında kariyer yapmak istendiğinde seçilecek en mantıklı yoldu. Daha sonraları buna çok şaşırmıştı, çünkü kariyer peşinde koşanlardan nefret ederdi –ki hâlâ da eder–, nasıl olmuştu da lisansüstü tezine konu seçerken böylesine kariyer meraklısı bir yol tutmuştu... Aslında çalışmalarını en çok ilgisini çeken, en çok sevdiği alana, yani çağdaş edebiyata yönlendirmeliydi ama o zaman bu aklının ucundan bile geçmemişti. Genç bir adamın lisansüstü tezinin edebiyat mirasımızla meşgul olma yolunda bir alıştırma olması gerektiğini düşünmüştü, insan

araştırma görevlisi olma imkânına, yani bir kariyere bu alıştırma-
lar yoluyla sahip olabilirdi. Her ne kadar özel bir ilgisi olmasa da
genç adam kendini Henrik Ibsen'in oyunlarına adama kararını bu
gerekçeyle savunmuş ve hatta önce lisansüstü, sonra doktora tezi
şeklinde uzun yıllarını alacak araştırmalarına konu olarak Ibsen'in
çıraklık döneminden bir eserini seçmişti. O zamanlar Üniversite
nesli tükenme tehdidi altında olan bir kurum değildi, bu nedenle
de saflarına katılan öğrencilerden tutku değil sadakat talep ederdi.
Günümüzde her şey farklı. Profesör Andersen'in savunmuş olduğu
ve savunduğu her şey tehdit altında. Bu nedenle de kişi kendini
savunmak zorunda, hatta tutkuyla savunmak zorunda. Duygula-
rına hâkim olabilmek ve aynı zamanda tutkulu olmak. Profesör
Andersen Ibsen'i anlamaya yarayacak çalışmalara bazı dipnotlar
şeklinde katkıda bulunmayı kendine görev bellemişti, tutkuyla
kaleme alınmış birkaç dipnot. Ibsen'in büyüklüğüne –ya da bizim
Ibsen'e 1880'li yıllarda gerçekten atfedilen büyüklüğü günümüzde
vasat bir rock müzisyenine karşı gösterilen coşkuyla veya halkın
çoğunluğunun bir televizyon dizisinin yeni bölümünü beklerken
duyduğu ilgi ve heyecanla aynı ayardaymış gibi algılamamıza– karşı
duyduğu kuşkular içinde yer ettikçe ve elli beş yaşındaki profesörü
ayakta tutan yapının dahili bir parçası haline gelerek hayatına ve
mesleğine damgasını vurdukça, Profesör Andersen öğrencilerinin
edebi mirasımızı önümüzdeki on, yirmi, otuz yıl boyunca bizim-
ki gibi bir toplumun utanç duyulacak entelektüel hayatı içinden
taşıyıp geçirerek gelecek kuşaklara iletme yolundaki irade ve be-
cerilerinden daha fazla şüphe eder olmuştu, hatta böyle bir şeye
kalkışmanın, hem de kendisinin rehberlik edeceği, yol göstereceği
bir çabanın boş bir iş olacağını düşünüyordu.

Bununla birlikte, Profesör Andersen'in verdiği derslerde ve özel-
likle de lisansüstü seminerlerinde tüm bilgi birikimini ortaya koy-
duğu gözlemlenebiliyordu. Ibsen'in büyüklüğünü *Hedda Gabler*,
Hayaletler, *Rosmersholm*, *John Gabriel Borkman* gibi oyunları ara-
cılığıyla göstermek için elinden geleni yapıyordu. *Hedda Gabler*'in
yüz yıldan fazla yaşayacak kadar potansiyele sahip büyük bir oyun
olduğuna hiç inanmadığı halde öğrencilerine bunu hissettirecek
tek bir söz bile söylemiyordu. Bunun haricindeki her şey insanlık
adına kendini beğenmişlikti. Profesör Andersen metinleri silkele-
yerek ortaya anlamlar döküyor, metnin nasıl yapılandırıldığına,

içerdiği tuhaf entelektüel gerilimlere ve çözülebilir paradokslara işaret ediyordu. Profesör Andersen metni okurken spot ışıklarını farklı karakterlerin üzerine çevirip adeta bu kişiler başroldeymiş gibi oyuna onların perspektifinden bakmayı ve bir yan karakteri esas kahraman olarak ele almayı, sonra bu iki yorumu yan yana getirerek ortaya çıkacak olan o ürkütücü boşluğu incelemeyi öneriyordu; Hedda Gabler’i bir odadan ötekine, bir sahne pozisyonundan diğerine, bir kanepeden şöminenin yakınına, oturma odasından tabancanın bulunduğu salona geçtiği sırada izlerken bu karakterin duygusal durumunu çok berrak bir şekilde gözlemleyebileceğimizi belirtiyordu. Bunları anlatırken öğrenciler tetikte ve pürdikkat hocayı dinlerlerdi. Ancak öğrencilerin bilmediği nokta hocanın da onları aynı şekilde tetikte ve pürdikkat gözlemlediği idi, çünkü Profesör Andersen *Hedda Gabler*’i ele alırken aklını sürekli meşgul eden şeyi, oyunun 1890 yılında ısıltılar saçan bir eserin soluk kopyası olarak kalmak yerine çağımızda kendi gücünü hâlâ koruyabilme imkânı var mıdır şeklindeki kuşkusunu teyit etmeye veya yanlışlığını görmeye çalışıyor ve aynı zamanda, yaptığı uzun soluklu yorumlarında tekrar tekrar ele aldığı şu kötümser ve sinik soruya da cevap arıyordu: “Son tahlilde bu çok iyi bir oyun mudur? Bir general kızının paniğe kapılıp evlenmesi, evlilikten canı sıkıldığında da başkalarına hayatı dar etmesi ve sonunda tabancayla canına kıyması gibi bir tema yüzyıllar boyunca tüm düşünce gücü ve duygu yoğunluğu seferber edilerek üzerinde durulacak bir şey midir?” Bütün bunlar bilincinin arka planında çoksesli konuşmalar halinde dolaşadursun, Profesör Andersen derste öğrencilerine Ibsen’i profesyonel bir şekilde sunmaya devam ediyordu. Ibsen’in drama dünyasını kavramaya yarayacak heyecan verici bir noktaya değindiğinde, merakla öğrencilerin tepkilerini bekliyordu. Aptalca şeyler söylediklerinde Profesör Andersen fena oluyordu, zaten öğrenciler söz aldıkları zaman ancak okudukları herhangi bir kitaptan çekip çıkardıkları konvansiyonel fikirleri, bulundukları çevrelerde ya da geldikleri yerlerde dile getirilen banal görüşleri aktarırlar veya içlerinde saklamaları gereken son derece özel ve duygusal tepkileri –zira derste ele alınan şey duygular değil edebiyattı– ortalığa saçmaya karar verir ve bu kararlarını uygulamalarıydı. Ancak zaman zaman Profesör Andersen, Ibsen’in büyüklüğünü gerçekten ortaya koyduğundan emin olduğu havalı bir şey söylediğinde öğ-

rencilerinin bazılarının gözlerinin parladığını görürdü, işte o zaman bedenini tepeden tırnağa bir sevinç kaplardı, öyle ki gözlerdeki bu parıltıyı takip eden bomboş, ucuz, konvansiyonel yorumların neden olduğu hayal kırıklığı bile Profesör Andersen'in mutluluğunu kolayca silip atamazdı. Çok ender de olsa, gözlerinde bir aydınlanma ışığının yandığını fark ettiği öğrenci bu parıltıya neden olan sahici ve ruhunu etkileyen duyguyu dile getirdiğinde Profesör Andersen bundan çok etkilenirdi. Bu gibi ender durumlar, örneğin Bayan Alving'in bir eylemine yapılan bir gönderme olabilirdi. Bayan Alving'in eylemiyle 2500 yıl önce yazılmış Yunan tragedyaları arasında bir bağlantı kurmak... Böyle bir bağlantı kurmak mümkün müydü? Profesör Andersen buna evet diyor ve bu doğrultuda argümanlar sunduğunda öğrencilerin gözlerinin parladığını fark ediyordu. Öğrenciler dinliyordu. Evet, öğrenciler onun anlattıklarını dinliyorlardı. 2500 yıl öncesinin efsanevi Antik Yunan'ıyla 1880'li yıllarda merhum saray nazırlarından Alving'in soyundan gelen bireylerin yaşadığı bir burjuva evi arasında böyle bir bağlantının izine rastlamak mümkün müydü? Evet, tabii, aynı sarsıntı burada da söz konusuydu. Edebiyatın insanları sarsan gücü. *Hayaletler*'de de vardı, tıpkı Yunan trajedilerinde olduğu gibi. *Hayaletler* ilk kez sahnelendiği zaman Kristiania¹⁹ burjuvazisi de böyle sarsılmıştı. Profesör Andersen öğrencilerine bunu söylerken içinde tarif edilemez bir mutluluk hissetti. "Peki ama bu sarsılma hali niye kayboldu, bizler niçin sarsılmıyoruz artık?" diye düşündü, verdiği lisansüstü seminerinin sonrasında ofisinde oturup sigarasını içer ve düşüncelerini toparlamaya çalışırken. "Sandığımdan da kötü" diye düşündü. "Değerli ve nitelikli bir yaşamın önkoşulu olarak tarih boyunca varlığını sürdüren bu sarsıntıyla aramızda yalnızca yüz yıllık bir dönem var, fakat biz artık bu şekilde etkilenemiyoruz. Aslında çok yakınımızda ama artık dışlanmış. Geçmiş bitmiş. İnsanlığın doğasında mevcut –en azından son 2500 yıldır böyle olduğu belgelenmiştir– en özgün, en önemli, en olası özelliklerin birinden dışlanmış durumda mıyız? Eğer öyleyse yeni bir insan tipi oluşmakta diyebiliriz ve istesem de istemesem de, ben ve her ne kadar farkında olmasalar da benim öğrencilerim bu yeni insan tipinin birer temsilcisiyiz" diye düşündü Profesör Andersen.

19 Kristiania: Oslo'nun eski ismi. (ç. n.)

“Zavallı öğrencilerim,” diye geçirdi aklından, “bunu bilmiyorlar bile.” Onları Ibsen’den başlayarak efsanevi Antik Yunan’a kadar uzanan tarihsel bir yolculuğa çıkardığı ve bu ikisi arasında bağlantılar kurduğu konuşması sırasında öğrencilerinin gözünde beliren ışık geldi aklına. Hocaları bu sarsıntıyı işaret ettikten sonra öğrenciler nasıl da işe koyulup Ibsen’in 1880’lerde yazdığı bir dramı, *Hayaletler*’i, Sofokles’in 2500 yıllık bir trajedisiyle ilişkilendirmeye çalışmışlardı. Ibsen dramaturjisi ile Sofokles dramaturjisinin karşılaştırması. Dramaturji yüzyıllar boyunca, insana bakıştaki, insanların sahnede temsil edilişi ve sahnedeki işlevlerindeki değişimlere paralel olarak nasıl değişmişti, ama her şey değişmiş olmasına karşın nasıl hem Ibsen’in hem de Sofokles’in oyununda bulabilecekleri bir sarsıcılık vardı, işte öğrenciler bunu gösterebilmenin peşindeydiler. Profesör Andersen öğrencilerin ortaya koydukları banal karşılaştırmalara, konvansiyonel fikirlere, kendilerini ön plana çıkaran “Ben böyle hissediyorum” tarzı zamanımızın tipik yaklaşımlarına kızıyordu ama yine de aralarından *bazılarının* gözünde o ışığı görüyordu. Onlar ebediyen kaybettikleri o şeyi, şimdi yalnızca geçmişe ait bir fenomen olarak ele alabilecekleri ve ancak aralarındaki en yetenekliler tarafından insanlığın bir zamanlar içinde bulunduğu şartları nasıl kavradığına dair örnek diye, büyük bir entelektüel zevkle incelenebilecek şeyi özlüyorlardı; ancak bu onlar için geçerli değildi artık, onu sadece seyredebilecekler, belki de hayranlık duyabileceklerdi, geriye doğru baktıklarında etkin olduğunu görüyorlardı ama ansızın burunlarının dibinde –mi desek?– atıl oluvermişti. Böylelikle de gençler elli beş yaşındaki hocalarının yapmak zorunda kalmadığı bir şeyi yapmaya, yeni deneyimlere, yeni yapılaşmalara, yeni seslere, yeni çılgınlara, yeni kriterlere, yeni tercihlere doğru hummalı ve kibirli bir şekilde yol alan zamanın yeni ruhuna katılmaya mecbur ediliyorlardı şimdi, zira gençtiler ve isteseler de istemeseler de kendilerini kaptırmışlar, yeni bir yüzyıla doğru coşkuyla koşuyorlardı (neyse ki Profesör Andersen bundan müthiş heyecan duyduğunu –gençlerin illaki yaptığı gibi– dans edermişçesine, iyi prova edilmiş vücut hareketleriyle göstermek zorunda kalmıyordu). Profesör Andersen öğrencilerine acıyor, “Öyle bir durumdayız ki entelektüel meseleler üzerine kafa yoran, okuyan insan tipi artık oyun dışı bırakılmıştır” şeklindeki kuşkularını açıkça ifade etmesinin zamanı geldi mi diye düşün-

yordu. Bunu yapmamasının nedeni bu kuşkunun ve bu açıklama arzusu ya da ihtiyacının uzantısında çok daha tehlikeli bir şeyin saklanmış bekliyor olmasıydı; bu mutlaka olumsuz bir şeydi. Profesör Andersen’in bugün öğrencileriyle birlikte ele aldığı Ibsen ve Sofokles’te şayet bir sarsıcılık mevcut değilse, insanlık bunu kendi yetersizliğine tahammül edebilmek amacıyla uydurmuştu. İnsanın, bazı seçkin kimselerce insanlığın kaderine dair yapılan betimlemelerin kendisini derinden sarsmasına, duygulandırmasına izin veren bir varlık olduğu şeklindeki yanılsamayı 2500 yıl boyunca sürdürmek kuşkusuz gerekliydi, çünkü insanın bu dünyada niçin var olduğu sorusuna cevap arama sürecinde bireyin davranışını anlamaya çalışırken, bu tür yükseklikleri ve derinlikleri yaratmakta ve algılamakta yetersiz kalınsa bile bunun mümkün olduğu düşünülüyor ve buna ulaşmaya çalışılıyordu, ancak böyle bir arzu yok artık, “Böylece diyebiliriz ki, insanlar tarafından yaratılmış sanat eserleri bağlamında böyle bir sarsıcılık hiç var olmamıştır; ortaya konan bu gibi ürünler güncel olmalarından kaynaklanan bir güçle bizi sarsmış, sansasyon yaratmış, ancak bunun ötesinde bir etki yaratma kapasiteleri olmamıştır. Fırtınalı yolculuğumuz bizleri nihayet, kendimizi bir yanılsamadan daha kurtarma imkânını bulduğumuz bir noktaya getirdi, bu yanılsamayı sürdürmeyi çok istediğim halde ben de şüpheyi yaklaştırmaktan kurtulmayı başardım” diye düşündü Profesör Andersen. En yetenekli öğrencilerinin gözlerinde görmüş olduğu pırıltı geldi aklına ve bu pırıltının sarsıntıyla ilintili bir düşünceye –kendi deneyiminden kaynaklanmamakla birlikte temel dayanağı sarsıntı olan bir düşünceye– tekabül ettiği o sayılı anları üzüntüyle anımsadı.

Profesör Andersen öğrencilerine çok bağlıydı, hatta bu bağ onların bildiğinden de güçlüydü. Ancak öğrencileriyle sosyal ortamlarda bir araya gelmiyordu. Derslerini ve seminerlerini bitirir bitirmez odasına kapanıyor ve zamanını orada geçiriyordu. Profesör Andersen öğrencileriyle ilgiliydi ancak meslek icabı gençlikle temas halinde olmayı rahatsız edici bulmadığı da söylenemezdi. O nedenle öğrencilerine karşı her daim mesafeli duruyordu, yıllar geçtikçe Profesör Andersen açısından bu mesafeyi korumak daha da büyük önem kazanmaya başlamıştı. Gözleriyle onları izliyor, sık sık onları düşünüyordu. Son yıllarda kendisine çok tanıdık gelen belirgin özellikler taşıyan öğrenciler çıkmaya başlamıştı karşısına,

Profesör Andersen bu yüzlerdeki o ifadeyi iyi biliyordu, bu gençlerin yürüyüşleri, el kol hareketleri son derece karakteristikti, çünkü bu öğrenciler kendi üniversite arkadaşlarının çocuklarıyla aynı yaşıydılar. Zaman zaman onlara, acaba sizin H. S.'nin oğlu veya H. Kj.'nin kızı olma olasılığınız var mıdır diye sormaktan kendini alamıyordu, evet cevabı alınca da buna çok seviniyordu. Kendi çocuğu olmadığından ona otuz yıl öncesinin öğrencilik yıllarını, bir bakıma kendi hayatını hatırlatan bu gençlerle karşılaşmaktan ve onlarla kendi öğrenci arkadaşları arasındaki bağı keşfetmiş olmaktan mutluluk duyuyordu. Ancak yanıldığı da oluyordu tabii. Şu veya bu öğrenciye bakıp acaba sizin U...A'nın oğlu olma ihtimaliniz var mıdır diye sorup da tahminini doğrulayan bir cevap yerine U...A mı, o da kim, benim babam N...B, şeklinde bir cevap aldığında müthiş mahcup oluyordu, çünkü kendini öğrencilerinin özeline girmeye teşebbüs etmiş gibi hissediyordu.

Profesör Andersen Şubat ayının sonlarına doğru bir öğleden sonra saat üç civarında Ulusal Tiyatro Yönetim Kurulu toplantısından çıkmış, Karl Johan Caddesi'nde yürürken, öğrencisi olan iki genç kızla karşılaştı. Bir iki çift söz etmek üzere durdu. Görevinin gereğini yapmak isteyerek öğrencilere lisansüstü tezlerinin nasıl gittiğini sordu, ne var ki genç kızlar kahkahalar atarak hocalarının bir tatil gününde kendilerine böyle bir soru sormaması gerektiğini bildirdiler. Okulun yanı sıra her ikisinin de bir barda ya da daha doğru bir deyimle kafede yarım zamanlı çalıştığı, akşam iş saati gelene dek boş vakitlerinin bulunduğu, niyetlerinin bu güneşli şubat gününde özgürlüklerinin tadını çıkararak Karl Johan Caddesi'nde gezinmek olduğu, zamanlarını lisansüstü tezlerini tartışarak değil kafe müdavimlerinin dedikodusunu yaparak geçirmeyi tercih ettikleri böylelikle anlaşılmış oldu. “Sizlerin boş zamanlarınızda bar-kızı olduğunuz söylenebilir yani...” dedi Profesör Andersen dostça. “Evet evet,” diye güldü öğrencileri, “bar-kızıyız biz.” Genç kızlardan biri şakayla karışık Profesör Andersen'e çalıştığı kafe bar-da kendisini ziyaret etmesini önerdi, hocalarının ara sıra bir bardak bira içmeye zamanı vardı herhalde, diğer öğrencisi de bu öneriyi hararetle destekledi ama bir şartla, hocası arkadaşının çalıştığı yeri değil kendi çalıştığı kafe barı ziyaret etmeliydi. Profesör Andersen her ikisinin de çalıştığı kafenin adresini not etti ve kesin söz vermemekle birlikte elinden geleni yapacağını, günlük yaşam düze-

ninde ara sıra bir bira içecek kadar kendisine zaman ayırabileceğini söyledi. Sonra ayrıldılar, genç kızlar Karl Johan Caddesi üzerinde güneye doğru yürürken, Profesör Andersen kuzeye yöneldi, Kraliyet Parkı'ndan geçerek Briskeby'ye, oradan da Nils Jules Caddesi üzerinden Skillebekk'e doğru yoluna devam etti, böylelikle evin yolunu biraz uzatmış oluyordu, ancak günler uzamaya başlayıp öğleden sonra güneşi hafiften ısıttığı için bunu tercih etmişti. “Sanırım gideceğim” diye düşündü Kraliyet Parkı'ndan geçerken, “Evet, yani neden olmasın?” diye ekledi Briskeby'ye yaklaşırken; bir akşamüzeri Karl Johan Caddesi üzerinde tesadüfen karşılaştıklarında rastgele edilmiş iki çift sözü ve her iki tarafın da şakayla karışık yaptığı öneriyi fazla ciddiye alıyormuş gibi hissetti kendini birden. “Yok, yok, kendine gel” dedi Nils Jules Caddesi'nde yürürken. “Canın bir bira içmek istediğinde gidebileceğin yüzlerce kafe var bu kentte, bunların çoğu da not aldığın adreslerle karşılaştıracak olursan senin eve çok daha yakın” diye ekledi başını iki yana sallayarak.

Ne var ki genç öğrencileriyle yaptığı sohbet bir türlü aklından çıkmıyordu. Eve gelip çalışma masasının başına oturduğunda aynı düşünceler aklından tekrar tekrar geçmekteydi. Genç kızlarla arasındaki sohbetin aklından çıkarmak istemediği keyifli bir tarafı vardı. Şakayla karışık onu ayartmaya çalışmışlar, acaba hangisi onu cezbetmeyi başaracak diye güle oynaya rekabete girişmişlerdi. Profesör Andersen de kızların kendisini ayartmalarına güya izin vermiş, çalıştıkları kafelerin ismini not alarak sanki kendisi için böylesine bir rekabete girişmelerine karşı değilmiş gibi bir hava yaratmıştı. Bu meselenin üzerine düşünmeliydi biraz. Yakın bir zamanda, bir bahar günü bu kafelerden birinde ansızın görünürvermesi ihtimali varmış gibi yapmıştı bu sohbet sırasında, belki de bunu yapardı; böyle düşünmek Profesör Andersen'i biraz rahatsız etti. Şakanın doğasında şu vardı: Kafelerden yalnızca bir tanesi ziyaret edilmeliydi. İki kafeye de gitmek saçmalık olacaktı, zira genç kızlar olayı birbirlerine haber verir, böylelikle de şaka bozulur, şakalıktan çıkardı, hocaları da kendini öğrencilerin gözünde şakadan anlamayan bir salak durumuna düşürmüştü olurdu. Şakayı devam ettirmek istiyorsa, kafelerden, başka bir deyişle öğrencilerden birini seçmeliydi. İşte o zaman, yani Profesör Andersen kafelerden birinin bar tezgâhına kurulup tercih ettiği kız öğrencisinin kendisine bira sunmasına imkân tanıdığı anda, anlamı biraz muğlak bu şakayı sonuna kadar

götürmüş olacaktı. Bu fikir onu öylesine heyecanlandırmıştı ki çalışma odasında oturduğu yerden kalktı, acaba kimi seçmeli diye düşünmeye başladı, genç kız barda işinin başındayken tezgâha geçip, yüzünde her şeyi anlamış ve kabul etmiş bir ifadeyle bira ısmarlamak suretiyle iki öğrencisinden hangisini şaşırtacağına karar vermek üzere akıl yürüterek geniş apartman dairesinin odalarında gezinmeye başladı. Yüzündeki o ifade, muğlak bir mesaj taşıyan şakayı anlamış ve sonuna kadar götürmüş olduğunu bildiğine işaret edecekti. Profesör Andersen Karl Johan Caddesi'nde öğrencisi iki genç kızla tesadüfen karşılaşmaktan çok etkilenmiş olduğunu kendine itiraf ediyordu. Kız öğrencilerin şakayla karışık ısrarlarından, o an oluşan yakınlıktan, iki genç kızın anında bir şeyler icat etmesinden etkilenmişti. Birinci kızın neşeyle hocasından çalıştığı kafeye gelip bir bira içmesini istemesinin ardından ikincisi boğazında zapt edemediği kahkahalarla şen şakrak bir şekilde arkadaşının fikrine katılmıştı. Ah, evet, üçünü birlikte hayal edebiliyordu, iki genç kız onu aralarına almışlar, onunla yakınlaşmaya can atıyorlardı, kahkahaları köpürmüş şampanya kabarcıklarıydı adeta. Profesör Andersen'den bir seçim yapması istense oyunu başlatan ve onun havaya girmesine neden olan birinci genç kıızı değil, ikincisini tercih ederdi. Birincisi güzeldi ama ikincisi de güzel değil miydi sanki? Hayalinde canlandırdığı sahneye ikinci genç kız dahil olunca ortalık müphem bir ışıkla aydınlanmış, garip bir masumiyete bürünmüştü. Genç kızlardan yalnızca birincisi ramp ışıklarına çıkıp ikincisi geride mahcup bir şekilde karanlıkta kalmış olsaydı, bu sahne bayağılaşacak ve hatta Profesör Andersen'i de utandıracaktı. Hayır hayır, ikinci kızın, hayalindeki ortama dahil olup hangisi onu cezbetmeyi başaracak diye şakacıktan bir rekabet başlatmasıyla sahnede saflık ve masumiyet belirmiş ve hocayla iki öğrencisinin durduğu Karl Johan Caddesi'nde kaldırımlara kahkaha kabarcıkları saçılmıştı. Evet, ikinci genç kızın mekânına gitmeliydi. Profesör Andersen bu değerlendirmeyi yaparken şunu da dikkate almıştı, birincinin tersine ikinci kız öğrencisi, kendisinin Blindern'de Ibsen üzerine verdiği ve sanatın sarsıcı gücünün hissedildiği Ibsen'i son durak olarak alıp –en azından bizler için bu böyledir– gerilere götürdüğü ve efsanevi coğrafyalarda, bizim eski çağlar dediğimiz zamanlarda geçen Yunan tragedyalarına dek bu izi sürmeyi başardığı lisansüstü seminerlerine katılan öğrenciler arasında –her ne kadar tartışmalar

sırasında sessiz kalsa da— anlattıklarını gözleri ışık saçarak izleyenler arasındaydı. Gözlerinde fark ettiği bu parıltı nedeniyle kızın çekingenliği Profesör Andersen’in ilgisini çekmişti, bu nedenle de ansızın ortaya koyduğu şakayla karışık neşeyi ve “Onun değil benim kafemi ziyarete gelin” diyerek hocasını cezbetmeye çalışmasını, böylelikle de arkadaşının rakibesi pozisyonuna geçmesini çok şaşırtıcı bulmuştu. Ne kadar da garip bir yaşantısı var bu genç kızın, diye düşündü, gündüzleri *Hedda Gabler*’in dramatik yapısı üzerine kafa yoruyor, geceleriye bir barda hayatı tasasızca yaşayan bir garson olarak sahne alıyordu. Genç kızın aynı anda iki farklı hayat yaşıyor olması Profesör Andersen’i heyecanlandırmıştı, demek ki kızı çalıştığı barda ziyaret edebilir, bir şakanın çerçevesini aşmadan bar iskemlesine kurulabilir, yüzünde her şeyi anlamış ve kabul etmiş bir ifadeyle başını sallayarak selam verebilirdi, genç kız da ona bir törensel bira sunarak bu her şeyi anlamış ve kabul etmiş ifadeyi cevaplamış olurdu. Aklından bunlar geçerken Profesör Andersen birden koltuğa oturma ve arkasına yaslanma ihtiyacı hissetti, şakayı sonuna dek götürmeye karar verdiği takdirde bu kurgunun gerçekleşebileceğini düşünmek onu aşırı derecede etkilemişti. Tamamen hayali olan bu oyunu hayata geçireceğinden emin olmasa da böyle bir ihtimalin varlığını bilmek havanın kararmaya yüz tuttuğu bu şubat ikindisinde Profesör Andersen’in moralini yükseltmişti. Bu keyifli ruh halini kutlamak üzere akşam yemeğini dışarıda yemeye karar verdi. Gardıroptan İtalyan malı takım elbiselerinden birini çıkardı, giyindi. Yemeğini köşedeki Japon lokantasında yiyecekti. Bu lokantanın birinci katında çok şık bir suşi bar vardı.

Düşündüğünü hemen hayata geçirdi. Evden çıkıp köşeyi döndü ve Japon lokantasına girdi. Barda Japon bir barmen ya da aşçı suşileri hazırlıyor, bara dizilmiş oturan müşterilerinin önlerindeki düz tahta tepsilere teker teker koyuyordu. Profesör Andersen tezgâhta boş gördüğü yerlerden birine geçip oturdu. Suşi ve bira ısmarladı. Çok geçmeden garson kız elinde düz tahta tepsi, çubuklar ve birayla geri geldi. “Sake içsen daha iyi gider” dedi yanında oturan adam. Profesör Andersen adama cevap olarak “Haklısın galiba” dedi. Garson kıza işaret etti ve birayı küçük bir fincan sake ile değiştirmesini istedi. Sonra bir şeyler söylemek arzusuyla yanındaki adama döndü; bir Japon lokantasına ilk kez gelmediğini, suşi çeşitleri ile sakenin iyi gittiğini bildiğini, ancak zaman zaman birayı tercih ettiğini, bu-

nun da böyle bir akşam olduğunu, ne var ki sake içmesi önerilince canının gerçekten sake çektiğini ve siparişi değiştirdiğini belirtme ihtiyacı hissetmişti. Yalnız açıklamaya girişmeden önce biraz bekledi, yanındaki adamın onun garsona sake siparişi verirken bu lokantada servis edilmesi âdet olan şekilde, yani “küçük bir fincan sake” diyerek ısmarladığını duymuş olması yeterli miydi, bundan emin olmak istiyordu, yanlış anlaşılmayı düzeltmek açısından bunun yeterli olmadığına karar verince konuşmak üzere yanındaki adama döndü. Profesör Andersen tam açıklamasına başlamıştı ki birden yanındaki adamı tanıyiverdi; Kutsal Gece ismini verdiğimiz, Noel Yortusu’na girilen gece, oturduğu binanın karşı tarafındaki apartman dairesinde bir genç kadını öldürürken görmüş olduğu erkekle yan yanaydı.

Evet, Henrik Nordstrøm’ün yanında oturuyordu. Katille yüz yüzeydi şimdi. Profesör Andersen ne yapacağını bilemedi. Açıklamasına başlamıştı bir kere, sözünü bitirmemek olmazdı. Yüzüne hafif bir gülümseme ilıştirmeyi tercih etti ve bu mekânda genellikle içtiği sake yerine bu akşam niçin bira ısmarladığını anlatmaya devam etti. Yanındaki müşteri ona “sen” diye hitap ederek sake önerince doğrusu canı çekmiş, bu nedenle de garson kızıdan birayı sake ile değiştirmesini istemişti. “Doğru karar verdin” dedi Henrik Nordstrøm. “Bence suşiye daima sake eşlik etmeli.” “Her zaman değil ama,” dedi Profesör Andersen, “bazen birayı tercih ederim.” “Evet öyle tabii, bazen insan hangisiyle daha iyi gider diye bakmaksızın bütün yemek çeşitlerinin yanında bira içmek ister” dedi Henrik Nordstrøm. “Düşünüyorum da, Uzakdoğu’da yemek yerken ben de birayı tercih ediyorum.” “Sık sık mı gidersin Uzakdoğu’ya?” diye sordu Profesör Andersen. “Artık gitmiyorum” diye cevapladı Henrik Nordstrøm. “Eskiden giderdim ama şimdi gitmiyorum. Buradayım artık” dedi hafifçe omzunu silkerek.

Henrik Nordstrøm’ün önünde de aynı düz tahta tepsi vardı. Tepsinin üzerine elindeki çubuklarla çok zarif bir şekilde yediği birkaç suşi lokması diziliydi. Japon barmen ya da aşçı ilk suşi lokmasını zencefil turşusu ve yabanturpu ezmesi eşliğinde Profesör Andersen’in önündeki düz tahta tepsiye bıraktı. Profesör Andersen yemeğe başladı, ancak hem böyle ürkütücü bir ortamda, bir katilin yanında otururken lokmalarını yutmaya çalıştığı için hem de uzun alıştırmalardan sonra doğru kullanmayı biraz öğrenebildiği çubuk-

larla suşi yemeyi daha önce hiç böyle sinir bozucu ve ürkütücü bir ortamda denememiş olduğundan kuruntulu ve çekingendi. Yoğun bir şekilde önündeki suşileri yemeye odaklandı, Japon lokantalarındaki yemek adabını iyi bildiği şeklinde bir izlenim yaratmaya çalışmasına rağmen, yanındaki adamın onu inandırıcı bulmadığını dile getirecek tarzda yorumlar yapmaması Profesör Andersen'in endişelerini biraz hafifletmişti. Demek ki Henrik Nordstrøm hâlâ serbestti. Aslında bu Profesör Andersen'in bildiği bir şeydi çünkü evden sürekli onun penceresini gözetlemeye devam ediyordu. Katilin suçunu bu kadar uzun bir süre saklayabilmiş olmasına çok şaşıyordu. Maktulü, yani Bayan Nordstrøm'ü merak eden ya da bir şeylerin ters gittiğini fark eden hiçbir akrabası, arkadaşı, meslektaşı yok muydu? Profesör Andersen, Henrik Nordstrøm'ün eşine ne olduğunu soranlara hikâyeler anlatarak meseleyi geçiştirmeye devam ettiğinden emindi, kocası genç kadının onları aramaması konusunda açıklayıcı bir neden gösterdiği takdirde akrabalar ya da çalışma arkadaşları ikna olmuş ve işi kayıp ilanı vermeye götürecektik kadar ilerletmemiş olabilirlerdi. Ne var ki bu riskli bir oyundu ve Henrik Nordstrøm oyunu kaybetmeye mahkûmdu. An meselesiydi bu. Riske atılırken kendisi de bunu biliyordu. Ancak henüz hiç kimse Bayan Nordstrøm'ü –ya da ismi her neyse– merak etmemiş, böylelikle de şüphe oluşmamış, cevap gerektirecek kadar telaş ve endişe doğmamıştı henüz. İşte şimdi katil burada, semtindeki bir Japon lokantasında suşi tezgâhında oturmuş, Profesör Andersen'le yan yana suşi yiyordu. Aralarında bir sohbet ortamı oluşmuştu, konuşan da genelde Henrik Nordstrøm'dü. Profesör Andersen'in önündeki düz tahta tepsiye bırakılan her bir suşi lokmasına dair söylenecek bir sözü vardı Henrik Nordstrøm'ün, zira az önce kendisi de aynı çeşit suşiyi yemişti ve acaba Profesör Andersen bu suşinin çok iyi olduğu yolundaki görüşüne katılıyor muydu, yoksa daha iyisini tatmış mıydı? Profesör Andersen de cevaben yorumlar yapıyor ve genellikle Henrik Nordstrøm'le aynı fikirde olduğunu belirtiyordu, zaman zaman da “Kabuklu deniz ürünü olarak bu taraktan daha lezzetlisini tatmadım ben, yani en azından bu Japon lokantasında...” gibi kendi bağımsız görüşünü belirten cümleler sıkıştırıyordu araya. Profesör Andersen karşısındakinin görüşüne tam katılmadığını bu şekilde dile getirdiğinde Henrik Nordstrøm gözlerini iri iri açıyor ve haksızlığa uğramış bir hava içinde “Tabii ki bu senin görüşün,

benim görüşüm kendime ait” diyordu. Gözlerini böyle açarak haksızlığa uğramış bir hava içinde konuşması ve sonra da hiç önemsemezmiş gibi davranması, Profesör Andersen’in Uzakdoğu’yla olan bağlantısı hariç Henrik Nordstrøm’de keşfedebildiği tek özellik olmuştu. Nordstrøm Uzakdoğu konusunu bizzat kendisi açmış ve uzun uzun anlatmaya girişmişti. Profesör Andersen’in adını bile duymadığı Uzakdoğu kentlerinden söz ediyor, repliklerini Siem Reap, My Thao, Phitsamoluk gibi isimlerle çeşnilendiriyordu, kendisinin az önce yemiş olduğu ve Profesör Andersen’in de o sırada yemekte olduğu suşiye dair yorumlar yapıyor, bunların Japon lezzetlerinden farklı lezzetleri, örneğin hindistancevizi sütünü, limonotunu, Mekong Deltası’nın iç bölgelerinde yaşayan balıkların tadını çağrıştırdığını söylüyordu. “Japonya’da suşi çok başkadır.” “Öyle mi, sık sık gider misin Japonya’ya?” diye sordu Profesör Andersen. “Hayır, hiç gitmedim, ne var ki Kuala Lumpur’da ikram edilen suşinin burada verilen suşiyle alakası yoktur, böyle olması da normal tabii.” “Öyledir tabii,” dedi Profesör Andersen, “ancak New York’ta yapılan suşi buradakinden çok farklı değil” diye de ekledi. “Tabii uskumru ve morina balığı kullanımı hariç.” “Ben New York’a hiç gitmedim” dedi Henrik Nordstrøm. “Aslında Vietnam ve Çin mutfağını daha çok seviyorum, ne var ki Norveç’te, hatta tüm Avrupa’da bu mutfakların iyilerine rastlamak çok zor” dedi ve ekledi, “Tek ortak yan yalnızca isimleri, buna sahtekârlık derim ben.” “Ben Japonya’ya gittim,” dedi Profesör Andersen, “Ibsen üzerine bir seminere katıldım. Beijing’de de bulundum, Ibsen üzerine bir seminerde; edebiyat profesörüyüm ben.” “Öyle mi!” dedi Henrik Nordstrøm. “Çubukları tutuş şeklinize bakınca buna inanamıyor insan.” “Benim için bu kadarı da yeterli” dedi Profesör Andersen biraz bozularak. “Çubukları amaçlarına uygun bir şekilde kullanabiliyorum, Japon veya Çin asıllıymışım gibi davranmaya gerek duymuyorum.” Henrik Nordstrøm hemen konuyu değiştirdi. Uzakdoğu’nun kendisine ne kadar cazip geldiğini anlatmaya başladı. “Bir kez Uzakdoğu’nun cazibesine kapılmayagörsün, insanın kimliği değişir.” Uzakdoğu’yla ticari ilişkiler içindeydi. Oraya buraya gidip geliyordu. Uzakdoğu’da ticaret yapan Norveç şirketleriyle bağlantısı vardı. Hangi şirketler? Biraz durakladı. “Aralarında Statoil’in de bulunduğu bazı şirketler.” “Demek petrol işindesin?” diye sordu Profesör Andersen. “Yok, tam öyle sayılmaz. Farklı şeylerle

meşgul oluyorum. Bir tür tedarikçilik yapıyorum.” “Netür mallar tedarik ediyorsun?” “Çeşit çeşit. Statoil’in ihtiyaç duyduğu mallar. Statoil ile diğer tedarikçiler arasında irtibat kuruyorum” dedi Henrik Nordstrøm. “Kendi başıma değil, oradaki bazı Amerikalılarla işbirliği içindeyim. Bazı Almanlarla da bağlantım oldu.” “Nerede?” “Vietnam” dedi Henrik Nordstrøm. İş konuşmak yerine çamurdan bahsetmek istiyordu. Mekong Nehri’nin sarı çamurundan. Mekong Nehri’ndeki tekne gezilerinden. Mekong üzerinde batan güneşten. “İnsan Uzakdoğu’da değişiyor, farklı biri oluyor. Anlaşılmaz, mistik bir yanı yok bunun, öyle oluyor sadece. Yakında yine gideceğim oralara.” “Nereye?” “Kamboçya’ya, Kampuçea da denir, her şey orada cereyan ediyor, tabii insanın gerekli bağlantıları varsa. Benim elimden her iş gelir” diye ekledi. “Aslında elektrikçiyim. Elektrik tesisatçısı.”

Henrik Nordstrøm yemeğini bitirmişti. Hesabı istedi ve ödedi ama hâlâ yerinden kıpırdamıyordu. Profesör Andersen’in yanında oturmaya devam ediyor ve onun yediği suşi üzerine yorumlar yapıyordu. Uzakdoğu’yu ve Uzakdoğu ile olan ilişkisini anlatıyordu. Profesör Andersen önündeki son suşi lokmasını da ağzına attıktan sonra kahve söyledi. Kahvesi geldi, içti, Henrik Nordstrøm hâlâ yanında oturuyor ve gitmeye yeltenmiyordu. Profesör Andersen kahvesini içerken Henrik Nordstrøm hiç konuşmadan oturdu. Dosdoğru karşıya bakıyor, muhtemelen kendi kendine bir şeyler düşünüyor ve lokantanın civardaki büyükelçilik nedeniyle çoğunluğu diplomat olan Japon müşterilerini belli etmeden süzüyordu. Profesör Andersen kahvesini bitirir bitirmez hesabı istedi, ödedi ve gitmek üzere kalktı. Onunla birlikte Henrik Nordstrøm de gitmeye davrandı. İkisi birlikte paltolarını almak üzere askılığa yöneldiler. Sokağa, karanlık kış akşamına adımlarını atar atmaz Henrik Nordstrøm sağ elini uzattı ve kendini tanıttı. “Henrik Nordstrøm.” Profesör Andersen de sağ elini uzattı ve karşısındakini aynı biçimde selamladı. “Pål Andersen. Çok güzel bir akşam yemeği idi.” Henrik Nordstrøm başını evet anlamında salladı. “Ama yine de hakiki bir Çin ya da Vietnam lokantasının varlığını özleyorum bu kentte” dedi. Profesör Andersen başıyla onayladı ve birlikte eve doğru yürümeye başladılar. Köşeyi döndüklerinde Profesör Andersen’in (ve Henrik Nordstrøm’ün) oturduğu caddeye gelmişlerdi. Profesör Andersen apartman giriş kapısının önünde durdu, cebinden anahtarlı-

ğını çıkardı ve anahtarını buldu. Tüm bedeninde yoğun bir gerilim hissediyordu. Artık bir karar verme zamanı gelmişti. Hemen, şimdi. Bu genç adam farkında olmadan yanına oturduğundan bu yana ona askıntı olmamış mıydı? Artık kaçıışı yoktu. Bu nedenle onu evine, bir kadeh bir şey içmeye davet etti. Henrik Nordstrøm gözlerini iri iri açtı, önce dostça sonra da alaycı bir şekilde bakarak “Teşekkür ederim, memnun olurum” dedi. Profesör Andersen apartmanın giriş kapısını açtı, birlikte merdivenlerden çıktılar. Daire kapısından içeri, antreye girdiler. Profesör Andersen konuğunu çalışma odasına buyur etti, aynı anda da yemek odasının kapısını kapattı. Henrik Nordstrøm’ü kanepeye oturttu. Sonra mutfağa viski, soda ve buz getirmeye gitti. Henrik Nordstrøm “Yahu ne çok kitap var burada” diye karşıladı odaya dönen Profesör Andersen’i. “Bunların hepsini okudun mu sen?” “Çoğunu” diye cevapladı Profesör Andersen. “Bütün okuduklarını hatırlıyor musun?” “Evet, çoğunu” diye cevap verdi Profesör Andersen. Henrik Nordstrøm şaşırarak, “Bunların hepsi kafanın içinde mi senin?” diye sordu ve odanın duvarlarını kaplayan kitap raflarını işaret etti. Profesör Andersen başını evet anlamında salladı. İki bardağa viski, soda ve buz doldurdu. Bardağı uzattığında Henrik Nordstrøm yalnızca soda almak istediğini söyledi. “Ah, viski içmek isteyeceğini sanmıştım” dedi Profesör Andersen özür dilercesine. “Viski hem içerim hem içmem” diye cevap verdi Henrik Nordstrøm. “Her şey zamanı ve yerine bağlı.” “Evet, tabii de, az önce sake içtiğini gördüğüm için...” dedi Profesör Andersen keyifsizce. “Evet ama o, o zamandı” dedi Henrik Nordstrøm. “Şimdi soda istiyorum sadece.” “A elbette” dedi Profesör Andersen. Gidip Henrik Nordstrøm’e bir bardak daha getirdi, bardağı soda ve buzla doldurdu. Canı sıkılmıştı. Kendisinin iki bardak viski-soda hazırladığını gören Henrik Nordstrøm sadece soda içmek istediğini niçin o anda söylememiş, içkinin ikram edilmesini beklemişti? Niçin kendisi hesabı ödedikten sonra kalkıp gitmemiş ve Profesör Andersen’in yemeği bitirip hesabı ödemesini beklemişti? Profesör Andersen doğrudan konuya girmeye karar verdi. Henrik Nordstrøm’e kendinden söz etmeye başladı. On yıldır bu apartman dairesinde oturuyordu. Ondan önce on beş yıl süren bir evlilik hayatı olmuştu. Hem genel olarak hem de bu adamın önünde evliliğinden bahsetmekten pek hoşlanmasa da biraz ayrıntılara girdi. Artık kendisiyle aynı soyadını taşımayan eski eşi Beate’nin de bu

kentte yaşadığını, şimdiki isminin Beate Beck olduğunu, son on yıldır hiç görüşmediklerini, çocukları olmadığından bir araya gelmeleri için sebep de bulunmadığını, şu ana kadar rastlantısal olarak bile birbirlerini görmediklerini anlattı. Henrik Nordstrøm'e kendi deneyimleriyle evliliğe aşına olup olmadığını sordu. "Evet, aynen senin gibi bir deneyimim oldu Pål" dedi. Boşanmıştı, ayrılalı iki yıl olmuşsa da eski eşini artık hiç görmüyordu. Onun eşi de evlenince aldığı Nordstrøm soyadını kullanmıyor, başka bir soyadı taşıyordu şimdi. Kadının soyadını ve Hammerfest'te yaşadığını söyledi, Profesör Andersen soyadını aklına kaydetti. İçkisini bitirdi, sonra Henrik Nordstrøm için hazırlamış olduğu içkiye geçti, konuğu ise sodasını yudumluyordu. Bu genç adamın dış görünüşünde kolayca okuyamadığı bir şey vardı. Otuz yaşlarında olduğu kesindi ama tam bilemiyordu. Otuzun altında, mesela yirmi sekizdir diye de tahmin edebiliyordu, ancak biraz düşününce yirmi sekiz olamayacağına, otuzun üzerinde olacağına hükmetti. Otuz ikidir diye düşündü, bu açıdan baktı, yok bu da uymuyordu, otuz iki olamazdı, daha gençti. Otuz iki yaşlı, yirmi sekiz çok genç geldiğine göre tam otuz diyebilirdi, ancak yüzüne bakınca bunun da tam tutmadığını anladı, ya daha yaşlı ya da daha genç olmalıydı, tam karar veremiyorum diye düşündü, bu tahmin ettiklerimden ya biri ya öbürüdür ama hangi yaşı tahmin etsem yüzüne bakınca bunun böyle olmadığını görebiliyorum. Henrik Nordstrøm yine Uzakdoğu'dan söz etmeye başlamıştı. Bu ülkede Uzakdoğu'da neler olup bittiğini bilen kimse yok, diyordu, en çok bildiğini zannedenler bile çok azını bilebiliyorlar. Zamanı önce ve sonra diye ayıracak çizgiye geldik, bir çağ atlaması sürecindeyiz. Uzakdoğu'da müthiş bir hareketlilik var. Her şey değişecek. Doğu Batı olacak, Batı Doğu olacak ve bu ikisi asla bir araya gelemeyecek. Milyarlarca insan. Milyarlarca kişi Doğu'da Batılı olacak. Her bir Çinli sabah kahvaltısında yumurta yiyecek olduğu takdirde bu dünya batır. Bu kadar basit. Yani bildiğimiz dünya. Yakında bir şeyler olacak. "Bu gerçekleştiğinde şu kitapların sana söyleyeceği bir şey kalmayacak artık" dedi ve Profesör Andersen'in çalışma odasının duvarlarını kaplayan kitap raflarını işaret etti. "Ve bütün bunları kafasının içinde tutan sen" diye devam etti. "Zavallı sen!" Başını umutsuzca salladı. Profesör Andersen olaylar nasıl gelişirse gelişsin bütün bu kitapları aklında tutuyor olmasının bir dezavantaj değil avantaj olduğunu söyleme ihtiyacı

duydu, sonra biraz düşündü ve “Kim bilir, belki de günün birinde çok az kişiye nasip olacak bir mutluluk yaşatır bu bana” diye bitirdi sözünü. Bu sözler üzerine Henrik Nordstrøm gözlerini iri iri açtı ve kendini ele vermeyen genç yüzüyle Profesör Andersen’i süzdü. “Eh, elbette, herkes istediği şeye inanmakta serbest” dedi ve bir süre düşündükten sonra ekledi, “Ama ben seninle konuşmaktan zevk alıyorum”, bardağındaki sodayı bitirdi ve ayağa kalktı. “İçki” için teşekkür etti ve gitmek zorunda olduğunu söyledi. Bir randevusu vardı. Profesör Andersen de ayağa kalktı ve konuğu geçirmek üzere kapıya yöneldi. Henrik Nordstrøm tam ev sahibinin açıp yol vermek üzere tuttuğu kapıdan çıkarken Profesör Andersen’e dönerek, gelecek çarşamba için bir programı olup olmadığını sordu. Programı yoksa onu Bjerkebanen’e, hipodroma davet edecekti. Henrik Nordstrøm’ün üç arkadaşıyla ortaklaşa sahip oldukları bir yarış atı vardı. Gelecek çarşamba hayatının ilk koşusuna katılacak üç yaşında bir cins attı bu. Profesör Andersen’in şaşkınlıktan dili tutulmuştu. Ne cevap vereceğini bilemiyordu. Gelecek çarşamba akşamüzeri müsait olup olmadığını bilmediğini söyledi. Bir randevusu olduğunu sanmıyordu, ancak görevi icabı her an yapması gereken ve ihmal edemeyeceği bir şeyler çıkabilirdi. “Tamam o zaman, anlaştık” dedi Henrik Nordstrøm. “Çarşamba akşamı saat beşte gelirim sana, müsaitsen birlikte gideriz.” Profesör Andersen anlaştık dedi ve ayrıldılar.

Daha Henrik Nordstrøm apartman kapısından çıkmadan Profesör Andersen yemek odasının kapısını açıp salona yöneldi ve perdenin arkasındaki yerini aldı. Henrik Nordstrøm’ün caddeden karşıya geçerek kendi apartmanının giriş kapısı önüne gelmesini, kapıyı açıp merdivenlere doğru gözden kaybolmasını izledi. “Bak sen, anlaşılmaya vardık ha!” diye çıkıştı kendi kendine. Bir süre daha pencereden bakarak Henrik Nordstrøm’ün apartmanının zilini çalan başka biri var mıdır diye takip etti. Böyle bir şey olmadı ancak Henrik Nordstrøm bir süre sonra yeniden apartmanın dış kapısında belirdi, park etmiş aracına doğru yürüdü, binip hareket etti. Profesör Andersen saatine baktı. Dokuzu çeyrek geçiyordu. Acaba Hammerfest’e telefon etmek için vakit geç miydi? Hayır. Profesör Andersen Bilinmeyen Numaralar’ı aradı ve Henrik Nordstrøm’ün eski eşinin şimdiki soyadı olarak belirttiği soyadını taşıyan kişinin telefon numarasını istedi, aldı. Verilen numaraya telefon etti,

telefona bir kadın cevap verdi. Karşısına çıkan kişiye o isimde olup olmadığını sordu, telefonun öbür ucundaki kadın evet cevabı verince Profesör Andersen telefonu kapattı. Teyit almıştı işte, ama buna hiç sevinmedi.

Çünkü başlangıç noktamıza geri döndük ve Profesör Andersen tehlikede. Üzerinde İtalyan malı takım elbise, öylece durmuş, az önce istediği teyidi aldıktan sonra yerine koyduğu telefon ahizesine bakıyor. Noel Yortusu'na girilen gece, oturduğu evin karşısındaki apartman dairesinde Henrik Nordstrøm tarafından öldürüldüğünü gördüğü genç kadının Henrik Nordstrøm'ün eşi değil, yabancı bir kadın olduğu anlaşıldı. Bu, kayıp olduğu bildirilmemiş ve muhtemelen bulunduğu takdirde Henrik Nordstrøm'le arasında bir bağ kurulamayacak bir kadın. Tabii bulunursa. Profesör Andersen telefonun durduğu antrede kalakaldı, derin düşüncelere dalmıştı. Kendi düşüncelerinin ağırlığı altında yıkılmıştı adeta. Şimdi çıkış noktasına geri dönmüş bulunuyordu ve oraya dönmek yeni yılın ilk günlerinde yaşadıklarından da kötüydü. Profesör Andersen işte o dakikadan başlayarak bir sonraki çarşamba günü katilin kapısını çalmasına kadar cereyan eden olayları sanki bir sis perdesinin gerisinden seyrediyormuş gibi yaşadı. Kendisini öylesine hasta hissetti ki ertesi sabah üniversiteye telefon edip bir haftalığına görevinden affını rica etti. Sonra da bir doktora gitti, hekim olarak Bernt Halvorsen'i değil, daha önce de gitmiş olduğu başka bir doktoru seçmişti, on dört günlük bir rapor aldı. Sürmenaj tanısıyla. Raporunu derhal üniversiteye postaladı. Kendisini gerçekten de çok kötü hissediyordu, başı ağrıyor, gözlerinin önünde benekler uçuşuyordu, sürekli bir bulantısı vardı. Pijamalarını giyip yatağa girdiyse de hareketsiz kalmaktan sıkıldı, kalktı, üzerine ropdöşambrını geçirdi, evin içinde bir odadan diğerine dolaşmaya başladı. O gün, ertesi gün, daha ertesi gün. Bir yandan da kara kara düşünüyordu. Çarşamba gününü bekliyordu. Ne yapacağını bilmez bir haldeydi. Profesör Andersen Henrik Nordstrøm'ün eşini öldürdüğüne inanmış ya da öyle olduğuna kendini ikna etmiş ve katilin etrafındaki çemberin giderek daraldığını, ağa düşmesinin an meselesi olduğunu zannetmişti, böyle düşününce de biraz sakinleşmiş, cinayeti gördüğü geceden o güne dek geçen iki ay içinde normale yakın bir hayat yaşayabilmişti. Bu onu bir çeşit gözlemci konumuna getirmişti. İlkel bir merakla caddenin karşı tarafındaki daireyi

ve dairenin sakinini göz takibine almıştı da denebilir. Adamın kaderinin pençesine düşeceği anı kaçırmamak için pencereden zaman zaman bakmaktaydı. Ne var ki şimdi çıkış noktasına geri dönmüştü. Katil ve cinayeti gören tanık. Gördüğü cinayeti ihbar etmeyen ve Henrik Nordström'ün kaderin pençesine düşmeden serbestçe dolaşmasına neden olan tanık. Çarşamba günü katil, Profesör Andersen'in kapısını çalacaktı, katilin atının ilk koşusunu seyretmek üzere birlikte hipodroma gitmek için sözleşmişlerdi. "Onu ihbar etmeliydim" diye söylendi kendi kendine. "Başka bir şey için olmasa bile sadece o gece o evde neler cereyan ettiğini anlamış olmak için. Kimdi Noel Yortusu'na girilen gece pencerede gördüğüm kadın? Şimdi ölmüş olan. Adam kadını niçin öldürdü? Cese-di ne yaptı? Niçin kadını arayıp soran yok? Yani içimden giyinip Majorstua Emniyet Merkezi'ne gitmek geliyor şimdi, sırf bu muammayı çözmek için." Bu düşünce Profesör Andersen'i canlandırmıştı, ta ki bunun ancak kısa bir süreliğine avunmasını sağlayacak bir fikir jimnastiği olduğunu ve gerçekte bunu yapamayacağını anlayana dek. Her ne kadar Noel Yortusu'na girilen gece cinayetin işlendiğini görür görmez haber vermediğine şimdi pişman olduğunu söylese de, görünen oydu ki o durumu (ahizeyi kaldırıp, onu o güne dek çektiği tüm dertlerden ve şu anda daha da artmış olan sıkıntılarından kurtaracak eylemi gerçekleştirmeden, yani telefon numarasını çevirmeden yerine koymasını) gözünde canlandırdığında hissettiği üzüntüye rağmen, polise ihbar etme meselesi yeniden gündeme geldiğinde yine o ilk seferdeki gibi kilitlenip kalmıştı. Adamı ihbar etmek o zaman da imkânsızdı, şimdi de –özellikle de tanıştıktan sonra– imkânsızdı. "Katil ortadan kaybolacak endişesiyle alelacele Trondheim'den geri göndüm. Aman Tanrım! En azından bunu bir daha yapmak istemem" diye söylendi. "Yapmak istemez misin?" diye ekledi. "Bundan emin misin?" Aşağılayıcı bir ses tonuyla düşünürken buldu kendini. "Niçin böyle yaptığını bilmediğini söylemiştin, eğer niçin yaptığını bilmiyorsa bir daha yapmayacağından nasıl emin olabilirsin? E, yeter artık, yeter, dur biraz!" Üşümek için pijamalarının üzerine belini kuşakla sıktığı bir ropdöşambr giymiş halde evin içinde dolaşıyordu. Sıcakladığını hissettikçe kuşağı çözüyor, ropdöşambrın önünü açıyordu. "Ancak," diye düşündü, "onu ihbar etmemem tek bir varsayıma dayanıyor, bunu belirtelim öncelikle. Ben cinayetin plan-

lı olmadığını, haksız tahrik sonucu, öfke anında, umutsuzluğa kapılmış bir ruh hali içinde işlendiğini varsayıyorum. Eğer zevk için, cinsel dürtülerden hareketle işlenmiş veya planlanmış bir cinayet olduğuna kanaat getirseydim ihbar etmekte bir an bile tereddüt etmezdim. Hayır, hayır,” dedi ve bir an bocalayarak devam etti, “planlanmış cinayeti ihbar etmezdim. Gerçek bu” dedi usulca. “Sahtekârlık etmeyeyim. Ancak zevk için, cinsel dürtülerden hareketle işlenmiş cinayeti haber verirdim. Peki ama ne tür bir cinayet olduğunu nasıl bilebilirdim ki?” diye söylendi. “Ben yalnızca kadının boğazının sıkıldığını gördüm, hepsi bu. Aşırı duygulara kapılmak suretiyle, kör eden bir öfke sonucunda, yani gözü başka hiçbir şey görmeden işlendiğini varsaydım. O nedenle de adamı ihbar edemezdim. Bende o yürek yoktu. Ne yüreği?” diye kendi sözünü kesti. “Yürek mi diyorsun! Yok canım, beyin. Bilinç! Adaletin tecelli edebilmesi yolunda konuya müdahale eden kişi olmayı göze alamadım, çünkü adamın kendi davranışından dolayı dehşete kapılmış olduğunu varsaydım ve onun çektiği ıstırapı artırmak istemedim, hatta mümkün olsa azaltmak isterdim. Aslında o genç kadını öldürmek istememişti. Cinayet, duygularına hâkim olamayan biri tarafından işlenmişti. Bunu yapan pekâlâ ben de olabilirdim. Öyle mi diyorsun?” diye araya girdi yine alaycı bir tavırla. “Az önce planlanmış bir cinayet olduğunu bilsem ihbar etmezdim diyen sen değil misin? O zaman o planlayan da olabilir miydin sen? Hayır, hayır,” diye cevap verdi, “ben gözümü kırpmadan birini öldürmeyi planlayamazdım. Ne var ki bunu yapana acıyorum. Gaddarca bir eylem, taammüden işlenmiş suç, hem de hesaplı kitaplı yapılmış bir şey; o adamın yerinde olmanın düşüncesine bile tahammül edilemez. İşte bu nedenle serbest kalsın istiyorum, buralardan uzaklaşsın, mümkünse her şeyi unutsun, evet evet böyle olsun istiyorum, en azından onun yakalanmasına katkıda bulunmak istemiyorum. Peki ama zevk için, cinsel dürtülerden hareketle cinayet işleyen birine niye ayrıcalık tanıyorsun, değerli dostum Pål Andersen?” diye sordu kılı kırk yararcasına. “Çünkü zevk için, cinsel dürtülerden hareketle cinayet işleyen biri tehlikelidir, aynı şeyi tekrar yapabilir. Yani,” dedi Profesör Andersen muzaffer bir havayla, “yani demek istiyorsun ki bir cinayeti planlayan ve öldürdüğü –daha da fenası öldüreceği– kişiye hiç acımaksızın, gözünü kırpmadan bunu ifa eden kişi tehlikeli değildir. Eh yani!” diye ekledi.

“Eh yani” diye kendisini taklit etti Profesör Andersen. “Ancak şu da bir gerçektir ki, planlanmış cinayet katilin bakış açısından ele alınacak olursa çözülmesi gereken ama çözüm bulunamayan bir sorunu çözmek üzere gerçekleştirilmiş, bir defaya mahsus bir eylemdir, istatistiksel açıdan bir insanın çözülemeyecek bir sorunla hayatı boyunca birçok defa karşılaşp onu bu şekilde çözmek durumunda kalması olası değildir. Ancak zevk için, cinsel dürtülerden hareketle cinayet işleyen katil öldürmeyi sevdiği için bunu yapmaktadır ve karşısına öldürebileceği kişiler çıktıkça bu eylemini tekrarlayacaktır. Bu nedenle polise ihbar edilerek zararsız hale getirilmelidir. Ah, daha fazla tahammül edemeyeceğim, meseleyi neresinden ele alırsam alayım bir şeyler yanlış oluyor. Tek istediğim adamın serbest kalması, en azından benim elimden kurtulması. Ya da tam tersi” diye düşündü. Ansızın “Ben ondan kurtulmalıyım” düşüncesi belirdi aklında. “Yok canım, yok, o anlamda demedim” diye ekledi hemen, neredeyse gülmek üzereydi. Böyle düşünüyor olmak ona pek eğlenceli gelmişti, kendine engel olamayıp tekrarladı, “Ben ondan kurtulmalıyım.” Profesör Andersen gülmesini engellemeye çalışıyordu. “Yani o anlamda değil” diye tekrarladı, bu kez gerçekten gülme tutmuştu. Kahkahalarını zapt edemiyordu artık, derken öksürmeye başladı. Bir yandan gülüyor, bir yandan öksürüyordu, öksürük ve gülme krizine kısacık bir ara verdiğinde aklından şunu geçirdi: “Marazi espri anlayışı diye buna derim.” Bunu düşünürken yeni bir kahkaha krizi tuttu, gülmekten iki büküm bir vaziyette, üzerinde pijamaları ve ropdöşambırı, evin içinde odadan odaya dolaşmaya başladı. Ayakları çıplak değildi, bu kadar derdin arasında bir de gribe yakalanmak istemediğinden ayağına çorap giymişti. Öte yandan Profesör Andersen hasta olduğu günlerin dışında pijama giymezdi ama şimdi yatmaktan sıkılıp ayağa kalkıp dolaşsa da hastaydı işte. Profesör Andersen’in yalnızca bir pijama takımı vardı, onu da çok yıllar önce merhum annesi hediye etmişti, bu pijamalar fazla kullanılmış sayılmazdı çünkü Profesör Andersen kolay kolay hastalanmazdı. Ne yapacağını kestiremeden odadan odaya dolaşıyordu. Çalışma odasının duvarlarını boydan boya kaplayan kitap raflarındaki kitaplara bakıyordu. Kahkaha fırtınasının yatışmasının ardından Profesör Andersen’in yüzü bembeyaz olmuş, içini bir sıkıntı kaplamıştı, zira bu halini sinir krizinin eşiğindeki bir adamın duygularının ifadesi olarak görüyordu.

Ne kadar çok kitap okumuştı büyük çatışmalara dair, zorluklarla karşı karşıya gelen, kendini bir yol ayrımında bulan ve bir seçim yapmak zorunda bırakılan erkeklere dair; kitaplığının raflarındaki metrelerce kitap bu gibi konuları ele alıyordu, ne var ki bunların Profesör Andersen'e hiçbir yararı dokunmuyordu şimdi. "Ah, hiçbir şey öğrenmemişim" diye içini çekti, zira öğrenilecek bir şey yoktu. "Bütün bu kitaplar kafamın içinde benim' demiştim tüm bu dertlerin kaynağı olan adama, elbette onun bu sözlerini harfi harfine doğru kabul edemem. Harfi harfine kabul edecek olsam bu evde tek bir dolap açamazdım ki içinden geçmişe ait iskeletler, geçmiş günahlar dökülmesin, ama öyle değil, bunu kanıtlayabilirim, gidip bir dolap açmak yeterli bunu kanıtlamaya" diye düşündü. "Aman, yapma sakın," diye ekledi, "şimdi olmaz, hele içinde bulunduğun bu durumda."

Profesör Andersen sabahtan akşama dek evin içinde dolaştı durdu. Öğle saatlerinde yatıyor, yatakta yarı uyur yarı uyanık halde birkaç saat geçiriyordu. Geceleri de durum aynıydı. Çok huzursuz uyuyordu, rüyaları kafasının içinde dönüp duran ve bir türlü açıklığa kavuşturulamayan düşüncelere dönüşmüştü. Yine de evin içinde dolaşıp durur ve vakit geçsin diye yemek yapmak, yemek yemek, bulaşıkları yıkamak, etrafı toplayıp elektrik süpürgesiyle temizlemek gibi günlük rutin işlerle uğraşırken kendini gayet iyi odaklanmış hissediyordu. Hatta gün içinde dinlenmek üzere yatacağını bile bile yatağını sabahtan toplamayı ihmal etmiyordu. Zihnini son derece açık hissetmesine rağmen ne yapacağını bir türlü kestiremiyordu. Cinayet işlediğine bizzat tanık olmasına karşın Henrik Nordstrøm'ü niçin ihbar edemediğini anlayamıyordu. Olaydan hemen sonra ihbar edemediğini biliyordu ama şimdi, yani bunu yapmamasının kendi bedeninde ve zihninde nasıl sonuçlara yol açtığını bile bile ihbar etmemesini hiç aklı almıyordu. İhmal-den doğan günahın savunulacak bir yanı yoktu. Bütün uygarlıklar böyle bir eylemin savunulamayacağı prensibi üzerine kurulmuştur. Bu ilke kayıtsız şartsız geçerlidir. Her türlü koşullar altında. İhbar etmediği için katille birlikte kendisi de toplum dışına itilmişti. O kendi dışına da itilmiş biriydi aynı zamanda, katille birlikte. Ve bunu tamamen hak ediyordu. Bütün bunların gerisinde Tanrı vardı. Bu apaçık temel dayanağı çiğnemenin son gerekçesi bir tabuydu, hiçbir canlının gerekçe olarak gösteremeyeceği, dokunamayacağı

ve hafızadan silemeyeceği bir tabu. Profesör Andersen dindar bir insan değildi, bu tarz düşüncelere çok uzaktı, ne var ki başına ne gibi dertler açtığını ve istese de bunlardan bir türlü kurtulamadığını aklına getirdikçe kendine şöyle çıkışmaktan başka bir şey gelmedi elinden: “Kimsenin sadece kendine ait bir tanrısı olamaz. Tanrıtanımlar dahil.” Bunu düşünmek onu ürkütmüş, sarsmıştı. Ancak bunun kerameti kendinden menkul bir düşünce olduğunu kabul etmekten başka çaresi olmadığını anladı.

Bu fikir ansızın ve kendiliğinden aklına düşmüştü, günün ortasında, üzerinde pijamaları ve ropdöşambriyle evin içinde odadan odaya dolaşırken dalmış olduğu derin düşüncelerden fırlayıp çıkmış bir durugörü gibi adeta. İçindeki bir ses haykırmıştı bunu ve Profesör Andersen hem şaşırmış hem de içi endişeyle daralmıştı. Kendini pek rahat hissetmediği ve sevmediği bir düşünce silsilesinde ilk kez kayboluşu değildi bu. Katil hayatına girdiğinden bu yana garip soyutlamalara takılır olmuştu, bunlardan kurtulamıyor, kurtulamadıkça da içi bulanıyordu. Örneğin üzerinde defalarca düşünüp Henrik Nordström’ün “kadim bir suç” işlediğine hükmettikten sonra gözlerini kol saatine dikmekten kendini alamıyor ve çok eski zamanlara ait, ilk, kadim anlamına gelen “ur” ön eki ile, kola takılan, tik taklarıyla zamanı gösteren araç olan “armbandsur” arasında bir bağlantı kurulup kurulamayacağını anlamaya çalışıyordu. Bir bağlantı varsa bile bu Profesör Andersen için ilginç olmaktan çok uzaktı, tam tersine itici geliyordu ona, çünkü böyle bir tasavvurun istilasına uğrayan bizzat kendisiydi. Bilincinde spekülatif fikirlere karşı oluşmuş bu direnç Profesör Andersen’e yirmili yaşlardan itibaren metafizik ve dini düşüncelere karşı bir bağışıklık kazandırmıştı. Başkaları tarafından dile getirilen metafizik düşünceleri ilgiyle dinlese de bu tür fikirler kafasında bizzat kendisi tarafından oluşturulduğunda bu durumu çok itici bulurdu. Ancak bu kez öyle olmadı, her zaman yaptığı gibi bu düşünceyi aklından kovmadı ve bilincindeki bir gerçek olarak kabul edip üzerinde düşünmeyi seçti. Telefonun ahizesini ilk kez kaldırıp tekrar yerine koyduğu günden bu yana geçen aylar boyunca, tanık olduğu cinayetin katili Henrik Nordström’ü ihbar etmemiş olduğu düşüncesi ona rahat huzur vermemişti, sonrasında giderek toplumun talebinin nefesini ensesinde hissetmeye başlamış, toplumun Profesör Pål Andersen gibi sadakatsiz bir hizmetkârın üzerinde bile ne denli etkili oldu-

ğunun farkına varmıştı, ne yaptığını, daha doğrusu ne yapmadığını düşünmenin neden olduğu baş dönmesine katille yüz yüze gelmesi ve ondan kurtulamaması da eklenince Profesör Andersen kendi özüne dönerek öfkeyle çıkmış ve şöyle seslenmişti: “Kimsenin sadece kendine ait bir tanrısı olamaz. Tanrıtanımazlar dahil!” Kendi içinde kopan bu feryadı Profesör Andersen o an öylesine apaçık bir doğru olarak gördü ki bu durum onu feci şekilde sarstı, zihninde ansızın ve kendiliğinden belirip birden kendi eseri oluveren bu konuşma biçimi keyfini kaçırmış, içini daraltmıştı.

Böylelikle Profesör Andersen Tanrı'yı kabul etmiş oluyordu, Tanrı'nın varlığını değilse bile kavram olarak Tanrı'yı kabul etmişti, Tanrı'yı toplumsalın ötesine geçen, ancak önünde sonunda Profesör Andersen'e “ihmalden doğan günahı” nedeniyle girdiği çıkmazla ilgili ilahi bir emir verecek bir zorunluluk olarak tanımıştı. En derin anlamıyla, en aşırı uçta ve Profesör Andersen'in dilinde Tanrı zuhur ediyordu. Bunu böylece belirtmeliydi. Profesör Andersen başına gelenlerin tamamen bilincindeydi. Dudaklarından kendiliğinden dökölüveren sözcükler nedeniyle canı çok sıkılmasına karşın bu idrak Profesör Andersen'in şimdiye dek yaşadığı hayatı temelinden değiştireceği anlamına gelmiyordu. Kafasında beliren kerameti kendinden menkul düşünce diz çöküp dua etme, davranışlarda sahte bir nezaket, mümin bir adam imajı, hayatı ve nimetlerini reddetme, uysalca boyun eğme gibi şeyleri şart koşmuyordu, yapılması gereken, varoluşun ilahi boyutu karşısında saygı ve huşu duymak ve bunun yanı sıra çok kısa bir süre önce varlığını kabul ettiği “ilahi emir”e karşı görevini yerine getirmektir. Profesör Andersen bu kerameti kendinden menkul düşüncenin çok rahatlatıcı olduğunu da kabul ediyordu, zira düşünme biçimine ilahi bir boyut katmak bilince kısıtlayıcı değil tersine genişletici etki ediyor olmalıydı. Bütün bunları çabucak kavramıştı ama yine de kara kara düşünen ve azap çeken ruhunda ansızın beliriveren fikrin tam ve kesin karşılığı olarak dudaklarından kendiliğinden dökölüveren sözcükler nedeniyle keyfi kaçmıştı. Tanrı'nın zorunluluğuna dair derinden kavrayışa vardığı için ve peşine düşmediği halde bu kavrayışa erişebildiği için mutlu olacağına tam aksine ruhu endişeyle daralmıştı. Zira hiç hak etmediği halde Tanrı'nın zorunluluğuna dair derinden kavrayışa varması “ilahi emir”e uymayı zorunlu kılıyordu ki Profesör Andersen bunu yapamayacaktı. Çünkü bu, Majorstua

Emniyet Merkezi'ne gidip iki ay önce tanık olduğu cinayeti ve katil Henrik Nordstrøm'ü ihbar etmeyi gerektiriyordu. Profesör Andersen bunu yapamıyordu. Yapamama nedeni Majorstua Emniyet Merkezi'ne gidip geçen yıl Noel Gecesi evinin penceresinden bir cinayete tanıklık ettiğini, katilin isminin Henrik Nordstrøm, maktulün ise sarışın genç bir kadın olduğunu söylemeyi utanç verici bulması değildi (evet, aslında utanç vericiydi de, çünkü ortada cinayetin ne izi vardı ne de ceset, eşkali verilen kadına dair kayıp ilanı da bulunmuyordu). Her şeye rağmen Profesör Andersen bu duruma, yani Henrik Nordstrøm'ün salıverilmesine, kendisinin asılsız ihbarcı konumuna düşmesine ve her ikisinin de emniyet teşkilatı nezdinde “şüpheli kişiler” olmasına katlanabilirdi. Hiç değilse ihbarda bulunarak “ilahi emir”e uymuş, bu yolla da kendi kendine söylediklerini anladığını teyit etmiş olacaktı. Ancak katili ihbar edemezdi. Profesör Andersen için bu imkânsızdı. Asla söz konusu olamazdı. İlahi emir bile olsa mümkün değildi bu. İşte bu yüzden de eriştiği derinden kavrayışın hiçbir yararı olmayacaktı, bu acayip ve hak edilmemiş lütuf tamamen boşa gidecekti, mesele bu şekilde yorumlanabilirdi ve Profesör Andersen de bu yorumu uzak değildi, zira kendine yönelik sarf etmiş olduğu şaşırtıcı sözleri –her ne kadar bunun sonucunda ruhu endişeyle daralmış olsa da– huşuyla karşılamıştı, ancak onu bunaltan şey ansızın ve kendiliğinden söyleyiverdiği sözcüklerin bu sözlere değer verme kapasitesi olmayan ve son tahlilde bunu beceremediğini gösteren bir adamın dudaklarından dökülürmesiydi.

İlahi emir bile olsa Henrik Nordstrøm'ü ihbar etmesinin mümkün olmadığının ayırımına varan Profesör Andersen önce sinirlendi. “Ama bu çok saçma,” diye düşündü, “adamı ihbar etmekten başka bir şey istemiyorum, bu beni rahatlatacak ve bunun için tüm şartlar hazır. Yine de yapamıyorum, bunu yapamamamın sebebi nedir? Esneklik gösterememek ve inatçılık” diye düşündü sinirli sinirli. “Maalesef bilincime damgasını vuran ya da onu destekleyip ayakta tutan –belki de ben öyle sanıyorum– tahammül edilemez bir katılık var. Tahammül edilemez bir şey bu. Keşke daha mantıklı bir nedenim olsaydı ama yok işte. Sahip olmuş olduğum nedenleri de, bende hâlâ var olanları da soyup attım üzerimden, işte böyle çırlıçıplak duruyor ve neredeyse tir tir titriyorum” diye mırıldandı. Günün ortasında üzerinde pijamaları ve ropdöşambriyle evin içinde odadan

odaya dolaşırken “Niçin titriyorum acaba?” diye düşündü pes etmiş bir şekilde. Zaman zaman yürümekten vazgeçip odanın ortasında pat diye duruyor, hiç kıpırdamadan, dakikalarca böyle kalabiliyor ve aklının erdiği kadar düşüncelere dalıyordu. “Belki de geliştirdiğim şu kötü argümanlar dayandığım gerçek argümanları görmeye *cesaret edemeyişimin* bir ifadesidir” diye düşündü ses etmeden. “Neden olabilir ki bu, niçin onu ihbar etmek doğru değil diyorum? Ortada sağlam bir argüman olmamasına rağmen bu konuda böyle şiddetle ısrar ettiğime göre cidden böyle düşünüyor olmalıyım.”

Profesör Andersen bir kez daha düşüncelerini tek tek aklından geçirdi. Bir cinayet işlenmişti. Maktul ölmüştü, katilse yaşıyordu. Mesele katilin sorumluluğu değil, katilin dehşete kapılmış olmasıydı, Profesör Andersen’in bakış açısına göre bu kesinlikle böyleydi, işte bu nedenle de suça tanık olduktan sonra holde küçük bir sehpanın üzerinde duran telefona yönelmiş, telefonun ahizesini önce eline almış, sonra yerine koymuştu. O zamanki davranışını şimdi titizlikle kafasında canlandırıyordu ve “Niçin?” sorusunu sorduğunda kendi eyleminden ya da eylemsizliğinden bahsederken açıkça yanlış bazı ifadeler kullanma eğiliminde olduğunun farkına varıyordu, örneğin “Katili ihbar etmeyeceğim” ya da “Yükünü daha da ağırlaştırmayacağım” demişti ancak bu sözlerle biraz yakından bakılıp eleştirel yaklaşıldığında çok da mantıklı ifadeler olmadıkları anlaşılıyordu. “İnsanın gördüğü bir cinayeti polise bildirmesi muhbirlik değildir” diye düşündü Profesör Andersen, bu bariz yanlışını düzeltme yolunda böyle bir adım atıyor olduğu için şaşkına dönmüştü. Ancak bu tür düşüncelerin bilincinde sağlam bir yeri vardı. “Onu taşıyamazdım” diye bağıracaktı neredeyse kendini savunmak için. “Bu ilkelik olurdu.” Profesör Andersen içinde, derinlerde şöyle bir görüşün yer aldığını itiraf etmek zorundaydı: İnsanın tanık olduğu kadim bir suçu ihbar etmesinin ilkel bir yanı vardı, çünkü bunu haber vermek katilin yakalanması, mahkeme önüne çıkarılması ve nihayet ceza almasıyla sonuçlanacaktı. Başka bir deyişle “ilk taşı atmak” olacaktı. Bu görüş ile Profesör Andersen’in ansızın ve kendiliğinden aklına gelen ve bir ilahi prensibi –bu ilahi prensiple şu an yüz yüze idi ve ihmalden doğan günahına da bu açıdan bakması gerekecekti– tanımayı gerektiren o kerameti kendinden menkul düşünce arasında karşılaştırmalı bir değerlendirme yapıldığı takdirde Profesör Andersen bu değerlendirmenin,

kendisinin şu fikirde olduğuna işaret ettiğini kabullenmek zorunda kalıyordu: Tanrı'nın zorunluluğuna dair derinden kavrayış ile şu an Çöl Tanrısı'yla yüz yüze bulunduğu, "katilin taşlanması ama ilk taşı günahsız olanın atması gerektiği" emrinin –ki Profesör Andersen bu emre itaat etmekte zorlanıyordu– bu Çöl Tanrısı tarafından verildiği yolundaki hissi birbirine sıkıca kenetlenmişti. İlkel, feodal bir Tanrı, 20. yüzyılın sonlarında modern Norveç devletinin başkenti Oslo'da Blindern'deki üniversitede ders veren Profesör Andersen'e ilkel bir eylemde bulunmasını buyuruyordu. "Bu emre itaat etmekte zorlanmamda bir gariplik yok" diye düşündü. "Ne var ki bu doğru değil. Ben Çöl Tanrısı'yla hiç karşılaşmadım ve yapmam emredilen eylem ilkel olmayıp, uygarlığın sürdürülebilmesi için zorunludur."

Buna rağmen... Adamı ihbar etmek Profesör Andersen'in elinden gelmiyordu. İhbar etmesine karşı olan bütün argümanlar parçalanmış, geçersiz kılınmış olsa da yine de ihbar etmesi söz konusu olamazdı. "Beni çileden çıkarıyor" diye düşündü. "Düşüncesi bile çok itici geliyor bana. Bunu yapan kişi olmak istemiyorum." Her ne kadar olaya katledilen genç kadının perspektifinden bakmak, son saniyelerini yaşayan kadınla ve çektiği acılarla empati kurmak suretiyle –çünkü kadının, hayatını yitirmek, katledilmek, Noel'i birlikte kutladığı tanıdık bir erkek tarafından boğulmak üzere olduğunu ve bunun geriye dönüşü olmadığını anladığı o son saniyeleri Profesör Andersen bizzat kendi gözleriyle görmüştü– bunlara sebep olan kişiye acımayı veya sempati duymayı haklı çıkaracak hiçbir şey kalmadığını saptayabilse de, yine de onu ihbar edemiyordu. "Müthiş acı çekmiş olmalı," diye ikaz etti kendini, "hem bedensel hem de ruhsal olarak yani; böyle bir korkuyu karşısındakine yaşatan kişi cezasız kalmamalı" diye gürledi içinden. "En azından onu ihbar etmemekle ciddiyetsiz davrandığını itiraf et" diye yalvardı kendine. Beyhude. Ona göre genç kadın ölmüştü ve verilecek hiçbir ceza onu diriltemez, Noel Yortusu'na girilen gece caddenin karşısındaki daireye, durup dışarıyı seyrettiği pencerenin önüne geri döndüremezdi. Ona göre geride kalan kişi katildi, şurada ayaklarının dibinde bir ceset duran katil, suçuna –Andersen'in gözleriyle gördüğü suçuna– zincirlenmişti.

Suç işlemiş olan katil ve bunu gözleriyle görmüş olan Profesör Andersen. Profesör Andersen parmaklarını şıklatıyor, katil yerinden doğruluyor, perdeleri kapatıyor, cesedi ortadan kaldırıyor, kalan

bütün izleri silip temizliyor; daha sonra genç adam yılbaşı akşamı saat yedi sularında, oturduğu apartmanın dış kapısından çıkıp bir taksiye binip uzaklaşırken görülüyor, yeni yılın erken saatlerinde gece yarısı saat ikide hiçbir şey olmamışçasına başka bir taksiyle geri dönüyor ve evine giriyor, sarhoş olup olmadığı pek anlaşılmıyor. Profesör Andersen parmaklarını şıklatıyor ve bir katil serbestçe dolaşıyor. Profesör Andersen kendi kendine gülümsedi. Cevabını vermişti. Cevap buydu işte. Parmaklarını şıklatmak. Profesör Andersen yaptığını düşününce içine bir ferahlık yayıldığını hissetti, tatlı bir ferahlık. Kendi suçuyla barışmıştı. Şöyle düşündü, parmaklarını şıklatıldığı an ne yaptığını bildiğini ve kendi suçuyla barışmış olduğunu biliyordu. Şimdi gün ortası da olsa uyumak istiyordu. Kendini yatağa atıp başını yastığa gömmek, gözlerini kapatmak, uykuya ve iyisiyle kötüsüyle her şeyin olabileceği rüyalara dalmak istiyordu. “Uyumaktan korkmuyorum” diye düşündü. “Küçüklüğümünden bu yana sayısız kâbus görmüş olsam da korkmuyorum. Üzerime yorgunluk çöküp uyumak istediğimde korku içinde uyanma riski olduğunu bilsem de, ne gariptir ki bunu düşünmem” diye geçirdi aklından Profesör Andersen, elli beş yaşındaki yüzü kocaman bir tebessümle aydınlanmıştı. Kendini yorgun ve özgürlüğüne kavuşmuş hissetti. Kendini yorgun ve özgürlüğüne kavuşmuş hissetmeden önce, endişeye kapıldığını fark etmeden önce aklından şu düşünce geçti: “Çok basitmiş. Parmaklarımı şıklatmak. Böylelikle eylemimle barıştım ve katili bu nedenle ihbar edemediğimi biliyorum. Ama gerçek bu işte” diye ekledi. “Ya, hakikaten gerçek bu. Lakin bu feci bir şey” diye çıkıştı sonra kendine.

“Parmaklarımı bir şıklatım ve Tanrı’dan ayırdım kendimi” diye düşündü. “Yani, bu kadar kolay olacağını düşünmemiştim diyebilirim. Ama öyle oldu işte. Peki bu durumda ben ne yapıyorum? Hiçbir şey. Adeta kendi varlığımın dışına çıkmışım da kendimi dışarıdan seyrediyorum. Hatta bu duruma gayet kayıtsız kalıyorum da diyebilir miyim? Yok, diyemem, çünkü bu doğru değil. Ah, şimdi Bernt’e niçin her şeyi itiraf edemediğimi biliyorum” diye söylendi. “Onun beni kınamasından çekinmiş olabileceğimi söylüyordum kendime, ama bu doğrudur diyemem, çünkü Bernt’in beni kınaması nasıl bir şeydir bunu tasavvur edemiyorum. Elbette ki mesele tam tersi. Bernt’e söyleyemedim çünkü onun benim davranışımı onaylamasından korktum. Onun onayına tahammül edemezdim. En

azından Bernt adına buna tahammül edemezdim. Tabii kendi adıma da, çünkü bu beni yalnızlığımın baş başa bırakırdı. Ne yaptımsa yapmıştım, bunun geri dönüşü yoktu, ancak Bernt'in onayladığını düşünmeye tahammül edemezdim, bunun sonucu da ansızın yapayalnız kalmak olurdu. Şu ihtimali de gözden uzak tutmuyorum: Bernt toplumsal ahlak açısından bakarak meseleye resmi olarak olumsuz yaklaşacak, 'Davranışının sonuçlarını da hesaba katmalı ve olaya öldürülen genç kadının cephesinden bakmalısın' diyecekti bana, ne var ki konuşma tarzı bunları yürekten söylemediğini ele verirdi, bundan eminim. Bana eylemimden dolayı saygı duyduğunu, hatta yarım buçuk da olsa gizliden gizliye takdir ettiğini yüzünden okuyabilirdim. Zira kanserli hasta çürümekte ve morfinle hafifletilen tarifsiz acılar çekerek ölmektedir ve bu konuda yapılacak bir şey de yoktur. Ama bırakalım katil serbest kalsın, en azından ikimizin arasındaki gizli bir dilek olsun bu. Ancak kimsenin sadece kendine ait bir tanrısı olamaz. Tanrıtanımazlar dahil!" diye haykırdı Profesör Andersen. "En azından o kişi ahlaki çöküntüye uğramadan ve durup bu mahvoluşu seyretmeye mahkûm olmadan mümkün değildir bu. Zira o kişi fırsat çıktığında parmaklarını şıklatmayı becerebilmesini (bu eylem katilin ayağa kalkıp suçundan kaçabilmesini sağlayacaktır) ve böylelikle varoluşun dayanılmaz vahşetini, hatta anlamsızlığını protesto etmesini gizlice de olsa takdirle karşılamayı başaramaz. Sanırım daha o zamanlar şunu biliyordum," diye düşündü Profesör Andersen, "Bernt Halvorsen'in gizli takdiri bana anlamsız gelecekti, çünkü o benim eylemimi anlaşılır bir şey olarak damgalayacaktı ve ben de o umutsuz ve çaresiz halimle bunu nasıl karşılayacağımı bilemeyecektim. Bir cinayete tanık olmuş ve bile bile 'ihmalden doğan bir günah' işlemiştim, bu nedenle de çaresizlik ve umutsuzluk içindeydin, artık eylemim bir başkaldırı olmaktan çıkmış, ahlaki açıdan çökme noktasına gelmişti. Ancak onlara konuk olduğum gün bunu kelimelere dökecek halde değildim. Bernt de anlayacak durumda değildi. Ciddi ve ahlaki değer yargıları çok güçlü bir insan olan Bernt ne kadar çaba gösterirse göstere sin dile getirmeye çalışacağım şeyin bir kelimesini bile anlayamayacaktı, mantıklı bir şekilde düşünecek olursak son derece iyi niyetle bazı yorumlar bile yapacaktı ve meselenin, en azından düşüncelerimi dini renkler taşıyan bir dille ifade etmenin –o gün için becerememiş olsam da– benim için ne kadar önemli olduğun-

nu gördüğü için aramızda bu konuda bir çeşit sohbet kurulmuş olacaktı. Evet, aslında...” diye devam etti Profesör Andersen. “İki ay önce, Noel Yortusu’nun ikinci günü gittiğim yemek davetinde konuklara, ilk çıtlatacağım kişi olan Nina’ya, Trine Napstad ile Per Ekeberg, Judith Berg ile Jan Brynhildsen çiftine başıma gelenleri anlatmış olsaydım neler olabileceğini tahmin edebiliyorum, hepsi aynı tepkiyi verecekti. Davranışımın sonuçları üzerine düşünmemi isteyecekler ve polise gidip tanık olduğum cinayeti ihbar etmemi önereceklerdi, bununla beraber hepsinin içinde onların tavsiyesine kulak vermemem şeklinde gizli bir arzu bulunacaktı ve biliyorum ki samimi tavsiyelerine uymadığım takdirde bunun aramızda kalacağını, konu hakkında kimseye bir şey söylemeyeceklerini itiraf edeceklerdi.” Profesör Andersen ağzını açmamıştı çünkü o günlerde ahlaki çöküntü meselesini dile getiremezdi. Daha isim koyamamıştı buna, o isim koyabilmiş bile olsa diğerleri anlamayacaktı. Mahvolduğunu söylese de onu gizliden gizliye takdir etmeye devam edeceklerdi, çünkü o zamanlar hissettiği, isim koyamadığı ama onu umutsuzluğa ve çaresizliğe sürükleyen ahlaki çöküntü meselesi onlara çok yabancı, çok garip gelecekti, bu nedenle de ne yapacaklarını kestiremeyeceklerdi. “Ve aslında ben de şu dakikalarda öyle hissediyorum” diye düşündü Profesör Andersen. “Yani ahlaki çöküntüye uğradığımı kendim biliyor olsam da bu bana çok yabancı ve çok garip geliyor.”

“Ama ben Tanrı’ya inanmadığım halde ahlaki açıdan çöküntüye uğrayabilir miyim?” diye sordu Profesör Andersen kendine. “Çünkü inançsızım ve bu nedenle de ilahi emre uymam mümkün değil. Ah, ama böyle düşünmemin bir faydası olmuyor” diye iç geçirdi Profesör Andersen. “Zira ahlaki bir çöküntü içinde olduğumu hissediyorum ve bu duygu geçmiyor bir türlü. Ben Tanrı’yı hafife almaktan korkmam ve bunu birilerine anlatacak olsam kimsede şaşkınlık yaratmaz. Bir günah işlemiş olmam meselesi tamamen yabancı bir düşünce benim açımdan. Ahlaki çöküntü meselesine aklım yatıyor, ancak parmaklarımı şıklatmak ve böylelikle bir katili salıvermek yoluyla nasıl Tanrı’ya karşı bir günah işlemiş oluyorum, işte bunu anlayamıyorum. Bu çok yabancı, çok garip bir şey. Üşüyorum, donuyorum. Evet, ben bir sınırı aştım ve bu sınırı aşarken de Tanrı olarak isimlendirmek zorunda kaldığım bir şeyle karşılaştım. Bu, içimi donduracak kadar yabancı bana. Hayır, hayır, burada kalmak

istemiyorum. Şöyle bir silkinip üzerimden atıyor, arkamı dönüyor ve yoluma devam ediyorum; eve dönüyorum da diyebilirim” diye düşündü Profesör Andersen.

İşte tam o sırada kapı zili çaldı. Zil öylesine uzun çaldı ki Profesör Andersen’i yerinde sıçrattı. Acaba kim olabilirdi? Derken, hatırladı. Gelecek çarşamba. Demek ki çarşamba günü gelmişti. Antreye gitti ve kapıyı açtı. Henrik Nordstrøm karşısındaydı. Profesör Andersen onu antrede üzerinde ropdöşambr ve pijamalarla karşılamıştı. “Ben hastaydım” dedi Profesör Andersen eşiğin öbür yanında duran adama. “Hasta mıydın, yoksa hâlâ hasta mısın?” diye sordu Henrik Nordstrøm. “Tam olarak bilemiyorum” diye cevapladı Profesör Andersen gülümseyerek ve hafif aralamış olduğu kapıya yaslanarak. “Benimle geleceksen acele edip üstünü değiştirmelisin” dedi Henrik Nordstrøm. “Mümkün değil, eğer iyileştimsen, başlamanam gerekecek yarım bıraktığım öylesine çok işim var ki.” “Yani benimle gelmiyorsun?” dedi Henrik Nordstrøm saatine bakarak. “Hayır, maalesef mümkün değil.” “Tamam o zaman” dedi Henrik Nordstrøm. “Ama gelseydin senin için iyi olacaktı. Neyse, belki başka sefere.” “Evet, belki başka sefere” diye cevap verdi Profesör Andersen. Konuşmayı sonuçlandırmak üzere Henrik Nordstrøm’e atı konusunda iyi şanslar dilemeyi aklından geçirdiyse de yapamadı. Bunun yerine “Güle güle” veya “Yolun açık olsun” demeyi düşündü ama yapamadı. Sonunda Henrik Nordstrøm saatine baktı, döndü ve merdivenlerden inmeye başladı. Profesör Andersen onun merdivenlerden hızlı hızlı inen adımlarını işitiyordu. Ansızın aklına bir şey geldi ve merdiven boşluğuna, tırabzana doğru yürüdü, aşağıya, gözden kaybolmakta olan adama doğru seslendi: “Ha, aklıma gelmişken sorayım, ne zaman seyahate çıkacaksın?” “Seyahate mi?” diye seslendi adam aşağıdan. “Evet, Uzakdoğu’ya?” “Ha, tamam, yakın zamanda, birkaç hafta ya da birkaç aya kadar.” “Apartman daireni ne yapacaksın? Satacak mısın?” “Satmak mı? Niye satayım? Geri dönerim. Bir zaman sonra. Bu arada belki kiraya veririm, belki de boş tutarım. Kız kardeşim Oslo’ya gelirse orada kalır.” “A, bu gayet mantıklı bir şey. Annen ve baban hayatta mı?” “Annem babam mı? Niye soruyorsun ki?” “Bilmem, içimden geldi, öylesine sordum. Ama burada sahanlıkta daha fazla durmayayım” diye seslendi Profesör Andersen aşağıya doğru. “Zira üşümeye başladım. Tam iyileşmişken tekrardan gribe yakalanmak aptallık

olur.” “Evet, hadi hoşça kal. Yarınki gazetelerde Bjerke’de yapılan at yarışları haberine göz at. Birinci turda koşacak olan atımın ismi Sugarpile. Sonuçlara bakarsan en tepede görürsün bu ismi.” “Tamam, öyle yaparım,” dedi Profesör Andersen, “ama şimdi eve girip banyo yapacağım.” Bu sözlerden sonra evine girdi, kapıyı kilitledi, yine odadan odaya dolaşmaya başladı. “Acaba yapsam mı?” diye düşündü bir süre. “Ne yapsam mı?” diye sordu kendine. Durdu. “Banyo yapsam mı?” “Tabii, neden olmasın” diye ekledi. “Sıcacık bir banyo mutlaka iyi gelir bana” diye düşündü Profesör Andersen.

